

बंगलाचुली गाउँपालिका नगर कार्यपालिकाको कार्यालय कमिरेचौर, दाङ्ग लुम्बिनी प्रदेश

बंगलाचुली गाउँपालिकाको राजस्व सुधार कार्ययोजना (२०८०/८१ - २०८२/८३) फाईनल रिपोर्ट

Revenue Improvement Action Plan (RIAP) of Bungalachuli Rural Municipality, Dang

मिति: २०७९

Aragon Mechydel &
Multi Service Pvt. Ltd.

[Handwritten signature]

आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग :

प्रदेश तथा स्थानीय शासन सहयोग कार्यक्रम
प्रदेश शुसाशन केन्द्र, नेपालगंज

कन्सल्टेन्ट :

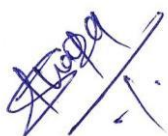
एरागोन मेकहाईडल एण्ड मल्टि सर्भिस प्रा. लि.
गोदावरी नगरपालिका-१२, ललितपुर

कृतज्ञता

संविधानतःस्थानीय तह भनेको स्थानीय सरकार हो र स्थानीय सेवा प्रवाहका सन्दर्भमा स्थानीय तहले प्रभावकारी भूमिका निर्वाह गरिरहेका छ। संघीय सरकार र प्रदेश सरकारले दिने विभिन्न अनुदानहरू, राजस्व बाँडफाँट, रोयल्टीहरू र आन्तरिक श्रोतहरूबाट आउने आम्दानीहरूको आधारमा नै स्थानीय तहहरूले वार्षिक तथा आवधिक योजनाहरू तयार गरी सोही अनुरूप नै कार्यन्वयन हुदै आइरहेको छ। नेपालको संविधानको धारा ५९मा उल्लेख भए अनुसार संघ, प्रदेश र स्थानीय तहलाई आ-आफ्नो आर्थिक अधिकार सम्बन्धी कानून बनाउने, वार्षिक बजेट बनाउने, आर्थिक विषयमा निर्णय गर्ने र नीति तथा योजना तयार गरी कार्यान्वयन गर्ने अधिकार प्रदान गरेको छ। संविधान प्रदत्त र उपलब्ध राजस्वका स्रोतहरूको अधिकतम प्रयोग, नयाँ र सम्भावित स्रोतहरूको पहिचान र करदाताको दायरालाई फराकिलो बनाउँदै गाउँपालिकाको आन्तरिक आयमा वृद्धि गर्न योजनाबद्ध कदमहरू चालेर गाउँपालिकालाई आर्थिक हिसाबले सबल बनाउन सहयोग पुगोस् भन्ने उद्देश्यका साथ यो बंगलाचुली गाउँपालिकाको राजस्व सुधार कार्ययोजना (Revenue Improvement Action Plan – RIAP) तयार पारिएको हो। गाउँपालिकाको सबै भन्दा भरपर्दो र स्थायी भनेको सम्पत्ति कर भएकोले यसको कार्यान्वयनको लागी प्रतिवेदनमा उल्लेख गरिएको छ। यसका साथै अन्य शीर्षकहरूमा समेत पालिकाबाट प्राप्त तथ्याङ्कहरू खास गरेर आवधिक योजना, वार्षिक योजनाहरू, आर्थिक ऐन लगायतका अन्य सम्बन्धित विवरणहरूलाई सुक्ष्म रूपमा विश्लेषण गरिएको छ। विज्ञहरूबाट गरिएको स्थलगत अवलोकन, अन्तरक्रियाका साथै संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयले तयार गरेको गाउँपालिकाको राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा सम्बन्धी दिग्दर्शन, २०७६लाई मुख्य आधार मानेर यो प्रतिवेदन तयार गरिएको छ।

यस कार्ययोजना तयार पार्न एरागोन मेक्हाईडल एण्ड मल्टि सर्भिस प्रा. लि. ललितपुरलाई जिम्मेवारी दिनु हुने बंगलाचुली गाउँपालिकाका अध्यक्ष श्री तुलसीराम पुन मगर, उपाध्यक्ष श्री भक्त बहादुर जि.सी., प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत श्री चन्द्रकान्त पौडेल तथा गाउँकार्यपालिका कार्यालय परिवार प्रति हामी कृतज्ञता व्यक्त गर्दछौं। राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमाको क्रममा तथ्याङ्क संकलन, विश्लेषण तथा प्रतिवेदन तयारीको कार्यशाला, छलफल तथा बैठक लगायतका विभिन्न चरणहरूमा प्रत्यक्ष/अप्रत्यक्ष सहयोग पुर्याउनु हुने बंगलाचुली गाउँपालिकाका सम्पूर्ण जननिर्वाचित पदाधिकारीहरू तथा कर्मचारीहरू प्रति हार्दिक आभार व्यक्त गर्दै पदाधिकारीहरूबाट यस राजस्व सुधार कार्ययोजनाको पूर्ण कार्यान्वयनको समेत अपेक्षा गरेका छौं।

सितल थापा मगर

प्रबन्ध निर्देशक

एरागोन मेक्हाईडल एण्ड मल्टि सर्भिस प्रा. लि.

गोदावरी नगरपालिका — १२, ललितपुर

**Aragon Mechydel &
Multi Service Pvt. Ltd.**

संक्षिप्त रूप

गा.पा.	गाउँपालिका
मु.अ.क.	मूल्य अभिवृद्धि कर
आ.व.	आर्थिक वर्ष
आ.ले.प.	आन्तरिक लेखा परीक्षण
ले.अ.	लेखा अधिकृत

विषयसूची

कृतज्ञता	१
संक्षिप्त रूप	२
तालिकाहरू	५
परिच्छेद — एक: परिचय	६
१.१ पृष्ठभूमि	६
१.२ औचित्य	७
१.३ अध्ययनको उद्देश्य	७
१.४ योजना तर्जुमा विधि र प्रक्रिया	७
१.४.१ सन्दर्भ सामग्री सङ्कलन तथा अध्ययन	८
१.४.२ तथ्याङ्क एवम् सूचना सङ्कलन	८
१.४.३ छलफल एवम् कार्यशाला आयोजना	८
१.४.४ तथ्याङ्क विश्लेषण तथा प्रतिवेदन तयारी	९
१.५ प्रतिवेदनको ढाँचा	९
१.६ अध्ययनको सीमाहरू	९
परिच्छेद — दुई: गाउँपालिकाको संक्षिप्त परिचय	११
२.१ भौगोलिक अवस्थिति	११
२.२ जनसंख्या वितरण	१२
२.३ आर्थिक तथा सामाजिक अवस्था	१२
२.४ गाउँपालिकाको मानवीय संसाधनको अवस्था	१४
२.६ गाउँपालिकाको भौतिक सम्पत्तिको अवस्था	१६
परिच्छेद — तीन: स्थानीय तहको राजस्व अधिकार तथा आय सम्भाव्यता	२०
३.१ राजस्व अधिकार सम्बन्धी कानुनी व्यवस्था	२०
३.२ स्थानीय सरकारको राजस्व अधिकार	२१
३.२.१ राजस्व अधिकार सम्बन्धी संवैधानिक व्यवस्था	२१
३.१.२ राजस्व अधिकार सम्बन्धी संघीय ऐनका व्यवस्था	२२
३.३ आन्तरिक आय स्रोतका प्रमुख क्षेत्र र सम्भावना विश्लेषण	२८
३.३.१ सम्पत्ति कर	२८
३.२.२ मालपोत वा भूमि	३०
३.३.३ घर वहाल कर	३०

३.३.४ व्यवसाय कर:	३२
३.३.५ जडीबुटी, कवाडी, जीवजन्तु कर	३३
३.३.६ विज्ञापन कर	३४
३.३.७ बिक्रीबाट प्राप्त रकम	३५
३.३.८ नक्सा पास दस्तुर	३६
३.३.९ सिफारिस दस्तुर	३८
३.३.१० सामुदायिक वनबाट प्राप्त रकम	४०
परिच्छेद — चार: आय संकलनको संस्थागत क्षमता तथा संकलन अवस्था	४२
४.१ राजस्व परिचालन सम्बन्धी नीति	४२
४.२ आय संकलनको संस्थागत क्षमता	४३
४.२.१ गाउँपालिकाको राजस्व प्रशासन	४३
४.२.२ विगतको आय परिचालनको अवस्था	४४
४.२ राजस्व परिचालनमा रहेका सवालहरू	४६
परिच्छेद — पाँच: राजस्व सुधार कार्ययोजना	४८
५.१ कर तथा गैरकर राजस्व सुधार योजना	४८
५.२ नयाँ क्षेत्र पहिचान तथा परिचालन सुधार योजना	५२
५.३ राजस्व प्रशासन सुधार योजना	५३
परिच्छेद — छ: आगामी तीन वर्षको आय प्रक्षेपण	५५
६.१ राजस्व सुधार कार्ययोजनाका आधारमा राजस्व प्रक्षेपण	५५
परिच्छेद — सात: अपेक्षित जतिजा	६२
परिच्छेद — आठ: अनुगमन तथा मूल्याङ्कन	६४
अनुसूची — १: सन्दर्भ सामग्रीहरू	६६
अनुसूची — २: तथ्यांक तथा सूचना संकलनका लागि प्रयोग गरिएको सूची तथा फाराम	६७
अनुसूची — ३: राजस्व सुधारयोजना तयारीका क्रममा रहेका तस्वीर तथा उपस्थिति	७४

तालिकाहरू

तालिका १: गाउँपालिकाको वडागत जनसंख्याको वितरण.....	१२
तालिका २: गाउँपालिकामा कार्यरत जनशक्तिको वितरण	१४
तालिका ३: भौतिक सम्पत्ति विवरण	१६
तालिका ४: संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको एकल तथा साझा अधिकारहरू.....	२०
तालिका ५: राजस्व श्रोतको नीति तथा कार्यान्वयन गर्ने निकायहरू	२१
तालिका ६: मूल्य अभिवृद्धि कर र अन्तःशुल्को बाँडफाँट.....	२४
तालिका ७: प्राकृतिक श्रोतको रोयल्टी बाँडफाँट	२४
तालिका ८: आन्तरिक आय परिचालनको वर्तमान अवस्था	२६
तालिका ९: सम्पत्ति करका करदाता सम्बन्धी विवरण	२९
तालिका १०: प्रस्तावित घरवहाल करको विवरण	३१
तालिका ११: व्यवसाय करको सम्भाव्यता विवरण.....	३२
तालिका १२: नक्सापास दस्तुर विवरण	३७
तालिका १३: आन्तरिक आयको वर्तमान अवस्थाको विश्लेषण.....	४४
तालिका १४: कर राजस्व सुधार योजना.....	४८
तालिका १५: नयाँ क्षेत्र पहिचान तथा परिचालन सुधार योजना.....	५२
तालिका १६: राजस्व प्रशासन सुधार योजना	५३
तालिका १७: आगामी आ.व.का लागि राजस्व प्रक्षेपका आधारहरू	५५
तालिका १८: आगामी तीन आर्थिक वर्षको आयको प्रक्षेपण: रु हजारमा	५९
तालिका १९: प्रक्षेपित आय संरचना (राजस्व सूधार कार्ययोजनाको कार्यान्वयनको आधारमा).....	६२

परिच्छेद — एक: परिचय

१.१ पृष्ठभूमि

नेपालको संविधानको धारा ५९ ले आर्थिक अधिकारको प्रयोग अन्तर्गत संघ, प्रदेश र स्थानीय तहलाई आफ्नो आर्थिक अधिकार सम्बन्धी कानून बनाउने, वार्षिक बजेट बनाउने, आर्थिक विषयमा निर्णय गर्ने र नीति तथा योजना तयार गरी कार्यान्वयन गर्ने अधिकार प्रदान गरेको त्यसरी नै संविधानको धारा ६० ले राजस्व श्रोतको बाँडफाँटको बारेमा स्पष्ट रूपमा व्याख्या गरेको छ । संविधान बमोजिम संघबाट प्रदेश र स्थानीय तहलाई र प्रदेशबाट स्थानीय तहलाई वित्तीय हस्तान्तरणको वास्तविक अभ्यास सुरु भएबाट विगतमा नेपाल सरकारले उठाइ आएको राजस्व मध्ये केही राजस्वका स्रोतहरू प्रदेश र स्थानीय तहमा हस्तान्तरण भएका छन् । संविधानले संघीय, प्रदेश र स्थानीय तीनै तहका सरकारहरूको अधिकार र क्षेत्र तोकेको छ । संविधानको अनुसूची ५ मा संघीय सरकारका विभिन्न ३५ वटा अधिकारहरू, अनुसूची ६ मा प्रदेश सरकारका विभिन्न २१ वटा अधिकारहरू र अनुसूची ८ स्थानीय तहको अधिकार सूची अन्तर्गत २२ वटा एकल अधिकारहरूको व्यवस्था गरेको छ । त्यसरी नै अनुसूची ७ मा संघ र प्रदेशको साझा अधिकार र अनुसूची ९ मा संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको साझा अधिकार उल्लेख गरिएको छ । वित्तीय संघीयताले वित्तीय अधिकार र जिम्मेवारीलाई संघ, प्रदेश र स्थानीय तहमा बाँडफाँट गर्दछ ।

आर्थिक तथा प्रशासनिक सक्षमताका आधारमा भंसार महसुल, मूल्य अभिवृद्धि कर, अन्तःशुल्क तथा आयकर लगाउने अधिकार पनि केन्द्रीय सरकारलाई दिएको छ । घरजग्गा रजिस्ट्रेसन दस्तुर, सवारी साधन कर, मनोरञ्जन कर, विज्ञापन कर र कृषिमा आयकर लगाउने अधिकार प्रदेशको अधिकार क्षेत्रभित्र राखिएको छ भने मालपोत भूमिकर, सम्पत्ति कर, घर जग्गा रजिस्ट्रेसन शुल्क, सवारी साधन कर, मनोरञ्जन कर, विज्ञापन कर, घर बहालकर र व्यवसाय करलाई स्थानीय तहको अधिकार क्षेत्र भित्र राखिएको छ । यसैगरी गैर करहरूमा राहदानी शुल्क, भिसा शुल्क, पर्यटन दस्तुर, सेवा शुल्क र दण्ड जरिवाना लगाउने अधिकार केन्द्रीय सरकारलाई, पर्यटन शुल्क, सेवा शुल्क तथा दण्ड जरिवाना लगाउने अधिकार प्रदेश सरकारलाई र सेवा शुल्क, पर्यटन शुल्क तथा दण्ड जरिवाना लगाउने अधिकार स्थानीय सरकारलाई दिइएको छ । प्राकृतिक स्रोतबाट प्राप्त रोयल्टी केन्द्र, प्रदेश र स्थानीय सबै तहको सरकारले पाउने व्यवस्था गरिएको छ भने कुनैपनि तहको सरकारले कर लगाउन सक्ने भनेर उल्लेख नभएका विषयमा कर लगाउने व्यवस्था संघीय सरकारले निर्धारण गरे अनुसार हुने व्यवस्था छ । गाउँपालिकाको विकास निर्माण र सुशासन व्यवस्थापनमा कर्मचारीहरूको प्राथमिक जिम्मेवारी रहनु र गाउँपालिका भित्र क्रियाशिल राजनैतिक दल र सामाजिक कार्यकर्ताहरूको परामर्शीय भूमिका मार्फत गाउँपालिकाबाट निर्वाचित प्रतिनिधिहरूबाट नीति निर्माण र शासन व्यवस्थापन हुने क्रमको सुरुवात भएको छ । यस अवस्थामा गाउँपालिकाको बढ्दो खर्च धान्नका लागि र स्थानीय सरकारको सामर्थ्य वृद्धि गर्नका लागि पनि गाउँपालिकाको राजस्व वृद्धि गर्नुपर्ने आवश्यकता रहेको छ । यो दस्तावेजमा बंगलाचुली गाउँपालिकाको राजस्व सुधार कार्य योजना (**Revenue Improvement Action Plan**) विषयमा भएका अध्ययन तथा छलफलको विस्तृत विवरण तयार गरिएको छ जसले गाउँपालिकाको वित्तीय क्षमताको विकास गर्ने एवं यसलाई सबल बनाउने र राजस्वको सम्भाव्य स्रोतको पूर्ण क्षमतामा उपयोग गर्ने लक्ष्य राखेको छ । यसबाट प्राप्त सुझाव अनुसार आफ्नो कार्ययोजना तयार गरी आगामी दिनहरूमा बंगलाचुली गाउँपालिकाको राजस्व सुधार गर्ने कार्यमा उपयोगी हुनेछ ।

१.२ औचित्य

बंगलाचुली गाउँपालिकामा उठाइने राजस्वलाई राजस्व बढाउने स्रोतको रूपमा मात्र नलिएर यसलाई स्थानीय आर्थिक विकासको उत्प्रेरक र जवाफदेहिता तथा सक्षमता अभिवृद्धि गर्ने माध्यमको रूपमा लिई स्थानीय तहका राजस्व अधिकारका सम्भावनाहरूको खोजी गर्न, आवश्यक नीतिगत, कानुनी र व्यवस्थापकिय सुधारका उपायहरूको पहिचान गरी तिनको कार्यान्वयन गरी भविष्यका दिनमा पहिचान गर्न सकिने वास्तविक आन्तरिक आयको प्रक्षेपण गर्ने कामको लागि यो राजस्व सुधार कार्ययोजनाले औजार (Tools) को रूपमा काम गर्ने विश्वास गरिएको छ । गाउँपालिकाका जनताहरूबाट निर्वाचित जनप्रतिनिधिहरू, स्थानीय बासीहरूले आफ्नै पालिकाको विकासको लागि उठाइने कर वा गैरकर बापत तिरेको रकमको कसरी सदुपयोग भइरहेको छ भन्ने कुराको लेखाजोखा समेत स्थानीय सर्वसाधारणले आ-आफ्नै तरिकाले विश्लेषण गरिरहेका हुन्छन् । गाउँपालिकामा थप आन्तरिक राजस्व परिचालन गरी यसको अधिकार क्षेत्रभित्रका उपलब्ध आन्तरिक आयका स्रोतहरूबाट सम्भावित राजस्व पहिचान गर्न आवश्यक हुन्छ ।

स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ को परिच्छेद ३ दफा ११ (घ) र अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन २०७४ को दफा ४ अनुसार स्थानीय सरकारले आफ्नो क्षेत्रमा कर र गैरकर संकलन गर्न सक्ने अधिकार रहेको छ । र्तर कर प्रणाली र अधिकार क्षेत्रबारे कम जानकारी, सा-साना व्यवसायहरूमा कर लागू गर्दा हुन सक्ने सम्भावित अलोकप्रियता, स्थानीय सरकारलाई प्राप्त हुन आएको अनुदान नै खर्च हुन सकिरहेको अवस्थामा कर लगाउनु पर्ने आवश्यकता महसुस नहुनु, जस्ता कारणहरूले गर्दा स्थानीय तहले आफ्नो अधिकार क्षेत्र भित्र रहेर स्थानीय तहले अपेक्षित रूपमा राजस्व संकलन गर्न सकिरहेको अवस्था छैन । यसरी स्थानीय सरकारहरूले वित्तीय संधियताको पूर्ण अभ्यास गर्न नसकेका कारण सार्वजनिक क्षेत्रको बजेट खर्च गर्न पर्याप्त राजस्व जुटाउन नसकिरहेको अवस्था छ र यसर्थ, स्थानीय सरकारहरूलाई आफ्नो अधिकार क्षेत्र भित्र रहेर वैज्ञानिक कर प्रणाली लागू गरि कार्यान्वयन गराई आफ्नै राजस्व आधार तयार गर्न सहयोग पुर्याउनु नै प्रस्तुत कार्यक्रमको उद्देश्य रहेको छ ।

१.३ अध्ययनको उद्देश्य

यस अध्ययनको समग्र उद्देश्यहरू यस प्रकार छन्:

- गाउँपालिकाको आन्तरिक आय तथा राजस्वको अधिकार तथा सुधार योजना सम्बन्धमा निर्वाचित जनप्रतिनिधिहरू, राजस्व परामर्श समितिका पदाधिकारीहरू, तथा कर्मचारीहरू सहित अन्य सरोकारवालाहरूलाई अभिमुखीकरण गर्ने ।
- गाउँपालिकाको विद्यमान आन्तरिक राजस्वको समीक्षा गर्ने ।
- राजस्वको दायराहरू खोजी तथा पहिचान गर्न सहयोग पुर्याउनु तथा राजस्व प्रक्षेपणका वैज्ञानिक विधिहरू, दर निर्धारण प्रक्रिया र आधारहरू बारे स्थलगत अभ्यास गराई आन्तरिक राजस्वको महत्व र असुली सम्बन्धमा ज्ञान प्रदान गर्ने ।
- स्थानीय तहको कम्तीमा आगामी ३ वर्षको राजस्व सुधार कार्य योजना तर्जुमा गरि सोको प्रक्षेपण गर्ने ।

१.४ योजना तर्जुमा विधि र प्रक्रिया

यस राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा कार्यका लागि विभिन्न सन्दर्भ सामाग्रीहरूको अध्ययन, तथ्याङ्क तथा सूचना सङ्कलनको लागि आवश्यक फारामहरूको विकास, अभिमुखीकरण कार्यक्रम तथा कार्यशाला गोष्ठी

लगायतका समावेशी र सहभागितामूलक छलफलको सारांशको अध्ययन, तथ्याङ्क सङ्कलन तथा विश्लेषण जस्ता विधि र प्रक्रियाहरू अवलम्बन गरिएको थियो । अध्ययनको क्रममा अवलम्बन गरिएका विधिहरूको संक्षिप्त व्याख्या तल गरिएको छः

१.४.१ सन्दर्भ सामग्री सङ्कलन तथा अध्ययन

अध्ययन कार्यको पहिलो चरण विज्ञहरूबाट विभिन्न स्रोत सामग्रीहरूको सङ्कलन तथा पुनरावलोकन गरिएको थियो । यस क्रममा अध्ययन तथा पुनरावलोकन गरिएको मुख्य सामग्री देहाय अनुसार रहेका छन्ः

- नेपालको संविधान
- स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४
- अन्तर सरकारी वित्तीय व्यवस्थापन ऐन, २०७४
- आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व सम्बन्धी ऐन, २०७६
- बंगलाचुली गाउँपालिकाको आर्थिक ऐन, २०७९ र बंगलाचुली गाउँपालिकाको वार्षिक योजना, कार्यक्रम तथा बजेट, २०७९
- गाउँपालिका तथा नगरपालिकाको राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा सम्बन्धी दिगदर्शन, नेपाल सरकार संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, २०७६
- राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, राष्ट्रिय जनगणना, २०७८

१.४.२ तथ्याङ्क एवम् सूचना सङ्कलन

अध्ययनको निम्ति आवश्यक तथ्याङ्क एवम् सूचनाहरू सङ्कलनको निमित्त अनुसूची १ मा उल्लेख भए बमोजिमका फाराम प्रयोग गरी गाउँपालिका पदाधिकारीहरू, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, लेखा तथा राजस्वका कर्मचारीहरूसँग छलफल एवम् अन्तरक्रिया गरेर आवश्यक तथ्याङ्क एवम् सूचनाहरू सङ्कलन गरिएको थियो ।

- बंगलाचुली गाउँपालिकाको वस्तुगत विवरण
- वर्तमान राजस्व प्रशासनको अवस्था (संगठन संरचना, कर्मचारी, राजस्व असुली तथा भौतिक सुविधा आदि)
- राजस्व परिचालनको लागि अवलम्बन गरिएका नीतिगत व्यवस्थाहरू
- आन्तरिक आय सङ्कलनको अवस्था, स्रोत, क्षेत्र, तथा दर सम्बन्धी विस्तृत विवरण
- आन्तरिक आय सङ्कलनको सम्भावित नयाँ क्षेत्रहरू सम्बन्धी तथ्याङ्क एवम् सूचना सम्बन्धित तथ्याङ्क, सरोकारवालाहरू संगको छलफल, स्थलगत भ्रमण तथा अवलोकन

१.४.३ छलफल एवम् कार्यशाला आयोजना

राजस्व सुधार कार्ययोजना निर्माणको विधि प्रक्रिया तथा वर्तमान गाउँपालिकाको आन्तरिक आयको अवस्था सम्बन्धी तथ्याङ्क तथा आवश्यक सूचना र जानकारीको लागि सम्बन्धित परामर्शदाताहरूको सहरीकरणमा एकदिने अभिमुखीकरण कार्यक्रम २०७९, चैत्र १४ गतेका दिन सम्पन्न गरिएको थियो । उक्त अभिमुखीकरणमा गाउँपालिकाका निर्वाचित जनप्रतिनिधि, कार्यपालिका सदस्य, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत राजस्व परामर्श समितिका सदस्य, शाखाका कर्मचारी तथा सरोकारवालाको सहभागिता रहेको थियो । उक्त अभिमुखीकरण कार्यक्रममा राजस्व सुधार योजनाको अवधारणा, उद्देश्य, क्षेत्र, वर्तमान अवस्था तथा राजस्व सुधार कार्ययोजनाका विधि प्रक्रियाका, पालिकाको आर्थिक ऐन, कर तथा गैर करका शीर्षकहरूका बारेमा अन्तरक्रिया गरिएको थियो । कार्यक्रमको दौरानमा विभिन्न समूहहरूमा विभाजन गरेर समूहगत रूपमा राजस्व

सुधार कार्ययोजनाको मस्यौदा तयार गर्न लगाई पूर्णसत्रमा सोको प्रस्तुति गरिएको थियो । पूर्ण सत्रबाट प्राप्त सुझावहरूलाई समेत राजस्व सुधार कार्ययोजनामा समावेश गरिएको थियो । सम्पत्ति कर व्यवसाय कर, घर जग्गा बहाल कर, प्राकृतिक स्रोत बिक्री तथा निकासी शुल्क दर निर्धारण, प्रक्षेपण र असुली प्रक्रिया बारेमा सहभागीहरूलाई अभ्यास समेत गराइएको थियो । समूह छलफलका लागि बनाइएका समूहहरू यस प्रकार रहेका थिए:

समूह १: राजस्वका शीर्षकगत दर, दायरा तथा प्रक्षेपण

समूह २: कर राजस्व सुधार योजना

समूह ३: गैरकर राजस्व सुधार योजना (नयाँ क्षेत्र समेत)

समूह ४: राजस्व प्रशासन (आयको लगत अभिलेख तथा सङ्कलन, संगठन र समन्वय)

१.४.४ तथ्याङ्क विश्लेषण तथा प्रतिवेदन तयारी

यस प्रतिवेदन तयारीको सिलसिलामा समूहगत छलफल र विभिन्न दस्तावेजहरू अध्ययनबाट प्राप्त तथ्याङ्क तथा सूचनाहरूलाई विश्लेषण गरिएको छ । गाउँपालिकाबाट प्राप्त भएका सुझावहरू तथा सूचनाहरूलाई व्यवस्थित गरी विभिन्न तालिकाहरूमा प्रस्तुत गरिएको छ । सम्पत्ति कर लगायत अन्य करहरूको वर्तमान अवस्था र प्रक्षेपण सम्बन्धी विस्तृत विवरण उल्लेख गरिएको छ । मस्यौदा प्रतिवेदनमा मिति २०८०/०२/०५ गते गाउँपालिकामा गहन छलफल र परामर्शबाट प्राप्त सुझावहरू समावेश गरी अन्तिम प्रतिवेदन तयार गरिएको छ ।

१.५ प्रतिवेदनको ढाँचा

यस प्रतिवेदनमा आठ वटा परिच्छेदहरू रहेका छन् । जसलाई निम्न अनुसार प्रस्तुत गरिएको छ ।

- परिच्छेद एकमा समग्र अध्ययनको परिचय,
- परिच्छेद दुईमा गाउँपालिकाको संक्षिप्त परिचय,
- परिच्छेद तीनमा स्थानीय तहको राजस्व अधिकार तथा आय सम्भाव्यता
- परिच्छेद चारमा आन्तरिक आय सम्भावना विश्लेषण,
- परिच्छेद पाँचमा राजस्व सुधार कार्ययोजना,
- परिच्छेद छ मा आगामी ३ वर्षको आय प्रक्षेपण
- परिच्छेद सातमा अपेक्षित नतिजा
- परिच्छेद आठमा अनुगमन तथा मूल्याङ्कन

१.६ अध्ययनको सीमाहरू

गाउँपालिकाको राजस्व सुधार कार्ययोजना निम्नअनुसारका सीमामा रही तयार गरिएको छ:

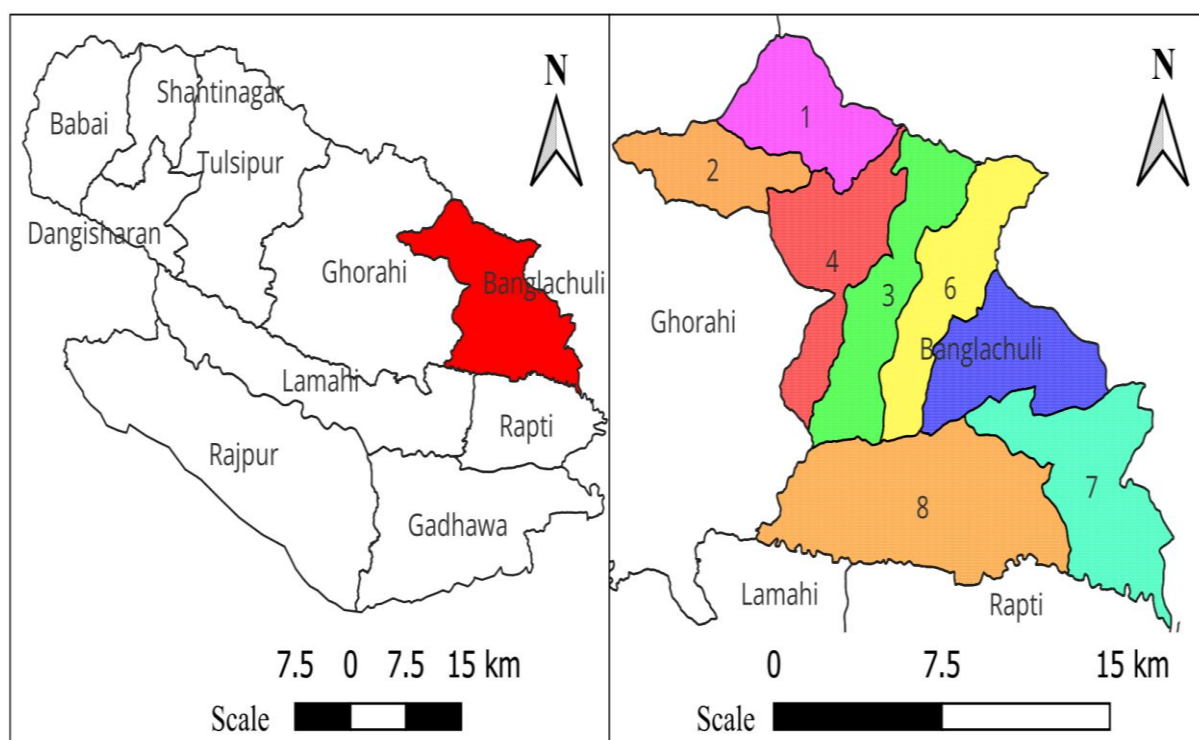
- यस अध्ययन विशेष गरी गाउँपालिकाको कार्यालयबाट प्राप्त दस्तावेजहरू, गाउँपालिकाका पदाधिकारीहरू तथा सम्बन्धित कर्मचारीहरू र अन्य सरोकारवालाहरू बाट प्राप्त सूचना र छलफलका आधारमा तयार गरिएको छ ।
- राजस्व प्रक्षेपण गाउँपालिकाको वर्तमान जनसंख्या, आर्थिक गतिविधि, गाउँपालिकाले प्रदान गर्ने सेवा, सम्पत्तिको मूल्याङ्कन दर र राजस्व दरलाई आधार मानी गरिएको छ ।

- राजस्व प्रक्षेपण गर्ने क्रममा करदाताको संख्या सम्बन्धी आधिकारिक आधार तथ्याङ्क प्राप्त हुन नसकेको अवस्थामा सहभागीद्वारा उपलब्ध भएको सूचनालाई आधार मानिएको छ ।
- छलफलबाट प्राप्त सुझाव अनुसार वर्तमान करका दरहरू यथावत् राखी सोही बमोजिम आगामी तीन आर्थिक वर्षको राजस्व प्रक्षेपण गरिएको छ ।

परिच्छेद — दुई: गाउँपालिकाको संक्षिप्त परिचय

२.१ भौगोलिक अवस्थिति

बंगलाचुली गाउँपालिका लुम्बिनी प्रदेश अन्तर्गत दाङ जिल्लाको पूर्वोत्तर दिशामा रहेको छ । नेपालको संविधान २०७२ अनुसार राज्य पुनसंरचना गर्ने सिलसिलामा नेपालको लुम्बिनी प्रदेश अन्तर्गत दाङ जिल्लामा पर्ने यो बंगलाचुली गाउँपालिकाको स्थापना साविकका स्यूजा (१-९), काभ्रे (१-९), लोहारपानी (१-९) र हाँसिपुर (३-९) गरी ४ वटा साविकका गा.वि.स समावेश गरी २०७३ फाल्गुन २२ गते गाउँपालिका घोषणा गरिएको हो । गाउँपालिकामा हाल ८ वटा वडाहरू कायम गरिएको छ । बंगलाचुली गाउँपालिका भौगोलिक हिसाबले ८२ डिग्री ३२ मिनेट देखि ८२ डिग्री ८६ मिनेट पूर्वी देशान्तर सम्म र २७ डिग्री ५२ मिनेट देखि २८ डिग्री ०८ मिनेट उत्तरी अक्षांशसम्ममा फैलिएको छ । २४५.१४ वर्ग कि.मी. क्षेत्रफल रहेको यस गाउँपालिकाको पूर्व र उत्तरमा प्यूठान जिल्ला, पश्चिममा घोराही उ.म.न.पा., दक्षिणमा राप्ती गाउँपालिका र लमही नगरपालिका पर्दछन् । बंगलाचुलीको औषत अधिकतम तापक्रम ३४.९ डिग्री सेल्सियस पुग्छ भने हिउँदमा औषत न्यूनतम ४.८ डिग्री सेल्सियस सम्म रहन्छ । यस गाउँपालिकाको पूर्व र उत्तरमा प्यूठान जिल्ला अन्तर्गत सरुमारानी गाउँपालिका, माण्डवी गाउँपालिका र स्वर्गद्वारी नगरपालिका, पश्चिममा दाङ जिल्लाको घोराही उप-महानगरपालिका र दक्षिणमा दाङ जिल्लाका राप्ती गाउँपालिका र लमही नगरपालिका रहेका छन् । गाउँपालिकाको अधिकांश क्षेत्र वनजंगल सहित पहाडी भूभागले ओगटेको भए पनि खेतीयोग्य उर्वर जमिन पनि उल्लेख्य मात्रामा रहेको छ । जल, जंगल, जमिन, जनावर र जडीबुटीको प्रचुर संभावना भएको यस गाउँपालिकाको नजिकै प्रसिद्ध तीर्थस्थल स्वर्गद्वारी पर्दछ ।

चित्र १: बंगलाचुली गाउँपालिकाको राजनीतिक नक्सा

२.२ जनसंख्या वितरण

बंगलाचुली गाउँपालिकाको पाश्चिचित्र २०७७ अनुसार जम्मा जनसंख्याको (अनुपस्थित जनसंख्या समेत) विवरण हेर्दा कुल २३,८५५ रहेको छ भने जहाँ ४३७३ घरधुरीमा पुरुषहरूको संख्या ५१.५१ प्रतिशत र महिलाको संख्या ४८.३४ प्रतिशत रहेको छ। वडागत रूपमा जनसंख्याको विवरण तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका १: गाउँपालिकाको वडागत जनसंख्याको वितरण

वडा नं.	घरधुरी	पुरुष	महिला	तेश्रो लिङ्गी	जम्मा
१	४१०	११२८	११२१	२	२२५१
२	३२४	८७८	७८७	४	१६६९
३	७३४	१९४५	१८८०	६	३८३१
४	५९७	१५१६	१४६०	९	२९८५
५	४९१	१४६६	१२७६	८	२७५०
६	६०४	१६९९	१६००	३	३३०२
७	५८७	१७८७	१६६८	२	३४५७
८	६२६	१८६९	१७४०	१	३६१०
जम्मा	४३७३	१२२८८	११५३१	३५	२३,८५५

स्रोत: गाउँपालिकाको पाश्चिचित्र २०७७

२.३ आर्थिक तथा सामाजिक अवस्था

क) आर्थिक अवस्था

पेशागत आधारमा जनसंख्या

यस गाउँपालिकाको पाश्चिचित्र २०७७ अनुसार पेशागत रूपमा कृषि तथा पशुपालन व्यवसायमा २२.१४ प्रतिशत र वैदेशिक रोजगारीमा १०.७१ प्रतिशत र सरकारी तथा गैर सरकारी सेवामा संलग्न प्रतिशत ५.८० रहेको छ । त्यसैगरी ३.८० प्रतिशत ज्याला मजदुरी गरि जीवन यापन गरिरहेको देखिन्छ भने १.११ प्रतिशत मात्र उद्योग तथा व्यापारमा संलग्न रहेको देखिन्छ भने ५२.७६ प्रतिशत जनसंख्या प्रत्यक्ष आय नहुने कार्यहरूमा संलग्न रहेको देखिन्छ (जस्तै विद्यार्थी, गृहणी, पेशा नखुलेका व्यक्तिहरू) । लैंगिक हिसाबले हेर्दा आयआर्जन हुने पेशा वैदेशिक रोजगारीमा पुरुषको बाहुल्यता छ भने कृषि कर्ममा महिलाको संलग्नता अधिक देखिन्छ भने प्रत्यक्ष आय आर्जन नहुने कार्यमा महिलाको संलग्नता अधिक रहेको छ ।

औद्योगिक कच्चा पदार्थ उत्पादनको

गाउँपालिकामा पर्याप्त मात्रामा वन क्षेत्र तथा खानी जन्य पदार्थको सम्भावना भएकोले यस संग सम्बन्धित उद्योगका लागि कच्चा पदार्थ उपयोग गर्न सकिने सम्भावना देखिन्छ । यसका साथै चरन क्षेत्र पनि भयको हुँदा पशुपालन व्यवसायबाट पनि लाभ लिन सकिने व्यवस्था रहेको देखिन्छ । होचादेखि अग्ला पहाडी धरातल भएकोले वातावरणीय प्रभावको अध्ययन गरि सिमेन्ट, चुनदुङ्गा, रोडादुङ्गा जस्ता खानी जन्य उद्योगको पनि सम्भावना देखिन्छ । त्यसैगरी गाउँपालिकाको अधिकांश क्षेत्र भिरालो लेकाली हावापानी भएको हुँदा

अमिलो जातका फलफूल उत्पादन गर्न सकिने पर्याप्त सम्भावना देखिन्छ । गैर काठ वन पैदावार जस्तै जडीबुटी, खोटो, लोक्ता, अल्लो, दालचिनी, टिमुआदीको पनि सम्भावना रहेको हुँदा यसमा आधारित उद्यम व्यवसायको पनि सम्भावना देखिन्छ ।

ख) सामाजिक अवस्था

शिक्षा

गाउँपालिकाको पाश्चात्ति २०७७ अनुसार ५ वर्ष उमेरभन्दा माथिका समूहहरूको यस पालिकाको साक्षरता ८७.८० रहेको देखिन्छ भने १२.२० प्रतिशत मानिसहरू निरक्षर छन् । यस बंगलाचुली गाउँपालिकामा १ वटा निजी, ५ वटा सामुदायिक तथा ३६ वटा सरकारी विद्यालय गरि जम्मा ४२ वटा शैक्षिक संस्थाहरू रहेका छन् । जसमध्ये ४ वटा पूर्व प्राथमिक तह बालविकास, ३३ वटा आधारभूत तह र ५ वटा मा.वि. रहेका छन् । यी सबै विद्यालयमा ७६८४ जना विद्यार्थीहरू अध्ययनरत रहेको देखिन्छ ।

मातृभाषा तथा धर्म

गाउँपालिकामा बोलिने भाषाका आधारमा जनसंख्याको विवरणलाई हेर्दा सबैभन्दा धेरै ९२.९८ प्रतिशत नेपाली भाषा/खस पर्वत भाषा, दोस्रो र तेस्रोमा क्रमस ६.९४ प्रतिशत ठेट खस भाषा ०.०५ प्रतिशत खाम भाषा बोल्ने जनसमुदायको बसोबास रहेको छ । त्यसैगरी धार्मिक हिसाबबाट जनसंख्याको बनेट हेर्दा ९८.६२ प्रतिशत जनसंख्या हिन्दू धर्म मान्छन् भने दोस्रो र तेस्रोमा क्रमसः क्रिस्चियन ०.९६ प्रतिशत र बौद्ध धर्म मान्ने समुदाय ०.३४ रहेको छ ।

स्वास्थ्य

यस गाउँपालिकामा स्वास्थ्य संस्थाको अवस्था अध्ययन गर्दा अस्पताल १ वटा, प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र ३ वटा, सामुदायिक स्वास्थ्य ईकाई १ र स्वास्थ्य चौकी ४ वटा रहेका छन् । पालिकाका बस्ती स्तरमा खोपसेवा खोप केन्द्रमार्फत नियमित नै चलेको पाइन्छ र सबै बालबालिकाहरू खोपको पहुँचमा रहेका छन् । गाउँपालिकाको तथ्याङ्क २०७७ अनुसार चार पटक गर्भ जाँच गराउने महिलाको संख्या ३३२ रहेको देखिन्छ । गाउँपालिकाको २२७७ घरधुरीहरूमा पाइप मार्फत खानेपानी सेवाको पहुँच देखिन्छ ।

शौचालय

गाउँपालिकाका कुल ४३७३ घरधुरीमा मध्ये २२२४ मा फलस भएको र १८७३ घरमा साधारण किसिमको शौचालयको सुविधा रहेको छ भने अझैपनि २७६ घरधुरीमा व्यवस्थित शौचालय नभएको देखिन्छ । गाउँपालिकाका सार्वजनिक क्षेत्रमा सार्वजनिक स्थानमा खानेपानी तथा सार्वजनिक चर्पीको अझै उचित व्यवस्थापन हुन सकेको छैन ।

घटना दर्ता विवरण

गाउँपालिकाको २०७६ सालको अभिलेख अनुसार घटना दर्ताको अवस्था हेर्दा जन्म ९२५, मृत्यु १६८, विवाह ३३२, बसाई सराई गरी आउने ३३१ बसाई सराई गरी जाने १०० र सम्बन्ध विच्छेद ४ जना रहेको छ ।

२.४ गाउँपालिकाको मानवीय संसाधनको अवस्था

स्थानीय सरकारको संस्थागत विकास र शासन व्यवस्थापन कार्यलाई प्रभावकारिताको अर्को महत्वपूर्ण आधार मानव स्रोत साधन हो। स्थानीय तहलाई प्राप्त अधिकार तथा जिम्मेवारीको कार्यसम्पादनको सुनिश्चिताको लागि संस्थामा मानवीय स्रोतको आवश्यकता पर्दछ। गाउँपालिका गठन हुने क्रममा संघीय मन्त्रालयले सिफारिस गरेको संरचना र कर्मचारीको दरबन्दी हालको गाउँपालिकाको कार्यसम्पादनको जिम्मेवारी र भूमिका अनुरूप जनशक्ति अभाव रहेको देखिन्छ। यस गाउँपालिकाले संगठन तथा विकास अध्ययन प्रतिवेदन निर्माण गरेको देखिन्छ। हाललाई गाउँपालिकाले स्थानीय साविकका गाविस बाट समायोजन भएका कर्मचारी तथा नयाँ समायोजनमा आएका जनशक्ति र आवश्यक कार्यविधि निर्माण गरी करार तथा ज्यालादारीमा कर्मचारीको व्यवस्थापन गरेको देखिन्छ।

तालिका २: गाउँपालिकामा कार्यरत जनशक्तिको वितरण

क्र.सं.	पद नाम	अप्राविधिक	प्राविधिक	जम्मा	कैफियत
१	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत	रा. प. तृतीय	१	०	१
२	लेखा अधिकृत	अधिकृत सातौँ	१	०	१
३	शिक्षा अधिकृत	अधिकृत छैठौँ	०	१	१
४	अधिकृत	अधिकृत छैठौँ (प्र.)	२	०	२
५	अधिकृत	अधिकृत छैठौँ (कृषि)	०	१	१
६	अधिकृत	अधिकृत छैठौँ (पशु सेवा)	०	१	१
७	सि.अ.हे.व./हे.अ.	छैठौँ (स्वास्थ्य)	०	१	१
८	प.हे.न./सि.अ.न.मी.	छैठौँ (स्वास्थ्य)	०	१	१
९	इन्जिनियर	अधिकृत छैठौँ (सि)	०	१	१
१०	प्रशासन सहायक	सहायक पाँचौँ (प्र.)	४	०	४
११	आन्तरिक लेखा परीक्षक	सहायक पाँचौँ (लेखा)	१	०	१
१२	लेखा सहायक	सहायक पाँचौँ (लेखा)	१	०	१
१३	प्रा.स.	सहायक पाँचौँ (शिक्षा)	०	१	१
१४	प्रा.स.	सहायक पाँचौँ (कृषि)	०	१	१
१५	प्रा.स.	सहायक पाँचौँ (पशु)	०	२	२
१६	सब इन्जिनियर	सहायक पाँचौँ (सिभिल)	०	२	२
१७	सब इन्जिनियर	सहायक पाँचौँ (स्यानिटरी)	०	१	१
१८	सब इन्जिनियर	सहायक पाँचौँ (वातावरण)	०	१	१
१९	महिला विकास निरीक्षक	सहायक पाँचौँ	०	१	१
२०	स.कम्प्युटर अपरेटर	सहायक चौथो	०	१	१
२१	अ.सब इन्जिनियर	सहायक चौथो (स्यानिटरी)	०	१	१
२२	अमिन	सहायक चौथो (सर्वे)	०	१	१

क्र.सं.	पद नाम	अप्राविधिक	प्राविधिक	जम्मा	कैफियत
२३	ना.प्रा.स.	सहायक चौथो (कृषि)	०	१	१
२४	ना.प्रा.स.	सहायक चौथो (पशु सेवा)	०	२	२
	जम्मा		१०	२२	३२
वडा कार्यालय तर्फ					
	सहायक पाँचौं		३	३	६
	सहायक चौथो		५	५	१०
	सहायक चौथो (सिभिल)		०	८	८
	जम्मा		८		८

करार तर्फ

क्षेत्र	पदनाम	तह	संख्या	कैफियत
नगर प्रहरी	प्र.स.नि.	सहायक चौथो	१	
	प्रहरी जवान	सहायक प्रथम	४	
सामाजिक परिचालन	सामाजिक परिचालक		८	
स्वास्थ्य तर्फ				
	मेडिकल अधिकृत	अधिकृत आठौं	१	
	रेडियोग्राफर	सहायक पाँचौं	१	
	ल्याब असिस्टेन्ट	सहायक पाँचौं	१	
	स.क.अ.	सहायक चौथो	१	
	ल्याब असिस्टेन्ट	सहायक चौथो	१	
	अ.हे.व.	सहायक चौथो	५	
	अ.न.मी.	सहायक चौथो	१०	
	कार्यालय सहयोगी	सहायक प्रथम	६	
सूचना,संचार तथा विद्युत	सूचना प्रविधि अधिकृत	अधिकृत छैठौं	१	
	अ.सब इन्जिनियर (इलेक्ट्रिकल)	सहायक चौथो	१	
कृषि सेवा	ना.प्रा.स.	सहायक चौथो	४	
पशु सेवा	ना.प्रा.स.	सहायक चौथो	४	
हलुका सवारी चालक		सहायक प्रथम	५	
कार्यालय सहयोगी (वडा तथा कार्यालय)	कार्यालय सहयोगी	सहायक प्रथम	११	
आयुर्वेद अस्पताल	कार्यालय सहयोगी	सहायक प्रथम	२	
जम्मा			५८	

२.६ गाउँपालिकाको भौतिक सम्पत्तिको अवस्था

स्थानीय सरकारको संस्थागत क्षमता अन्तर्गत पालिकाको भूमिका तथा जिम्मेवारी पूरा गर्नका लागि संस्था तथा संस्थाको प्रत्यक्ष पहुँच भित्र रहेको भौतिक सम्पत्ति र त्यसको व्यवस्थापन तथा स्रोत र साधनको समग्र अवस्थालाई बुझाउँछ। गाउँपालिकाले प्राप्त अधिकार तथा जिम्मेवारी पूरा गर्नको लागि उपलब्ध जनशक्तिको परिचालन तथा व्यवस्थापन गर्न कार्यस्थल, आवश्यक भौतिक सामग्री, उपकरण, जिन्सी सामग्रीहरूको उपयुक्त उपलब्धता आवश्यक पर्दछ। राज्यको पुनरसंरचनाको करिब सात वर्षको अवधिमा स्थानीय सरकारका संरचना पनि निर्माण हुने क्रममा रहेका छन्। अझै पनि पूर्णरूपमा स्थानीय सरकारका जिम्मेवारी अनुरूप भौतिक सम्पत्तिहरूको व्यवस्थापन हुन सकेको छैन। यस गाउँपालिकाको जिन्सी शाखाको सूचना अनुसार हाल उपलब्ध भौतिक सम्पत्तिको विवरण तलको तालिकामा उल्लेख गरिएको छ।

तालिका ३: भौतिक सम्पत्ति विवरण

विवरण	एकाइ	संख्या	मूल्य रु
एम्बुलेन्स	संख्या	२	१,१००,००१.००
मोटर साइकल	संख्या	१९	३,६४३,९६५.०६
स्कुटर	संख्या	२	४४१,६९९.१२
साइकल	संख्या	१	१९,०००.००
जिप	संख्या	१	२,७८९,९००.००
पिकअप	संख्या	१	२,३८५,०००.००
टेलिभिजन	संख्या	२	७८,९९०.००
डिजिटल क्यामेरा(Digital Camera)	संख्या	२	१४६,६७०.००
भिडियो क्यामेरा	संख्या	१	१७,०००.००
ट्रान्समिटर	संख्या	१	१,३५६,०००.००
सिसिटिभी क्यामेरा	पिस	९	१८२,०००.००
डिस होम सेट	संख्या	२	६,०००.००
LED Display	संख्या	१	२५,०००.००
अन्य सूचना कम्प्युटर तथा दुरसंचार सामान	संख्या	४	४५७,८००.००
V-sat Antenna	संख्या	१	३१०,७५०.००
चेक राइटर	संख्या	१	१४,५००.००
ग्याँस सिलिन्डर	संख्या	२	७,४००.००
ग्याँस चुल्हो	संख्या	२	२१,०००.००
डेस्कटप कम्प्युटर	पिस	४७	३,३७३,३५२.९३
ल्यापटप	पिस	३३	२,५२७,९६९.००
प्रिन्टर	पिस	६०	१,६७८,५४४.०१
फोटोकपी मेशिन	पिस	२२	६७६,२७७.००
Scanner	पिस	१२	९७,५००.००

विवरण	एकाइ	संख्या	मूल्य रु
प्रोजेक्टर	पिस	२	४७,००१.००
मनिटर	पिस	२	१८,०८०.००
ट्याबलेट	पिस	५	२५०,०००.००
अन्य कम्प्युटर उपकरण	संख्या	१	१०,०००.००
हिटर	पिस	१	९,७००.००
सिलिड पंखा	पिस	५	१७,६९९.१०
फ्रिज	पिस	१०	५७९,७७७.०९
यु पि एस	पिस	१	४०,७०८.००
ब्याट्री(Battery BDC)	पिस	५१	१,६३९,७५७.००
सोलार प्यानल	पिस	६८	१,४३९,००२.००
स्टेबिलाइजेर	पिस	३	६०,१३६.००
कुलर	संख्या	२	३२,०००.००
इन्भर्टर	संख्या	२९	२,२५०,६३८.००
सोलार कन्ट्रोलर	संख्या	३	६७,२३५.००
युरोगार्ड	संख्या	२	७७,२५६.००
Copper Bounded Earthing Electrode - Pc	संख्या	२	५०,०००.००
कन्भर्टर	पिस	१	१३,५६०.००
मोबाइल	पिस		०
माइक	संख्या	४	४,९७२.००
अन्य संचार उपकरण	संख्या	१	१३५,६००.००
माइक्रो फोन	संख्या	२	२८,२५०.००
सन्चारकाे उपकरण	संख्या	२	२०,३४०.००
स्पीकर फोन	संख्या	५	६५,५४०.००
Access Control (एक्सेस कन्ट्रोल)	संख्या	१	८४,७५०.००
Oxygen Cylinder	पिस	४२	८७०,२५६.००
Weight Machine	पिस	५	९,४७०.००
थर्मल गन	संख्या	१५	१३४,६५०.००
स्ट्रेचर	संख्या	५७	४८५,४४८.००
Pulse Oximeter	संख्या	५	१३,६५०.००
Patient Bed	संख्या	४८	१,५१३,०७०.००
ECG Machine	संख्या	२	१७६,२८०.००
Trolley (Medicine, dressing, others)	संख्या	१०	१६८,५९६.००
Wheelchair	संख्या	११	१८७,४३०.००

विवरण	एकाइ	संख्या	मूल्य रु
Nebulizer Machine	संख्या	८	३९,६८४.००
E.N.T. Set	संख्या	३	१२,०००.००
OT Table	संख्या	३	२८,८१५.००
Suction Machine	संख्या	७	२०३,८५२.००
Dreeding drum	संख्या	५	१५,०००.००
Iv Stand/ आभि स्टान्ड	संख्या	९	४९,६२०.००
सेमी अटो एनालाइजर/Semi Auto Analyzer	संख्या	१	३००,०००.००
माइक्रो पिपेट भेरियबल/Micro Pipete Variable	संख्या	१	१४०,०००.००
X-ray View Box	पिस	५	५७,०६५.००
Delivery Bed	पिस	७	१५०,४३२.००
Baby Warmer	पिस	६	५४०,०६०.००
भ्याक्सिन स्टोरेज रेफरीजेरेटर (vaccine storage refrigerator)	पिस	१	३४८,०००.००
OT Light (ओटि लाइट)	पिस	२	१०,८४८.००
Emergency Crash Chart Machine	पिस	१	५४,२४०.००
Autoclave Machine	थान	१	३२,०००.००
माइक्रोस्कोप	संख्या	७	९२०,४२५.००
Water Bath	संख्या	१	११,३००.००
Centrifuge Machine	संख्या	२	३७,०००.००
Incubator	संख्या	२	५६,५००.००
Cool Box	संख्या	१	१,६३९.००
पोष्टमार्टम सेट	संख्या	२	११,३१४.००
अन्य प्रयोगशाला उपकरण	संख्या	२	१६७,७७६.००
हट एयर ओभन	संख्या	१	२७,०००.००
प्रयोगशाला उपकरण	संख्या	३	१५,०००.००
लिक्विड नाइट्रोजन कन्टेनर	संख्या	४	११८,०५१.००
Colorimeter	संख्या	२	४५,२००.००
थोईङ्ग किट	संख्या	१	२८,७५०.००
बरडिजो क्यासट्रेटर	संख्या	७	९५,६४०.००
PT Analyzer	पिस	१	३०२,८४०.००
टोटल स्टेशन	संख्या	१	४९९,४६०.००
लेभल मेशिन	संख्या	३	२७१,२००.००
प्रिजम रड सेट	संख्या	१	२९,९४५.००
अल्टीमिटर	संख्या	२	१०,०००.००

विवरण	एकाइ	संख्या	मूल्य रु
Abney level	संख्या	२	३५,८३५.००
Differential Global Positioning System (DGPS)	पिस	२	११८,६५०.००
टेबुल	पिस	१३२	२,३२४,८४८.००
कुर्चि	पिस	१५३	१,३९५,३३९.००
दराज	पिस	३८	७९४,२४०.००
सोफासेट	पिस	२३	१,४५०,८०९.००
स्टिल दराज	पिस	४९	९६२,५२१.००
एजुकेटीभ टेबुल	पिस	१	४६,३३०.००
रिभल्वभिड चेयर	पिस	४६	५४८,०८६.००
टि टेबुल	संख्या	३०	१७७,१२७.००
कम्प्युटर टेबुल	संख्या	७	५२,७४८.००
खाट पलड लोबेड	पिस	१७	३२९,५९५.००
न्याक	पिस	२३	२६५,०२०.००
बुक सेल्फ	पिस	५	१४९,४४१.००
इस्टुल	संख्या	२४	६५,९९२.००

स्रोत: गाउँपालिकाको जित्सी शाखा २०७९

परिच्छेद — तीन: स्थानीय तहको राजस्व अधिकार तथा आय सम्भाव्यता

३.१ राजस्व अधिकार सम्बन्धी कानुनी व्यवस्था

यस परिच्छेदमा गाउँपालिकाको राजस्व अधिकार सम्बन्धी संवैधानिक तथा कानुनी व्यवस्था, उपलब्ध कानुनी व्यवस्था अनुसार गाउँपालिकाको आन्तरिक आय परिचालनको सम्भाव्यतालाई शीर्षकगत रूपमा विश्लेषण गरिएको छ। यसबाट गाउँपालिकाको आन्तरिक आय परिचालनको विद्यमान अवस्था तथा सम्भावनाको विस्तृत विश्लेषण भई पहिचान गरिएको मुद्दाहरूलाई राजस्व सुधार कार्ययोजनाले सम्बोधन गर्ने विश्वास लिइएको छ। त्यसैगरी गाउँपालिकाले राजस्व परिचालनमा गरेका प्रयासहरू तथा आय सङ्कलनको अवस्थालाई छोटकरीमा व्याख्या गरिएको छ। यसले गाउँपालिकाको आय सङ्कलनको लागि संस्थागत क्षमतामा सुधार गर्न गर्नुपर्ने कार्यहरू पहिचान गर्न सहयोग पुग्ने छ।

अ. राजस्व अधिकारको बाँडफाँट

संविधान तथा कानूनमा राजस्व अधिकारको बाँडफाँट: नेपालको संविधानले नेपाल सरकारले उठाउन पाउने एकल करका अधिकार तथा प्रदेश र स्थानीय तहको एकल तथा साझा कर अधिकारहरूको बाँडफाँट गरेको छ। संविधानको यस प्रावधान अनुसार स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ र अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्था ऐन, २०७४ ले राजस्व श्रोतका अधिकारहरू देहाय अनुसार बाँडफाँट गरेको छ।

तालिका ४: संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको एकल तथा साझा अधिकारहरू

संघ प्रदेश र स्थानीय तहको एकल राजस्व अधिकार			प्रदेश तथा स्थानीय तह दुवैको अधिकारमा रहेका राजस्व श्रोतहरू
संघ	प्रदेश	स्थानीय	
• भन्सार महसुल • मूल्य अभिवृद्धि कर • व्यक्तिगत आय कर • संस्थागत आय कर • पारिश्रमिक कर • राहदानी कर • भिसा शुल्क	• कृषि आयमा कर	• सम्पत्ति कर • घर जग्गा बहाल कर • घर जग्गा रजिस्ट्रेसन शुल्क • सवारी साधन कर • सेवा शुल्क, दस्तुर • पर्यटन शुल्क • विज्ञापन कर • व्यवसाय कर • भूमिकर (मालपोत) • दण्ड जरिवाना	• घर जग्गा र रजिस्ट्रेसन शुल्क • सवारी साधन कर • मनोरञ्जन कर • विज्ञापन कर • नदीजन्य तथा खानीजन्य निर्माण पदार्थ

आ. साझा अधिकार र करको प्रशासन

अन्तर सरकारी वित्तीय ऐन, २०७४ ले प्रदेश र स्थानीय तहको साझा अधिकारको करको प्रशासनका लागि देहायको व्यवस्था गरेको छ। यस ऐनले दुई तहको अधिकारको क्षेत्रमा परेको कर उठाउने तहले ६० प्रतिशत राखी ४० प्रतिशत बाँडफाँट गर्नुपर्ने व्यवस्था गरेको छ। प्रदेश तहले उठाउने सवारी साधन करको हकमा राष्ट्रिय प्राकृतिक श्रोत तथा वित्त आयोगले निर्धारण गरेको आधार र ढाँचा अनुसार हुने गरेको छ।

तालिका ५: राजस्व श्रोतको नीति तथा कार्यान्वयन गर्ने निकायहरू

राजस्व श्रोत	नीति बनाउने र दर तोक्ने	राजस्व उठाउने
सवारी साधन कर	प्रदेश सरकार	प्रदेश सरकार
मनोरञ्जन कर	प्रदेश सरकार	स्थानीय सरकार
घर जग्गा रजिष्ट्रेशन शुल्क	प्रदेश सरकार	स्थानीय सरकार
विज्ञापन कर	स्थानीय सरकार	स्थानीय सरकार

३.२ स्थानीय सरकारको राजस्व अधिकार

नेपालको संविधान, स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन तथा अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐनमा स्थानीय सरकारको राजस्व अधिकार सम्बन्धी गरिएको प्रावधानहरू यस शीर्षक अन्तर्गत प्रस्तुत गरिएको छ ।

३.२.१ राजस्व अधिकार सम्बन्धी संवैधानिक व्यवस्था

नेपालको संविधानको अनुसूची-८ (स्थानीय तहको अधिकार सूची) को प्रावधान अनुसार स्थानीय सरकारलाई निम्नानुसार राजस्व अधिकार प्रदान गरेको छ :

- सम्पत्ति कर
- घर जग्गा बहाल कर
- घर जग्गा रजिस्ट्रेशन शुल्क
- सवारी साधन कर
- सेवा शुल्क, दस्तुर
- पर्यटन शुल्क
- विज्ञापन कर
- व्यवसाय कर
- भूमिकर (मालपोत)
- दण्ड जरिवाना
- मनोरञ्जन कर

त्यसैगरी नेपालको संविधानमा स्थानीय सरकारको राजस्व अधिकार सम्बन्धी निम्न धारामा थप प्रावधान देहाय अनुसार रहेको छ:

धारा २२८: कर लगाउन वा ऋण लिन नपाइने

नेपालको संविधानको भाग १९ मा स्थानीय आर्थिक कार्यप्रणालीको व्याख्या गरेको छ जस अनुसार धारा २२८ ले निम्न अनुसारको व्यवस्था गरेको छ :

(१) कानून बमोजिम बाहेक कुनै कर लगाउन, उठाउन र ऋण लगाउन पाइने छैन ।

(२) आफ्नो अधिकार क्षेत्र भित्रको विषयमा राष्ट्रिय नीति, वस्तु तथा सेवाको ओसार पसार, पूँजी तथा श्रम बजार, छिमेकी प्रदेश वा स्थानीय तहलाई प्रतिकूल नहुने गरी कानून बनाई कर लगाउन सक्नेछ ।

त्यसरी नै संविधानको धारा २२९ ले स्थानीय सन्चित कोषको व्यवस्था गरेको छ जस अनुसार स्थानीय तह अन्तर्गत प्रत्येक गाउँपालिका र नगरपालिकामा एक स्थानीय सन्चित कोष रहनेछ । त्यस्तो कोषमा गाउँपालिका वा नगरपालिकालाई प्राप्त हुने सबै प्रकारको राजस्व, नेपाल सरकार र प्रदेश सरकारबाट प्राप्त हुने अनुदान तथा गाउँपालिका वा नगरपालिकाले लिएको ऋण रकम र अन्य स्रोतबाट प्राप्त हुने रकम

जम्मा हुनेछ । साथै स्थानीय सञ्चित कोषबाट गर्न सकिने खर्च सम्बन्धित व्यवस्था स्थानीय कानून बमोजिम हुनेछ भनेर व्याख्या गरेको छ ।

धारा २३६: अन्तर प्रदेश व्यापार

संविधानमा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि एक प्रदेश वा स्थानीय तहबाट अर्को प्रदेश वा स्थानीय तहको क्षेत्रमा हुने वस्तुको ढुवानी वा सेवाको विस्तारमा कुनै किसिमको बाधा अवरोध गर्न वा कुनै कर, शुल्क, दस्तुर वा महशुल लगाउन वा त्यस्तो सेवा वा वस्तुको ढुवानी वा विस्तारमा कुनै किसिमको भेदभाव गर्न पाइने छैन ।

३.१.२ राजस्व अधिकार सम्बन्धी संघीय ऐनका व्यवस्था

स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ (केही नेपाल ऐन संशोधन गर्ने ऐन, २०७५ को संशोधन समेत समावेश) अनुसार स्थानीय सरकारलाई निम्नानुसार आय सङ्कलन गर्ने अधिकार प्रदान गरेको छः

(क) गाउँपालिका वा नगरपालिकाको एकल अधिकार

अ) कर

- **सम्पत्ति कर:** आफ्नो क्षेत्रभित्रको घर र घरजग्गामा घर र सो घरले चर्चेको जग्गामा सम्पत्ति कर लगाई बाँकी जग्गा र घर नभएका अन्य जग्गामा भूमिकर (मालपोत) लगाउनु पर्ने । “घरले चर्चेको जग्गा” भन्नाले घरले ओगटेको जग्गाको क्षेत्रफल र अधिकतम सो क्षेत्रफल बराबरको थप जग्गासम्म पर्ने ।
- **भूमि कर (मालपोत):** आफ्नो क्षेत्रभित्रको जग्गामा त्यस्तो जग्गाको उपयोगका आधारमा लगाउने, तर सम्पत्ति कर लगाएको अवस्थामा भूमिकर (मालपोत) लगाउन नपाइने ।
- **घर जग्गा बहाल कर:** कुनै व्यक्ति वा संस्थाले भवन, घर, पसल, ग्यारेज, गोदाम, टहरा, छप्पर, कारखाना, जग्गा वा पोखरी पुरै वा आंशिक तवरले बहालमा दिएकोमा ।
- **व्यवसाय कर:** पुँजीगत लगानी र आर्थिक कारोबारको आधारमा ।
- **सवारी कर:** टाँगा, रिक्सा, अटोरिक्सा, विद्युतिय रिक्सामा ।
- **जडीबुटी, कवाडी र जीवजन्तु कर:** आफ्नो क्षेत्रभित्र ऊन, खोटो, जडीबुटी, बनकस (खर), कवाडी माल, जीवजन्तुको हाड, सीड, प्वाँख, छालाको व्यावसायिक उपयोग गरे बापत ।
- **मनोरञ्जन कर**

आ) शुल्क

- **बहाल बिटौरी शुल्क:** आफूले निर्माण, रेखदेख वा सञ्चालन गरेको हाट, बजार वा पसल वा सरकारी जग्गामा बनेका संरचनाको उपयोग बापत ।
- **पार्किङ शुल्क:** आफ्नो क्षेत्रभित्र कुनै सवारीलाई पार्किङ्ग सेवा उपलब्ध गराए बापत ।

इ) सेवा शुल्क

- आफ्नो क्षेत्रभित्र सञ्चालनमा रहेका केवलकार, ट्रेकिङ्ग, कायकिङ्ग, बङ्गी जम्प, जिपफ्लायर, प्याराग्लाइडिङ्ग आदि मनोरञ्जन तथा साहसी खेलकुदसम्बन्धी सेवा वा व्यवसायमा ।
- आफूले निर्माण, संचालन वा व्यवस्थापन गरेका स्थानीय पूर्वाधार वा उपलब्ध गराएको देहायको सेवामा सेवामा (खानेपानी, बिजुली, धारा, अतिथि गृह, धर्मशाला, पुस्तकालय, सभागृह, फोहरमैला

व्यवस्थापन, सरसफाइ, ढल निकास, सडक बत्ती, शौचालय, पार्क, पौडी पोखरी, व्यायामशाला, पर्यटकीय स्थल, हाटबजार, पशु वधशाला, शवदाह गृह, धोबीघाट, सडक, बसपार्क, पुल आदि।

- अचल सम्पत्ति वा अन्य कुनै विषयको मूल्याङ्कन सेवा शुल्क ।
- सिफारिस सम्बन्धी कुनै सेवा शुल्क ।

ई) दस्तुर

- दर्ता, अनुमति तथा नवीकरण दस्तुर
 - एफएम रेडियो संचालन, “घ” वर्गको निर्माण इजाजत पत्र, विद्यालय स्थापना, स्थानीय स्तरका व्यापारिक फर्म, सहकारी, प्राविधिक शिक्षा तथा व्यवसायिक तालिम, ट्युसन, कोचिङ, औषधि पसल, प्लटिङ्ग ।
 - ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा, माटो, खरीढुङ्गा, स्लेटजस्ता वस्तुको सर्वेक्षण, उत्खनन तथा उपयोग ।
- नक्सा पास दस्तुर ।
- पञ्जीकरण व्यवस्थापन दस्तुर ।
- वडामार्फत गरिने सिफारिस तथा प्रमाणित दस्तुर ।

उ) बिक्री गर्न सक्ने

- गाउँपालिका तथा नगरपालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्र वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन तथा प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षणबाट तोकिएको परिमाणमा स्लेट, ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा एवम् माटोजन्य वस्तुको बिक्री गर्न सक्ने ।
- गाउँपालिका तथा नगरपालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्रको सार्वजनिक तथा ऐलानी जग्गामा रहेको काठ दाउरा, जराजुरी, दहत्तर बहत्तर आदिको बिक्री गर्न सक्ने ।
- यस्तो बिक्रीबाट प्राप्त रकम गाउँपालिका तथा नगरपालिकाको सञ्चित कोषमा जम्मा गर्नुपर्ने ।

ऊ) सामुदायिक वनबाट आय प्राप्त गर्ने

- सामुदायिक वन उपभोक्ता समितिले वन पैदावार बिक्री तथा उपयोग सम्बन्धी आफ्नो वार्षिक कार्ययोजना बनाई गाउँपालिकाबाट स्वीकृत गराउनु पर्ने ।
- वन पैदावारको बिक्री बापत प्राप्त हुने रकमको दश प्रतिशत रकम सम्बन्धित गाउँपालिका तथा नगरपालिकाको सञ्चित कोषमा जम्मा गर्नुपर्ने ।

(ख) प्रदेश तथा संघीय कानून अनुसार प्राप्त हुने (स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ दफा ११ (४ घ))

- प्राकृतिक स्रोत साधन र सेवा शुल्क रोयल्टी ।
- खनिज पदार्थको उत्खनन रोयल्टी ।
- सामुदायिक वनको संचालन व्यवस्थापनबाट प्राप्त रोयल्टी ।
- पानी घट्ट, कुलो पैनी जस्ता सेवाबाट रोयल्टी ।
- खानेपानी महसुल ।
- स्थानीय साना सतह तथा भूमिगत सिँचाई सेवा शुल्क ।
- स्थानीय स्तरमा जडीबुटी तथा गैरकाष्ठ वन पैदावार उत्पादन, सङ्कलन, प्रशोधन र बजार व्यवस्थापन ।
- जनरल अस्पताल, नर्सिङ होम, निदान केन्द्र र स्वास्थ्य संस्थाको दर्ता, संचालन अनुमति ।
- स्थानीय सार्वजनिक यातायातको रुट अनुमति, नवीकरण ।

- इन्टरनेट सेवा, टेलीसेन्टर, केवल, तारविहिन टेलिभिजन प्रसारण अनुमति, नवीकरण ।
- स्थानीय सरकारका पत्रपत्रिकाको दर्ता ।

अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४ (केही नेपाल ऐन संशोधन गर्ने ऐन, २०७५ को संशोधन समेत समावेश) अनुसार स्थानीय सरकारलाई निम्नानुसार राजस्व सम्बन्धी वित्तीय अधिकार प्रदान गरेको छ ।

(क) एकल कर प्रशासन सम्बन्धी व्यवस्था (आर्थिक ऐन २०७५ बाट संशोधित व्यवस्था)

१. सवारी साधन करको दर प्रदेशले लगाउने र उठाउने । तर टाँगा, रिक्सा, अटोरिक्सा र विद्युतिय रिक्सामा सवारी साधन करको दर गाउँपालिका वा नगरपालिकाले लगाउने र उठाउने ।
२. घरजग्गा रजिस्ट्रेसन शुल्कको दर प्रदेशले लगाउने र गाउँपालिका वा नगरपालिकाले उठाउने
३. मनोरञ्जन करको दर प्रदेशले लगाउने र गाउँपालिका वा नगरपालिकाले उठाउने ।
४. विज्ञापन करको दर गाउँपालिका वा नगरपालिकाले लगाउने र उठाउने ।

(२), (३) र (४) बमोजिमको करबाट उठेको रकममध्ये ६० प्रतिशत रकम गाउँपालिका वा नगरपालिकाको संचित कोषमा जम्मा गरी ४० प्रतिशत रकम मासिक रूपमा प्रदेश सञ्चित कोषमा जम्मा गर्नु पर्ने ।

५. प्रदेशले सवारी साधन कर करबाट उठेको रकम प्रदेश विभाज्य कोषमा जम्मा गर्नु पर्ने ।
 - प्रदेश विभाज्य कोषमा जम्मा भएको रकम ४० प्रतिशत रकम प्रदेश सरकारलाई र ६० प्रतिशत स्थानीय सरकारलाई बाँडफाँट गरिने ।
 - आयोगले निर्धारण गरेको आधार र ढाँचा बमोजिम प्रदेश सरकारले स्थानीय सरकारलाई बाँडफाँट गर्ने
 - प्रदेशले मासिक रूपमा सम्बन्धित स्थानीय सञ्चित कोषमा जम्मा गर्नु पर्ने ।

(ख) राजस्व बाँडफाँट

वित्तीय संघीयताको अर्को महत्वपूर्ण पक्ष भनेको एक तहको सरकारले उठाएको राजस्व अन्य तहहरूमा समेत बाँडफाँट गर्नु हो । माथिल्लो तहका सरकारबाट तल्लो तहमा बाँडफाँट हुने (Vertical Revenue Sharing) प्रणाली हाम्रो देशले अपनाएको छ । अन्तर (सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४ ले व्यवस्था गरे अनुसार, मूल्य अभिवृद्धि कर र अन्तशुल्को बाँडफाँट) निम्न तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका ६: मूल्य अभिवृद्धि कर र अन्तशुल्को बाँडफाँट

श्रोतहरू	संघ प्रतिशत	प्रदेश प्रतिशत	स्थानीय तह प्रतिशत
मूल्य अभिवृद्धि कर (भ्याट)	७०	१५	१५
अन्तशुल्क	७०	१५	१५

प्राकृतिक श्रोतको रोयल्टीको बाँडफाँट निम्न तालिकामा देखाए बमोजिम गरिएको छ ।

तालिका ७: प्राकृतिक श्रोतको रोयल्टी बाँडफाँट

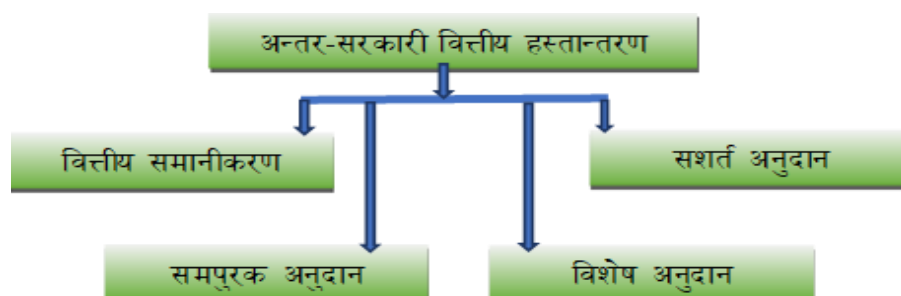
श्रोतहरू	संघ प्रतिशत	प्रदेश प्रतिशत	स्थानीय तह प्रतिशत
पर्वतारोहण	५०	२५	२५
विद्युत	५०	२५	२५
वन	५०	२५	२५
खानी तथा खनिज	५०	२५	२५

पानी तथा अन्य स्रोत	५०	२५	२५
---------------------	----	----	----

१. नेपाल सरकारले सङ्कलन गरेको मूल्य अभिवृद्धि कर र अन्तःशुल्कबाट सङ्कलन भएको रकमको १५ प्रतिशत स्थानीय विभाज्य कोषमा जम्मा हुने ।
 - आयोगले निर्धारण गरेको आधार र ढाँचा बमोजिम बाँडफाँट हुने ।
 - स्थानीय सञ्चित कोषमा मासिक रूपमा प्राप्त हुने ।
२. प्राकृतिक स्रोतबाट प्राप्त हुने रोयल्टीको बाँडफाँट आयोगको सिफारिसमा प्राकृतिक स्रोतको उपयोगबाट प्रभावित हुने स्थानीय सरकारलाई २५ प्रतिशत
 - प्राकृतिक स्रोतबाट प्राप्त हुने रोयल्टी वार्षिक रूपमा प्राप्त हुने ।

(ग) अनुदान (वित्तीय हस्तान्तरण)

नेपालको संविधानको धारा ६० को उपधारा (३) मा प्रदेश र स्थानीय तहले प्राप्त गर्ने वित्तीय हस्तान्तरणको परिमाण राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोगको सिफारिस बमोजिम हुने व्यवस्था गरेको छ । नेपालमा राजस्व बाँडफाँटको अतिरिक्त मूलतः चार प्रकारका अनुदान माध्यमबाट अन्तर- सरकारी वित्तीय हस्तान्तरण गरिने व्यवस्था संविधान र कानूनमा गरिएको छ ।

१. **वित्तीय समानीकरण अनुदान:** खर्चको आवश्यकता र राजस्वको क्षमताको आधारमा आयोगको सिफारिसमा संघ र प्रदेशबाट प्राप्त ।
२. **सशर्त अनुदान:** कुनै योजना कार्यान्वयन गर्न आयोगले तोकेको आधारमा संघ र प्रदेशबाट प्राप्त हुने ।
३. **सम्पूरक अनुदान:** पूर्वाधार विकास सम्बन्धी कुनै योजना कार्यान्वयन गर्न योजनाको कूल लागतको अनुपातका आधारमा संघ र प्रदेशबाट प्राप्त हुने ।
४. **विशेष अनुदान:** कुनै खास उद्देश्य र योजनाको लागि संघ र प्रदेशबाट ।

(घ) वैदेशिक सहायता तथा आन्तरिक ऋण

उपर्युक्त व्यवस्थाहरूले स्थानीय सरकारलाई प्राप्त हुन सक्ने आयका स्रोतहरूलाई व्याख्या गरेको छ । स्थानीय सरकारले कानून बमोजिम बाहेक आफ्नो अधिकार क्षेत्रमा कुनै कर लगाउन, उठाउन र ऋण लिन नपाउने व्यवस्था हुनुका साथै निम्न अनुसारका थप व्यवस्थाहरू रहेका छन् ।

१. नेपाल सरकारको पूर्वस्वीकृति लिएर मात्र वैदेशिक अनुदान वा सहयोग लिन वा वैदेशिक अनुदान वा सहयोगमा योजना वा कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्न गराउन सक्ने ।

२. नेपाल सरकारको सहमति लिएर मात्र वित्त आयोगले सिफारिस गरेको सीमाभित्र आन्तरिक ऋण लिन सक्ने ।
३. नेपाल सरकारसंग मनासिव कार्यका लागि ऋण लिन सक्ने ।
४. कर लगाउँदा राष्ट्रिय आर्थिक नीति, वस्तु तथा सेवाको ओसार पसार, पूँजी तथा श्रम बजार, छिमेकी प्रदेश तथा स्थानीय सरकारलाई प्रतिकूल असर नहुने गरी लगाउनु पर्ने (संवैधानिक व्यवस्था)
५. कर नलाग्ने: कूटनीतिक नियोग, कूटनीतिज्ञ, वैदेशिक ऋण वा सहायताबाट संचालित परियोजनाबाट हुने पैठारी, सामूहिक वा संयुक्त आवासको बिक्री नभएको स्टक, सामूहिक आवासको सार्वजनिक उपयोगको क्षेत्र ।

सेवा शुल्क असुली कार्य आफैं वा व्यवस्थापन करार वा सार्वजनिक निजी साझेदारीबाट गर्न सक्ने ।

आन्तरिक आय परिचालनको वर्तमान अवस्था

गाउँपालिकाको आन्तरिक आय सम्भाव्यता थाहा पाउनको लागि हालको कानुनी प्रावधान अनुसार गाउँपालिकालाई उपलब्ध आय शीर्षकहरूको परिचालन कसरी गरिएको छ भनी जान्नु उपयुक्त हुन आउँछ। गाउँपालिकाले उपरोक्त आय शीर्षकहरू मध्ये कतिवटामा राजस्व असुली गरिरहेको, कतिवटामा संकलनको निर्णय मात्र गरेको र भएका शीर्षक मध्ये कतिवटामा दर र दायरा वढाउन सकिने र कतिवटा शीर्षक परिचालन गर्न सकिने हो भनी गाउँपालिकाका पदाधिकारीहरूसंगको छलफलबाट यथार्थ अवस्था झल्काउन कोसिस गरिएको छ ।

तालिका ८: आन्तरिक आय परिचालनको वर्तमान अवस्था

क्र.सं.	आयका प्रकार	सम्भावनाको विवरण	सङ्कलन भएको/नभएको	दर निर्धारणको अवस्था
क.	कर तर्फ			
१	भूमि कर (मालपोत)	छ	भएको	भएको
२	सम्पत्ति कर	छ	नभएको	नभएको
३	व्यवसाय कर	छ	भएको	भएको
४	घर जग्गा बहाल कर	छ	भएको	भएको
५	सवारी कर (टाँगा, रिक्सा, अटोरिक्सा, इरिक्सा)	छ	नभएको	नभएको
६	जडीबुटी, कवाडी र जीवजन्तु कर	छ	नभएको	भएको
७	विज्ञापन कर	छ	भएको	भएको
८	मनोरञ्जन कर	छ	नभएको	भएको
ख.	अन्य राजस्व			
१	ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा, माटो, काठ, दाउरा, जराजुरी, स्लेट, खरीढुङ्गा आदि प्राकृतिक एवं खानीजन्य	छ	भएको	भएको

क्र.सं.	आयका प्रकार	सम्भावनाको विवरण	सङ्कलन भएको/नभएको	दर निर्धारणको अवस्था
	वस्तुको विक्री तथा निकासी शुल्क			
२	नक्सापास दस्तुर	छ	भएको	भएको
३	व्यक्तिगत घटना दर्ता शुल्क	छ	भएको	भएको
४	वहाल विटोरी शुल्क	छ	नभएको	भएको
५	पार्किङ्ग शुल्क	छ	नभएको	भएको
६	अस्पताल संचालन	छैन	नभएको	नभएको
७	फोहरमैला व्यवस्थापन शुल्क	छ	नभएको	नभएको
८	स्थानीय खानेपानी महसुल	छैन	नभएको	नभएको
९	स्थानीय विद्युत महसुल	छैन	नभएको	नभएको
१०	केवलकार, टेकिङ्ग, कायाकिङ्ग, वन्जीजम्प, जिपफ्रलायर, प्याराग्लाइडिङ्ग आदि मनोरञ्जन तथा साहसी खेलकुद सम्बन्धी सेवा तथा व्यवसायमा सेवाशुल्क	छ	नभएको	नभएको
११	निर्माण, संचालन र व्यवस्थापन गरेका स्थानीय पुर्वाधार तथा सेवामा सेवाशुल्क (खानेपानी, बिजुली, धारा, अतिथि गृह, धर्मशाला, पुस्तकालय, सभागृह, ढल निकास, सडक बत्ती, शौचालय, पार्क, पौडी पोखरी, व्यायामशाला, पर्यटकिय स्थल, हाटबजार, पशु वधशाला, शवदाह गृह, घोविघाट, सडक, वसपार्क, पुलआदि	छ	नभएको	भएको
१२	मूल्याङ्कन सेवा शुल्क	छ	भएको	भएको
१३	दर्ता, अनुमति तथा नवीकरण दस्तुर (एफएम रेडियो संचालन, घ वर्गको निर्माण इजाजतपत्र, विद्यालय स्थापना, स्थानीय स्तरका व्यापारिक फर्म	छ	भएको	भएको
१४	ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा, नुन, माटो, खरीढुङ्गा, स्लेटजस्ता वस्तुको	छ	नभएको	भएको

क्र.सं.	आयका प्रकार	सम्भावनाको विवरण	सङ्कलन भएको/नभएको	दर निर्धारणको अवस्था
	सर्वेक्षण, उत्खनन तथा उपयोग शुल्क			
१५	वडा मार्फत गरिने सिफारिस तथा प्रमाणित दस्तुर	छ	भएको	भएको
१६	दण्ड जरिवाना	छ	भएको	भएको

उल्लिखित तालिकाका आधारमा विश्लेषण गर्दा गाउँपालिकाले करतर्फ ८ वटा मध्ये ७ वटा शीर्षकहरूमा आय सङ्कलन गर्ने सम्भावना देखिन्छ, जसमध्ये गाउँपालिकाले हालसम्म ६ वटा शीर्षकहरूको करका दरहरू निर्धारण गरी ४ वटा शीर्षकहरूबाट कर सङ्कलन गरिरहेको छ । तर सवारी कर (टाँगा, रिक्सा, अटोरिक्सा, इरिक्सा) करको हकमा भने करको दर निर्धारण भएको भएतापनि कर असुल उपर हुने सम्भावना रहेको छैन । त्यसैगरी जडीबुटी, कवाडी र जीवजन्तु करको सम्भावना रहेको भएतापनि दर निर्धारण तथा सङ्कलन हुन सकेको छैन ।

त्यसैगरी गैरकरतर्फ समग्रमा जम्मा १६ वटा शीर्षकहरू मध्ये १३ वटा शीर्षकहरूबाट आय सङ्कलन गर्ने सम्भावना रहेको देखिन्छ भने ३ वटा शीर्षकहरूबाट आय सङ्कलन गर्ने सम्भावना देखिँदैन । हालसम्म गाउँपालिकाले जम्मा १० वटा शीर्षकहरूमा दर निर्धारण गरेको भए तापनि ४ वटा शीर्षकहरूमा मात्र आय सङ्कलन गरिरहेको छ । प्राकृतिक एवं खानीजन्य वस्तुको विक्री तथा निकासी कार्यको समेत प्रारम्भिक वातावरणीय अध्ययन पश्चात् ठेक्का लगाएर यसको सुरुवात गरिसकेको छ ।

३.३ आन्तरिक आय स्रोतका प्रमुख क्षेत्र र सम्भावना विश्लेषण

३.३.१ सम्पत्ति कर

हालको अवस्था:

स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ को संशोधन अनुसार स्थानीय तहले आफ्नो क्षेत्रभित्रको घर र जग्गामा सम्पत्ति कर लगाउन पाउने व्यवस्था गरेको छ । यसरी सम्पत्ति कर लगाउँदा घर र सो घरले चर्चेको जग्गामा सम्पत्ति कर लगाई बाँकी जग्गा र घर नभएका अन्य जग्गामा भूमिकर (मालपोत) लगाउनु पर्ने व्यवस्था गरेको छ । “घरले चर्चेको जग्गा” भन्नाले घरले ओगटेको जग्गाको क्षेत्रफल र अधिकतम सो क्षेत्रफल बराबरको थप जग्गासम्म पर्नेछ । घर जग्गामा सम्पत्ति कर लगाउँदा घर जग्गाको मूल्यांकनका आधारहरू देहाय बमोजिम हुनेछन्:

- (क) घर र घरजग्गाको आकार, प्रकार, बनौट र उपयोगको अवस्था,
- (ख) घर र घरजग्गाको चलनचल्तीको मूल्य र घरको हास मूल्य,
- (ग) घर र घरजग्गाको व्यापारिक वा आवासीय उपयोगको अवस्था
- (घ) सम्पत्ति करको दर निर्धारण गर्दा नागरिकको जीवनस्तर, आर्थिकस्तर र कर तिर्न सक्ने क्षमताका आधारमा गर्नुपर्ने छ ।

यस व्यवस्था अनुसार गाउँपालिकाले आर्थिक ऐनमा गाउँपालिकाको क्षेत्रभित्र कुनैपनि व्यक्तिको स्वामित्वमा रहेको सम्पूर्ण घर र जग्गाको एकीकृत रूपमा हिसाब गरी मूल्यांकनका आधारमा सम्पत्ति कर लगाउँदै

आएको छ। आर्थिक ऐनमा सम्पत्ति मूल्याङ्कनको दर (आधार) निर्धारण गरेको छ तर करका दरहरू उल्लेख गरिएको छैन। गाउँपालिकाले सम्पत्ति कर सम्बन्धी कार्यविधि तयार पारेर सम्पत्ति कर सम्बन्धी दर निर्धारण गरी घर र घरले चर्चेको जग्गाको मूल्याङ्कन दर र घर तथा संरचना हासकट्टी समेत मूल्याङ्कन दर निर्धारण गर्नुपर्ने देखिन्छ। गाउँपालिकामा हाल सम्म सम्पत्ति कर सङ्कलन गरिएको छैन र सो सम्बन्धि आर्थिक ऐनमा करको दर लगायत कुनै कुरा उल्लेख गरिएको छैन। आर्थिक ऐनमा सम्पत्ति कर सम्बन्धि स्पष्ट व्यवस्था नभए सम्म कर सङ्कलन गर्न नहुने भएकाले आगामी आ.व. मा सम्पत्ति कर सङ्कलनका लागि आर्थिक ऐनमा करको दर सहित व्यवस्था गर्नु पर्ने देखिन्छ। सम्पत्ति कर कार्यान्वयनका लागि गाउँपालिकाले कर तथा शुल्क सङ्कलन सम्बन्धि कार्यविधि समेत निर्माण गर्नु पर्ने देखिन्छ।

यस गाउँपालिकाको वस्तुगत विवरण २०७७ अनुसार जम्मा ४३७३ घरपरिवार रहेको देखिन्छ। विद्यमान कानूनी व्यवस्थाले घर र घरले चर्चेको जग्गा र अधिकतम सो जग्गा बराबरको थप जग्गामा मात्र सम्पत्ति कर लाग्दछ। यसरी विगतका आ.व.हरूमा सम्पत्ति कर बापतको कुनै पनि रकम संकलन नभएकोमा आगामी आ.व. देखि आर्थिक ऐनमा नै सम्पत्ति करको न्यूनतम करका दर रेट र मुल्यांकनका आधारहरू समावेश गरी सम्पत्ति कर असुल गर्न उपयुक्त हुने देखिन्छ।

संभाव्यता:

विद्यमान कानूनी व्यवस्थाले घर र घरले चर्चेको जग्गा र अधिकतम सो जग्गा बराबरको थप जग्गामा मात्र सम्पत्ति कर लाग्ने हुँदा उल्लिखित घरधुरी संख्यालाई नै यस अध्ययनको प्रयोजनका लागि कूल सम्पत्ति करदाता संख्या कायम गरिएको छ। आर्थिक ऐनमा निम्नानुसारका करका दररेट प्रस्ताव गरी सम्पत्ति कर असुल गर्न सकिने सम्भावना देखिन्छ। जस अनुसार सुरुवाती वर्ष भएकोले यस शीर्षकमा लगभग रु ११ लाख संकलन हुने देखिन्छ।

तालिका ९: सम्पत्ति करका करदाता सम्बन्धी विवरण

कर योग्य सम्पत्तिको मूल्य	यथार्थ करको दर (प्रति लाख रु.)	करदाता संख्या (अनुमानित)	प्रति करदाता औसत कर रु.	सम्भाव्य सङ्कलन कर रु
पाँच लाख रुपैयाँ सम्म	१५	२,२४८	३८	८४,३००
पाँच लाख एक देखी १० लाख सम्म	२०	१,३७०	१६०	२१९,२००
दश लाख एक देखी २० लाख सम्म	२५	४८०	३८८	१८६,०००
बीस लाख एक देखी ५० लाख सम्म	३०	१९५	१,०६५	२०७,६७५
पचास लाख एक देखी १ करोड सम्म	४०	७०	३,०२०	२११,४००
एक करोड एक देखी माथि	४५	१०	५,०२०	२२५,९००
जम्मा		४,३७३		१,१३४,४७५

वस्तुगत विवरण २०७७ अनुसार बंगलाचुली गाउँपालिकामा जम्मा ४३७३ घरधुरी रहेकोले उक्त संख्यालाई आधार मानिएको हो। घरका किसिमहरू र प्रस्तावित करका दरहरूका फरक पर्न सक्छन्।

३.२.२ मालपोत वा भूमि

गाउँपालिकाले विगतका वर्ष देखि यस शीर्षक तर्फ कर उठाएको देखिन्छ र भूमिकरको दर आर्थिक ऐनमा पनि व्यवस्था गरेको पाईन्छ । पालिकाको आर्थिक ऐन २०७९ मा तय गरिएको करको दरअनुसार मदन भण्डारी लोकमार्गले छोएको प्रति रोपनी रु.३०, वि.पी. मार्गले छोएको प्रतिरोपनी रु.२०, अन्य सडकले छोएको प्रतिरोपनी रु.१० र ग्रामीण क्षेत्रको कृषि उब्जाउ जमिन रु.१० र पाखो जमिनको प्रतिरोपनी रु.५ कायम गरिएको छ ।

यस गाउँपालिकाले यस शीर्षक अन्तरगत आ.ब.२०७६/७७ रु.६७२४८६ आ.ब.२०७७/७८ रु. १०४८४८६ आ.ब.२०७८/७९ रु ८३३४२९ बराबर रकम आय गरेको देखिन्छ । यस पालिकाको भूमिकर तर्फ तीन वर्षको आयको प्रवृत्ति हेर्दा आधारवर्ष भन्दा अर्को वर्ष वृद्धि राम्रो देखिन्छ भने पछिल्ला वर्ष गत आ.ब.भन्दा घटेको देखिन्छ । चालु आ.ब.२०७९/८० का लागि यस शीर्षकमा रु. आठ लाख आय प्राप्त गर्न सकिने अनुमान गरेको छ, जुन गत वर्षको यथार्थ भन्दा कम अनुमान गरेको देखिन्छ । चालु वर्षको पुस मसान्तसम्म यस शीर्षकमा भूमिकर रु.३३३१६० उठेको देखिन्छ ।

सम्भावना

यस पालिकाको कूल क्षेत्रफल २४५.१४ वर्ग किलो मिटर रहेको छ । जसमध्ये खेती योग्य जमिन ४२.२६ वर्ग कि.मि. रहेको देखिन्छ । यस हिसाबले (१ वर्ग किलो मिटर बराबर १९६४.९४ रोपनी) यस पालिकामा कूल खेतीयोग्य जमिन ८३,०४० रोपनी हुन आउँछ । यसरी गाउँपालिकाको आर्थिक ऐनले निर्धारण गरेको मालपोतकरको औसत दर प्रति रोपनी रु १५ को कुल खेतीयोग्य जमिनको आधारमा भूमिकर उठने देखिन्छ । जसलाई तल तालिकामा देखाइएको छ ।

जग्गा जम्मा रोपनी	प्रति इकाई करको दर (रु)	जम्मा रकम (रु)
८३०४०	१५	१२४५६००

सुधारका पक्षहरू:

गाउँपालिकामा भूमि तथा करदाता सम्बन्धी विस्तृत र एकीन तथ्याङ्क उपलब्ध छैन । यसकारण भूमि र करदाता सम्बन्धी विस्तृत र एकीन तथ्याङ्क सङ्कलन र नियमित अद्यावधिकरणको व्यवस्था गर्नु मालपोत सम्बन्धमा प्रमुख आवश्यकताको रूपमा रहेको देखिन्छ । थप सुधारका पक्षहरू देहाय अनुसार छन् :

- गाउँपालिकामा भूमि तथा करदाता सम्बन्धी विस्तृत र एकीन तथ्याङ्क सङ्कलन गर्ने ।
- आगामी दिनमा जग्गाको मूल्यको आधारमा भूमिकर सङ्कलन गर्ने गरी व्यवस्था गर्दै जाने ।
- वार्षिक रूपमा भूमिकर तिर्नको लागि गाउँपालिकामा जनचेतना फैलाउने ।

३.३.३ घर बहाल कर

हालको अवस्था:

गाउँपालिकाले आर्थिक ऐनमा उल्लेख गर्दै गाउँपालिका क्षेत्रभित्रको घर, पसल, ग्यारेज, गोदाम, टहरा, शेड, काराखाला, जग्गा पूरै वा आंशिक रूपमा बहाल लगाएमा घरधनी वार्षिक रूपमा बहाल रकमको १० प्रतिशत असुल गर्ने व्यवस्था गरेको छ तर सोहि शीर्षकको व्यक्तिगत बहाल रकममा भने ५ प्रतिशतका दरले कर उठाउने आर्थिक ऐन २०७९ले निर्धारण गरेको छ । यस पालिकामा विगतका वर्षदेखि नै यस शीर्षकमा

कर लगाउदै आईरहेको र करको दायरा समेत बढाएको छ। आ.व.२०७७/०७८ मा यस शीर्षकमा रु.९१,३२७ उठाएकोमा आ.व.२०७८/०७९मा रु १,१०,१२१ उठाएको र चालु आ.व.२०७९/०८० को पहिलो ६ महिनामा रु २७,४४६ उठेको अवस्था छ । बंगलाचुली गाउँपालिकाले चालु वर्ष २०७९/०८० मा यस शीर्षकमा रु ५० हजार उठने अनुमान गरेको छ ।

संभाव्यता:

सङ्कलित तथ्याङ्क अनुसार गाउँपालिका क्षेत्रमा करिब ४५ जनाले विभिन्न प्रयोजनका लागि घरजग्गा बहालमा लिएको अनुमान छ । गाउँपालिकाले घरजग्गा बहाल करलाई प्रगतिशिल बनाई बहाल कर बहाल रकमको १० प्रतिशतका दरले निर्धारण गर्दा देहाय बमोजिम सङ्कलन सम्भावना देखिन्छ ।

तालिका १०: प्रस्तावित घरबहाल करको विवरण

प्रयोजनका आधारमा बहाल लिने करदाता	बहालमा भएको संख्या	औसत मासिक भाडा रकम जम्मा (रु)	वार्षिक भाडा असुली (रु)	प्रस्तावित करको दर (%)	सम्भावित रकम (रु)
	(क)	(ख)	(ग)	(घ)	घर बहाल कर
अडिट गर्ने तथा संस्थागत व्यावसायिक फर्म, वित्तीय संस्था तथा सार्वजनिक संस्थाहरू (औसत मासिक रु. १५००० बहाल आर्जन गर्ने)	५	१५०००	१०००००	१०	१००००
उल्लेखित बाहेक व्यावसायिक तथा घरयासी प्रयोजनले बहालमा लगाउने (औसत मासिक रु. १०००० बहाल आर्जन गर्ने)	८	१००००	१६००००	१०	१६०००
उल्लेखित बाहेक व्यावसायिक तथा घरयासी प्रयोजनले बहालमा लगाउने (औसत मासिक रु. ५००० बहाल आर्जन गर्ने)	१५	५०००	१०००००	१०	१००००
जम्मा					२७६०००

सुधारका पक्षहरू:

- बहालमा भएका घरको लगत सङ्कलन गरी अद्यावधिक गर्ने र सम्पत्ति करसंग आवद्ध गर्ने ।
- बहाल करको दर पुनरावलोकन गरी प्रगतिशिल दर निर्धारण गर्ने ।
- घर बहाल कर सङ्कलन कार्यविधि तर्जुमा गर्ने ।
- आर्थिक ऐन वा कार्यविधिमा बहाल कर नतिरेमा हुन सक्ने दण्ड सजाय सम्बन्धी स्पष्ट प्रावधान राख्ने ।
- घरबहाल कर तिर्ने करदाताहरूसँग विभिन्न माध्यमबाट सम्पर्कमा रहने तथा कर शिक्षाको जानकारी समयमा दिने ।

३.३.४ व्यवसाय कर:

व्यापार व्यवसाय वा सेवामा पुँजीगत लगानी र आर्थिक कारोबारको दर्ता नवीकरण र खारेजी गर्दा समेत कर लगाउने गरिन्छ । यस्ता किसिमका करहरू यस शीर्षक अन्तर्गत राखिएको छ ।

हालको अवस्था:

गाउँपालिकाले आर्थिक ऐनमा व्यवसायहरूलाई व्यवसायको किसिमको आधारमा विभाजन गरी वार्षिक करको दर निर्धारण गरेको छ । गाउँपालिकाले आर्थिक ऐन २०७९ अनुसूची ३ मा व्यापार, व्यवसाय र सेवामा पुँजीगत लगानी र आर्थिक कारोबारका आधारमा व्यवसाय दर्ता गर्ने तथा कर लगाउने व्यवस्था गरेको छ । गाउँपालिकाले यस शीर्षक अन्तर्गत आ.ब.२०७५/७६ रु ७२२८७, आ.ब.२०७६/७७ रु ३५५२९२, आ.ब.२०७७/७८ रु २०८९२०, आ.ब.२०७८/७९ रु २४०५६९९ बराबर रकम आय गरेको देखिन्छ । गत आर्थिक वर्षमा असामान्य रूपमा व्यवसाय कर संकलन भएको देखिन्छ । पालिकाको राजस्व शाखाले दिएको जानकारी अनुसार यस बंगलाचुली गाउँपालिकामा चारवटा ठूला सिमेन्ट उद्योगहरू खानीहरू सञ्चालनमा रहेका छन् । त्यस कारण पालिकाले आर्थिक ऐनमा सिमेन्ट उद्योगलाई पनि व्यवसायको करको दायरामा ल्याउन सफल भई १८०० मेट्रिकटन क्षमता भएको सिमेन्ट उद्योगलाई रु ५ लाख व्यवसाय करको दर निर्धारण गरि गत आ.ब.मा चारवटा उद्योगबाट रु २० लाख बराबर उठाएकोमा कुल व्यवसाय करको रकम उल्लेखनीय वृद्धि भएको देखिन्छ । गाउँपालिकाले व्यवसाय दर्ता तथा व्यवसाय नवीकरण कर एउटै शीर्षकमा आय कायम गरेको देखिन्छ ।

संभाव्यता:

गाउँपालिकाको राजस्व शाखाले उपलब्ध गराएको विवरण अनुसार यस पालिकामा विभिन्न प्रकृतिका व्यवसायहरू जस्तै किराना तथा नास्ता पसल, मदिरा तथा नास्ता पसल, टेलर्स, नास्ता पसल, होटेल, क्लिनिक कृषि तथा पशुउद्यम, विभिन्न किसिमका विद्युतीय सामग्री बिक्रीवितरण गर्ने पसल, खाद्यान्न प्रशोधन गर्ने मीलहरू जस्ता साना तथा घरेलु उद्यम व्यवसायहरू रहेका छन् । गाउँपालिका क्षेत्रमा रहेका व्यवसायहरू लघु उद्यम, साना उद्यम, मध्यम उद्यम र ठूला उद्योगहरूको विवरण अद्यावधिक भएमा यिनीहरूको प्रकृति अनुसारको संख्या एकिन गरी करको दायरामा ल्याउन सकिन्छ । त्यसैगरी यस क्षेत्रमा दिन प्रतिदिन व्यापार व्यवसाय तथा उद्यम विकास हुदैगइरहेको सन्दर्भमा गाउँपालिकाले यस शीर्षक अन्तर्गत पर्ने करदातालाई करको दायरामा ल्याउन सकेमा आयवृद्धिको संभावना रहेको छ ।

तालिका ११: व्यवसाय करको सम्भाव्यता विवरण

क्र.सं.	विवरण	व्यवसायको संख्या	औषत करको दर रु	संभावित आय रु
१	थोक पसल तथा स्टोस	१३	१,३००	१६,९००
२	मदिरा तथा नास्ता पसल	६१	१,०००	६,१००
३	नास्ता पसलहरू	५७	५००	२८,५००
४	खुद्रा व्यवसायहरू	१३५	५००	६७,५००
५	कृषि तथा पशुव्यवसायहरू	१२०	५००	६१६,०००
६	विविध किसिमका विद्युतिय सामग्री बिक्री गर्ने साना व्यवसायहरू	४३	५००	२१,५००

७	ठूला उद्योगहरू (सिमेन्ट)	४	५००,०००	२,०००,०००
८	अन्य फुटकर व्यवसायहरू	५४	५००	२७,०००
	जम्मा			२७,८३,५००

सुधारका पक्षहरू

गाउँपालिकाको व्यवसाय कर संकलनमा सुधार ल्याउनका लागि निम्न कार्यहरू गर्न आवश्यक देखिन्छ:

- गाउँपालिकामा सञ्चालित सबै किसिमको व्यवसायको विवरण लगत तयार गर्ने (कर कार्यालयसंग समन्वय गरी व्यवसाय गर्ने करदाता संख्या यकीन गर्ने) ।
- घुम्ती टोलीहरू खटाई स्थलगत रुपमै व्यवसाय दर्ता गरी प्रमाणपत्र दिने र कर संकलन गर्ने व्यवस्था गर्ने ।
- एकै प्रकारको व्यवसायलाई व्यवसायमा भएको लगानी तथा कारोबारको आधारमा वर्गीकरण गरी करको दरमा परिमार्जन गर्ने ।
- व्यवसाय दर्ता, नवीकरण र खारेजीसम्बन्धी स्पष्ट कार्यविधि तयार गरी कार्यान्वयनमा ल्याउने ।
- व्यवसाय करलाई दर्ता र नवीकरणमा लिने गरी कानूनी व्यवस्था परिमार्जन गर्ने ।
- बजार अनुगमन गर्ने, यसका लागि राजस्व परामर्श समितिलाई बढी सक्रिय बनाउने ।
- कर अभियान सञ्चालन गरी कर सचेतना अभिवृद्धि गर्ने साथसाथै यस सम्बन्धमा नागरिकका गुनासो सुनुवाइ गरी जायज गुनासो सम्बोधनको व्यवस्था गर्ने ।
- तुलनात्मक रुपमा बढी कर तिर्ने करदाताहरू जस्तै (रु ५ लाख भन्दा बढी कर तिर्ने करदाता
- कर प्रशासनमा दण्ड र पुरस्कारलाई नियमित प्रक्रियाका रुपमा स्थापित गर्ने । जस्तै— नियमित र अधिकतम कर तिर्ने करदातालाई सम्मान एवं पुरस्कृत गर्ने । करको दायरामा नआउनेलाई उच्च दरमा जरिवानाको व्यवस्था गर्ने ।

३.३.५ जडीबुटी, कवाडी, जीवजन्तु कर

हालको अवस्था:

गाउँपालिकाका बजार क्षेत्रबाट कवाडी सङ्कलन गरी बेचबिखन गर्ने व्यवसायहरू रहेका छैनन् साथै अन्य जीवजन्तु तथा जडीबुटी सङ्कलन तथा बिक्रीका सन्दर्भमा भने तथ्याङ्क तथा सूचनाको अभाव देखिन्छ । गाउँपालिकाले आर्थिक ऐनमा यो कर सङ्कलनको प्रावधान र दरहरू उल्लेख भने गरिएको छ । अघिल्लो आ.व.मा कति सङ्कलन भएको भन्ने तथ्याङ्क छैन साथै चालु आ.व.का लागि कुनै रकम अनुमान गरेको छैन । गाउँपालिकाले यस्ता व्यवसाय संचालन गर्नेलाई इजाजत प्रदान गरी प्रति क्विन्टलका दरले यस्ता कारोबार गर्नेसंग कर सङ्कलन गर्न उपयुक्त देखिन्छ । पालिकाको धेरै भु-भागहरू जंगल तथा हिमाली भागले ढाकेको भएको केही क्षेत्रमा चिराइतो लगायतका जडीबुटी प्रचुर मात्रामा रहेको भए तापनि न्यून रुपमा सङ्कलन हुने साथै नियमन कमजोर भएका कारण राजस्व सङ्कलन अपेक्षित हुन सकेको छैन तर यस गाउँपालिकाले जडीबुटी कर सङ्कलनको व्यवस्था र दर निर्धारण गरेको भए पनि रकम सङ्कलन गरेको छैन । आ.व. २०७८/७९ मा यस शीर्षकबाट केकति कर सङ्कलन भयो वास्तविक आँकडा उपलब्ध हुन सकेन भने चालु आ.व.को लागि कति सङ्कलन गर्ने भन्ने कुनै अनुमान रहेको छैन ।

स्थानीय तहमा उपलब्ध जडीबुटी, खोटो, लोक्ता, अल्लो अदिको लागि यस गाउँपालिका प्रख्यात रहेको छ । वैज्ञानिक वन लेखाजोखा (इनभेन्ट्री) गरेर जडीबुटी केन्द्रको स्थापना, वन पैदावरको सङ्कलन केन्द्रको स्थापना, व्यवसायिक जडीबुटी खेती र आयुर्वेद प्रणालीमा बजारीकरण, वैज्ञानिक वन व्यवस्थापन गरिए जडीबुटी अदिको प्रबल सम्भावना देखिन्छ । आर्थिक ऐन २०७९ अनुसार यस शीर्षकमा उन प्रति के.जी. जडीबुटी जिवजन्तु र कवाडी कर

विवरण	कर शुल्क
उन	प्रति के.जी .१० पैसा
खोटो	प्रति के.जी. १ रुपिया १० पैसा
जडीबुटी	प्रति के.जि. ७५ पैसा
वनकस	प्रति के.जि. रु ३०

संभाव्यता: (कवाडी तथा जडीबुटी कर):

जडीबुटी र कवाडी सम्बन्धमा कुनै तथ्याङ्क नभएकाले आगामी आ.व.मा जम्मा रु. ५० हजार सङ्कलन हुन सक्ने अनुमान गरिएको छ ।

सुधारका पक्षहरू:

- जडीबुटीको चोरी निकाशीलाई करको दायरमा ल्याउन छिमेकी पालिकाहरूसँग सहकार्य गर्नुपर्ने ।
- जडीबुटी, कवाडी तथा जीवजन्तु कारोबारको अनुगमन गरी सबैलाई करको दायरामा समावेश गर्नुपर्ने ।
- कवाडी वस्तुहरूको व्यावसायिक रुपमा सङ्कलन तथा कारोबार गर्नेलाई इजाजत प्रदान गरी कारोबारको आधारमा कर सङ्कलन गर्ने ।

३.३.६ विज्ञापन कर

हालको अवस्था:

गाउँपालिकाले आफ्नो क्षेत्रका सडक, चोक, सार्वजनिक स्थलमा विज्ञापन, प्रचार-प्रसार आदिका लागि राख दिने साइन बोर्ड, ग्लो बोर्ड स्टल आदिमा विज्ञापन कर लगाउन सक्नेछ । संघीय कानून अनुसार यो प्रदेश सरकारसँग बाँडफाँट हुने कर हो । विज्ञापन करको दर निर्धारण तथा सङ्कलन गाउँपालिकाले गरी सङ्कलित रकममध्ये ४० प्रतिशत प्रदेश सरकारलाई दिनु पर्दछ । विज्ञापन करका सन्दर्भमा गाउँपालिकाले विभिन्न विज्ञापनका सामग्री अनुसार करको दरहरू निर्धारण गरेको । गाउँपालिकाले स्थानीय तहको आर्थिक ऐन २०७९ मा विज्ञापन करका दररेट निर्धारण गरिएको छ, जस अनुसार २५ वर्ग फिट सम्म रु २५० र सो भन्दा माथि प्रति वर्ग फिट रु १५ का दरले, ४ वर्ग फिट सम्म रु १०० का दरले विज्ञापन कर तोकिएको छ ।

संभाव्यत

औद्योगिक हिसाबले अगाडि बढी रहेको यस पालिका भएकोले यस पालिकामा विज्ञापन करको सम्भावना देखिन्छ । गाउँपालिका क्षेत्रमा हुने विज्ञापन सामग्री सम्बन्धी आवश्यक तथ्याङ्क नभएको भएतापनि आगामी वर्ष लागि जम्मा रु.५० हजार सङ्कलन हुने सम्भावना देखिन्छ ।

सुधारका पक्षहरू:

- विज्ञापनका सामग्री तथा प्रयोग भएका स्थानका सन्दर्भमा यथार्थ तथ्याङ्क सङ्कलन गर्ने ।
- सङ्कलित विवरण अनुसार विज्ञापन गरेको दर निर्धारण गर्ने ।
- न्यूनतम सङ्कलन हुन सक्ने रकम यकिन गरी ठेक्का अंक निर्धारण गर्ने ।

३.३.७ बिक्रीबाट प्राप्त रकम

क. नदीजन्य: ढुंगा, गिट्टी, बालुवा तथा माटोजन्य वस्तु बिक्री

हालको अवस्था:

केही नेपाल ऐन संशोधन गर्ने ऐन, २०७५ ले स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ६२ क थप गरी गाउँपालिका तथा नगरपालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्र वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन तथा प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षणबाट तोकिएको परिमाणमा स्लेट, ढुंगा, गिट्टी, बालुवा एवम् माटोजन्य वस्तु बिक्री गर्न सक्ने प्रावधान राखेको छ । स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ मा भएको यस संशोधनसँगै संघीय कानूनमा स्रोत बाँडफाँटको अर्को स्पष्ट कानुनी व्यवस्था नभएसम्म यस शीर्षकको राजस्व गाउँपालिकाको एकल अधिकार क्षेत्रभित्र पर्ने देखिन्छ । साविकमा प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षणको मात्र व्यवस्था भएकोमा यस संशोधनसँगै वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कनको समेत व्यवस्था भएको छ र आवश्यकता अनुसार यी दुई अध्ययनको सिफारिसका आधारमा स्थानीय सरकारले ढुंगा, गिट्टी, बालुवा, माटो वा स्लेट बिक्री गर्न सक्ने कानुनी व्यवस्था रहेको छ । संघीय कानूनको रूपमा रहेको स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐनको दफा ६२ क मा खानीजन्य तथा प्राकृतिक वस्तुको बिक्री गाउँपालिकाले गर्न सक्ने व्यवस्था रहेको छ । यसमा गाउँपालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्र वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन तथा प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षणबाट तोकिएको परिमाणमा स्लेट, ढुंगा, गिट्टी, बालुवा, माटोजन्य वस्तु र सार्वजनिक तथा ऐलानी जग्गामा रहेका काठ, दाउरा, जराजुरी, दहत्तर बहत्तर आदिको बिक्री गर्न सक्ने र त्यसरी बिक्री गरिएको रकम गाउँपालिकाको संचित कोषमा दाखिला गर्ने व्यवस्था गरिएको छ । वन ऐन, २०७६ ले वन पैदावारको परिभाषा गर्दै वनमा रहेका वा पाइएका वा वनबाट ल्याइएका काष्ठ पैदावार, गैरकाष्ठ वन पैदावार वा चट्टान, माटो, नदीजन्य र खनिज पदार्थलाई सम्झनु पर्छ भनी व्यवस्था गरेकोले र नेपाल सरकारले गत श्रावणमा जारी गरेको ढुंगा, गिट्टी, बालुवा उत्खनन, व्यवस्थापन तथा बिक्री सम्बन्धी मापदण्ड, २०७७ ले सार्वजनिक खोला, नालाको आफ्नै निर्णयले, खानी क्षेत्रको सम्बन्धित निकायबाट अनुमति प्राप्त गरेपछि आफ्नै निर्णयले र वन तथा चुरे क्षेत्रको ढुंगा, गिट्टी, बालुवा उत्खनन, सङ्कलन र बिक्री गर्दा सम्बन्धित निकायको सहमतिमा वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदनमा उल्लिखित विधि अनुसार गर्नु पर्ने उल्लेख गरिएको छ । यसरी उत्खनन र बिक्री वितरणबाट प्राप्त आयको ४० प्रतिशत सम्बन्धित प्रदेश सञ्चित कोषमा दाखिला गर्नुपर्ने प्रावधान रहेको छ ।

यसैगरी २०७७ असार १ नेपाल र प्रकाशित वातावरण संरक्षण नियमावली, २०७७ अनुसार खानीको हकमा दैनिक ५०० घन मिटरसम्म र खोलाको हकमा जतिसुकै भए पनि ढुंगा, गिट्टी, बालुवा, माटो आदि उत्खनन गर्न प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण (Initial Environmental Examination-IEE) मात्र गर्नु पर्ने र यस सम्बन्धी अध्ययन तथा स्वीकृति कार्यको ढुंगो स्थानीय तहले नै लगाउन सक्ने गरी व्यवस्था गरिएको छ । यस पालिकाले पनि सोही प्रवधानमा रही काम गरिरहेको छ । आ.ब. २०७७/०७८ मा यस शीर्षकमा रु ८४ लाख २२ हजार दुईसय नव्वे संकलन भएकोमा आ.ब. २०७८/०७९ मा यस शीर्षकमा रु २३

लाख १९ हजार दुईसय नव्वे संकलन भएको देखिन्छ । पालिका लगायत अन्य स्थानहरूमा निर्माण कार्यहरू तिव्र गतिमा भैरहेकोले ढुंगा, गिट्टी, बालुवा जस्ता नदीजन्य वस्तुको माग नियमित रूपमा आउने देखिन्छ । ढुंगा, गिट्टी, बालुवा तथा माटोजन्य वस्तु बिक्रीबाट यस चालु आ.ब.मा १४ लाख आकलन गरेको छ ।

संभाव्यता:

उल्लिखित हालको अवस्थाका आधारमा विश्लेषण गर्दा यस गाउँपालिकामा रहेका विभिन्न खोलाको किनारा क्षेत्रमा ढुंगा, गिट्टी, बालुवा जस्ता नदीजन्य वस्तुको उत्खनन परिमाण प्रसस्त रहेको र प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण प्रतिवेदनका आधारमा यस शीर्षकमा रु २० लाख संकलन हुने अनुमान गरिएको छ ।

ख. चुनढुङ्गा तथा अन्य कच्चा पदार्थ बिक्रीबाट प्राप्त हुने राजस्व:

हालको अवस्था:

यस पालिकामा संचालनमा रहेका ४ वटा चुन उद्योगहरूले उद्योगलाई आवश्यक पर्ने कच्चा पदार्थहरू उपयोग गरे बापत अर्थात् गाउँपालिकाले उक्त पदार्थहरू बिक्री गरेर आन्तरिक आय आर्जन गरिरहेको अवस्था छ । उक्त आय आ.ब. २०७६/०७७ मा ७१ लाख १३ हजार तीनसय त्रिचालिस, आ.ब. २०७७/०७८ अन्तर्गत रु एक करोड २१ लाख २८ हजार दुई सय छहत्तर, आ.ब. २०७८/०७९ मा रु ५४ लाख ४१ हजार एकसय अठ्ठाइस उठेको देखिन्छ ।

संभाव्यता:

उल्लिखित हालको अवस्थाका आधारमा विश्लेषण गर्दा यस गाउँपालिकामा रहेका चुन उद्योगलाई आवश्यक पर्ने कच्चा पदार्थको उपलब्धता लामो समय सम्मको लागी रहेकोले यस क्षेत्रबाट पालिकाले लगभग १ करोड आम्दानी गर्न सक्ने देखिन्छ ।

सुधारका पक्षहरू:

- ढुङ्गा, गिट्टी तथा बालुवा ठेक्का प्रक्रिया अगाडि बढाउनु पूर्व गाउँसभाबाट बिक्रीको दर निर्धारण गरी आर्थिक ऐनमा व्यवस्था गर्नुपर्ने ।
- वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदनले सिफारिस गरेका मापदण्डभित्र रहेर उत्खनन गर्ने कार्य गराउन आवश्यक कार्यविधि तर्जुमा गर्ने ।
- सङ्कलन कार्यको नियमित रूपमा अनुगमन गरी अध्ययन प्रतिवेदनले सिफारिस गरेको मापदण्डभित्र मात्र रहेर उत्खनन हुने कार्य सुनिश्चित गर्ने ।
- उद्योग सञ्चालकहरूसँग नियमित रूपले बैठक वसी उपयोग गरेका कच्चा पदार्थ र सो का परिमाणहरूबारे छलफल गर्ने ।

३.३.८ नक्सा पास दस्तुर

हालको अवस्था

गाउँपालिकाले नक्सा पास र अभिलेखीकरण दस्तुरको दर आर्थिक ऐनमा निर्धारण गरेको छ । भवनको किसिम र भवन रहेको स्थानका आधारमा उक्त दस्तुरहरू फरक फरक रहने गरी निर्धारण भएको देखिन्छ । साथै हालसम्म न्यून मात्रामा हुँदै आएकोमा सडकको बिस्तार तथा पहुँचसँगै बजारीकरण बढ्ने अपेक्षा गर्न

सकिन्छ र भविष्यमा आन्तरिक आय सङ्कलनको नियमित श्रोतको रूपमा रहन सक्ने देखिन्छ। आर्थिक ऐनमा नक्सापासदस्तुरलाई संरचना रहने स्थान र किसिमले निर्धारण गरेको छ जसलाई निम्न अनुसार देखाइएको छ ।

तालिका १२: नक्सापास दस्तुर विवरण

विवरण	दर (रु)
मदन भण्डारी मार्गको दाया-बाँया कच्ची घर प्रति वर्ग फिट	५
मदन भण्डारी मार्गको दाया-बाँया पक्की घर प्रति वर्ग फिट	७
वि.पि.मार्गको दाया-बाँया कच्ची घर प्रति वर्ग फिट	३
वि.पि. मार्गको दाया-बाँया पक्की घर प्रति वर्ग फिट	४
अन्य ग्रामीण क्षेत्र कच्ची घर प्रति वर्ग फिट	१
अन्य ग्रामीण क्षेत्र पक्की घर प्रति वर्ग फिट	२
नक्सा पास संशोधन दस्तुर	२

यस शीर्षकमा छुट्टै आन्तरिक आयको रकम यकीन गरेको देखिँदैन । तसर्थ विगतका आ.ब.हरूमा कति आम्दानी भयो भनेर तथ्याङ्क नभएकोले विगतमा यस शीर्षकको विश्लेषण गर्न कठिन भएको छ । नक्सापास शुल्कलाई अन्य आम्दानीको शीर्षकमा एकमुष्ट राखेको छ । चालु आ.ब.मा समेत यस शीर्षकमा कुनै रकम अनुमान गरेको पाईँदैन ।

संभाव्यता

यस गाउँपालिका क्षेत्रमा आगामी दिनमा भवन निर्माणमा थप तीव्रता हुने अनुमान छ । हाल यस क्षेत्रमा नयाँ घरहरू निर्माण भइरहेका छन् । यस शीर्षकमा रु ४ लाख संकलन हुने सम्भावना देखिन्छ ।

सुधारका पक्षहरू

- गाउँपालिकाको आर्थिक ऐनमा नक्सा पास सम्बन्धी प्रगतिशील दस्तुरको दर निर्धारण गर्ने
- नक्सा पास प्रक्रियाले आयआर्जन मात्र नभई भवन निर्माण प्रक्रियालाई नियमन समेत गर्ने भएकोले यसलाई प्रभावकारी बनाउने तर्फ पहल गर्न जरुरी देखिन्छ ।
- नक्सा पासको लागि मापदण्ड तथा कार्यविधिहरू अनुसार भवन निर्माण भए नभएको निरन्तर अनुगमन गर्ने ।
- घरको संरचना तथा बनोट आधारमा दस्तुरको दर निर्धारण गरी समयानुकूल परिमार्जन गर्दै जाने ।
- सचेतनामूलक तथा प्रचारात्मक अभियानहरू सञ्चालन गरी नक्सापास हुन बाँकी सबै घरलाई नक्सापासको दायरामा ल्याउने ।
- नक्सा पास बाट आउने शुल्कहरूको तथ्यांकहरूको विश्लेषण गरेर बजेट तयारीको समयमा नै अनुमानित रकमको अनुमान गर्ने ।

३.३.९ सिफारिस दस्तुर

हालको अवस्था

गाउँपालिकाले विभिन्न किसिमका सिफारिस तथा प्रमाणित दस्तुरको दर आर्थिक ऐन मार्फत निर्धारण गरी कार्यपालिकाको कार्यालय तथा वडाबाट संकलन गरिएको छ । आर्थिक ऐनले सेवा शुल्क र दस्तुर शीर्षकमा विभिन्न शीर्षकमा विभिन्न किसिमका शुल्क तथा दस्तुरको दर निर्धारण गरेको छ । स्थानीय सरकार संञ्चालन ऐन २०७४ ले पनि वडा कार्यालयले करिब ३५ वटा सिफारिस तथा अन्य प्रयोजनको लागि थप सिफारिस तथा प्रमाणीकरण गर्नसक्ने कानूनी प्रावधान रहेको छ । यस पालिकाले नागरिकता सिफारिस निशुल्क राखेको छ भने अन्य शीर्षकमा न्यूनतम रु १०० देखि रु २००० सम्म सिफारिस तथा प्रमाणित दस्तुर आर्थिक ऐन २०७९ मा समावेश गरेको छ । सिफारिस तथा प्रमाणित दस्तुर बापत गाउँपालिकाले यस शीर्षक अन्तरगत आ.व.२०७६/७७ रु ५३९९९०, आ.व.२०७७/७८ रु ६२६२७६, आ.व.२०७८/७९ रु ७९०४९६ बराबर रकम आय गरेको देखिन्छ । चालु आ.व.२०७९/८० मा रु ७००,००० उठने अनुमान गरिएकोमा पौष मसान्त सम्ममा रु ३७९९६५ उठिसकेको छ ।

संभाव्यता

गाउँपालिकाले प्रदान गर्ने संघसंस्था सिफारिस, इजाजत सिफारिस, नाता प्रमाणित, ठेगाना प्रमाणित, घरजग्गा नामसारी, घरजग्गाको चारकिल्ला सिफारिस लगायतका विभिन्न सिफारिसहरू गरे बापत लिईने दस्तुर यस शीर्षक अन्तर्गत पर्दछ, जुन गाउँपालिकाको प्रमुख आन्तरिक आय मध्ये एक हो । आगामी आ.व.मा हुन सक्ने सिफारिस तथा प्रमाणित दस्तुरको अनुमानित संख्या र प्राप्त तथ्यांक तथा विगतको आय प्रवृत्तिका आधारमा सिफारिस तथा प्रमाणित दस्तुर बापत करिब १२ लाख उठने सम्भावना देखिन्छ ।

सुधारका पक्षहरू

- विभिन्न किसिमका सिफारिस तथा दस्तुरहरूको वर्गीकरण गरी दस्तुरका दर स्पष्ट गर्ने ।
- सिफारिस वा प्रमाणित गर्नु पूर्व दस्तुर तिरे नतिरेको एकीन गर्ने ।
- दस्तुर नबुझाएसम्म सम्बन्धित अधिकारीले सिफारिस वा प्रमाणित नगर्ने ।

नाता प्रमाणित दस्तुर:

गाउँपालिकाले विभिन्न किसिमका सिफारिस तथा प्रमाणित दस्तुरको दर आर्थिक ऐन मार्फत निर्धारण गरी कार्यपालिकाको कार्यालय तथा वडाबाट संकलन गरी आएको छ । आर्थिक ऐनले सिफारिस तथा प्रमाणितको दर न्यूनतम रु. ३०० देखि ५०० सम्म निर्धारण गरेको छ र गाउँपालिकाले गाउँ कार्यपालिका तथा वडा कार्यालयहरूबाट यस्तो दस्तुर संकलन गरी आएको छ । आ.व. २०७८/०७९ मा रु ३ लाख ५० हजार ५ सय संकलन भएको देखिन्छ । चालु आ.व. २०७९/८० मा समेत यस शीर्षकमा रु ५ लाख संकलन हुने अनुमान पालिकाले गरेको छ ।

संभाव्यता

आगामी आ.व.मा हुन सक्ने सिफारिस तथा प्रमाणित दस्तुरको अनुमानित संख्या र प्राप्त तथ्यांक तथा विगतको आय प्रवृत्तिका आधारमा नाता प्रमाणित दस्तुर बापत करिब ४ लाख उठने सम्भावना देखिन्छ ।

व्यक्तिगत घटना दस्तुर:

गाउँपालिकाले विभिन्न किसिमका सिफारिस तथा प्रमाणित दस्तुरको दर आर्थिक ऐन मार्फत निर्धारण गरी सङ्कलन गर्दै आएको छ । आर्थिक ऐनले सिफारिस तथा प्रमाणितको दर न्यूनतम रु. ३०० देखि ५०० सम्म निर्धारण गरेको छ र गाउँपालिकाले गाउँ कार्यपालिका तथा वडा कार्यालयहरूबाट यस्तो दस्तुर सङ्कलन गरी आएको छ । आ.व. २०७७/०७८ मा १५२६१० संकलन भएको देखिन्छ भने आ.व. २०७८/०७९ मा यस शीर्षकमा रु.४७००७० संकलन भएको छ । चालु आ.व.मा यस शीर्षकमा रु ३ लाख संकलन हुने अनुमान गरेको छ भने पौष मसान्त सम्ममा रु.१९९६६३ उठेको छ ।

संभाव्यता

गाउँपालिकाले प्रदान गर्ने विभिन्न व्यक्तिगत घटनामा लिईने दस्तुर यस शीर्षक अन्तर्गत पर्दछ, जुन गाउँपालिकाको प्रमुख आन्तरिक आय मध्ये एक हो । आगामी आ.व.मा हुन सक्ने सिफारिस तथा प्रमाणित दस्तुरको अनुमानित संख्या र प्राप्त तथ्यांक तथा विगतको आय प्रवृत्तिका आधारमा यस दस्तुर बापत करिब ५ लाख ३० हजार उठने सम्भावना देखिन्छ ।

एम्बुलेन्स सन्चालनबाट आय:

यस पालिकाले पालामा रहेका जनतालाई स्वास्थ्य सेवालालाई दुरुस्त बनाउन एम्बुलेन्स सेवा सञ्चालन गरेको छ जसबाट आ.व. २०७७/०७८ मा रु. ७६१६०० संकलन भएको छ भने आ.व. २०७८/०७९ मा रु. ५७०५०० संकलन भएको छ ।

संभाव्यता

आगामी आ.व.मा हुन सक्ने सिफारिस तथा प्रमाणित दस्तुरको अनुमानित संख्या र प्राप्त तथ्यांक तथा विगतको आय प्रवृत्तिका आधारमा यस शीर्षकमा मर्मत खर्च समेत बढ्दै जाने र यो सेवा सेवा मुलक भएकोले रु १२ लाख उठने अनुमान गरिएको छ ।

अन्य दस्तुर:

गाउँपालिकाले विभिन्न किसिमका सिफारिस तथा प्रमाणित दस्तुरको दर आर्थिक ऐन मार्फत निर्धारण गरी कार्यपालिकाको कार्यालय तथा वडाबाट सङ्कलन गरी आएको छ । आर्थिक ऐनले सिफारिस तथा प्रमाणितको वडाबाट सङ्कलित सिफारिस तथा प्रमाणित दस्तुरबाट सङ्कलित रकम वडा सचिवहरूले गाउँपालिकाको राजस्व शाखामा दाखिला गर्ने गरेका छन् । आ.व. २०७७/०७८ मा रु.२४२५८४९ जम्मा भएको, आ.व. २०७८/०७९मा रु. २२६८२७९ संकलन भएको छ ।

संभाव्यता

गाउँपालिकाले प्रदान गर्ने संघसंस्था सिफारिस, इजाजत सिफारिस, नाता प्रमाणित, ठेगाना प्रमाणित, घरजग्गा नामसारी, घरजग्गाको चारकिल्ला सिफारिस लगायतका विभिन्न सिफारिसहरू गरे बापत लिईने दस्तुर बाहेकका पालिकाबाट गरिने विविध शीर्षकका दस्तुरहरू यसमा पर्दछ, जुन गाउँपालिकाको प्रमुख आन्तरिक आय मध्ये एक हो । आगामी आ.व.मा हुन सक्ने सिफारिस तथा प्रमाणित दस्तुरको अनुमानित संख्या र प्राप्त तथ्यांक तथा विगतको आय प्रवृत्तिका आधारमा अन्य दस्तुर बापत करिब २० लाख उठने सम्भावना देखिन्छ ।

३.३.१० सामुदायिक वनबाट प्राप्त रकम

हालको अवस्था

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐनको दफा ६२ ख) मा सामुदायिक वन उपभोक्ता समितिले वन पैदावार विक्री तथा उपयोग सम्बन्धी आफ्नो वार्षिक कार्ययोजना गाउँपालिकाबाट स्वीकृत गर्नुपर्ने र त्यसबाट भएको आम्दानीको १०% रकम सम्बन्धित गाउँपालिकाको संचित कोषमा जम्मा गर्नु पर्ने व्यवस्था गरेको छ। यसैगरी वन ऐन, २०७६ को दफा १८(५) मा सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहले समूहको चाहना र आवश्यकताको आधारमा वन व्यवस्थापन कार्यलाई प्रभावकारी बनाउन उपभोक्ता समूहले सम्बन्धित स्थानीय तहको परामर्शमा सामुदायिक वनको कार्ययोजना बनाउन वा आवश्यकता अनुसार संशोधन गर्न सक्ने प्रावधान रहेको छ। यसैगरी सोही ऐनको दफा २२ मा सामुदायिक उपभोक्ता समूहले कार्ययोजना बमोजिम आर्जन गरेको वार्षिक आयबाट कम्तिमा पच्चिस प्रतिशत रकम वनको विकास, संरक्षण, व्यवस्थापन कार्यमा खर्च गरी बाँकी रहेको रकमको कम्तिमा पचास प्रतिशत रकम सम्बन्धित स्थानीय तहसंग समन्वय गरी गरिबी न्यूनीकरण, महिला सशक्तिकरण तथा उद्यम विकास कार्यमा खर्च गर्नु पर्नेछ र बाँकी रहेको रकम उपभोक्ता समूहको हितमा प्रयोग गरिने उल्लेख छ।

उपर्युक्त स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐनको व्यवस्था र वन ऐनको व्यवस्था एक अर्कामा बाझिएको हो की भन्ने देखिए तापनि सामुदायिक वन समूहसंग सहमति गरी दुबैलाई फाइदा हुने गरी व्यवस्थापन गर्न सकिने देखिन्छ। यस अनुसार सामुदायिक वन समूहले गाउँपालिकाको परामर्शमा स्वीकृत गरेको कार्य योजना बमोजिम भएको आम्दानीको १० प्रतिशत स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐनको प्रावधान बमोजिम स्थानीय सरकारको खातामा दाखिला गर्ने र बाँकी ९० प्रतिशतलाई शतप्रतिशत मानी त्यसको २५ प्रतिशत वनको विकासमा, ५० प्रतिशत गाउँपालिकाको समन्वयमा गरिबी न्यूनीकरण, महिला सशक्तिकरण तथा उद्यम विकासमा खर्च गर्ने र बाँकी रकम समूहको हितमा खर्च गर्ने गर्दा सबै कानूनका प्रावधानलाई कार्यान्वयन गर्न सकिने हुन्छ। यसमा स्थानीय तहले यसरी सामुदायिक वन समूहबाट प्राप्त गरेको रकम सामुदायिक वनको हितमा र वातावरणीय संरक्षणमा मात्र खर्च गर्न पाउने प्रावधान अगाडि सोरेर सामुदायिक वन समूहहरूसंग छलफल गरी सहमति गर्नु उपयुक्त हुन्छ।

सामुदायिक वनबाट गाउँपालिकालाई रकम प्राप्त हुने प्रावधान स्थानीय सरकारसञ्चालन ऐनमा २०७५/११/१९ मा भएको केही नेपाल ऐन संशोधनबाट भएको हुनाले यस शीर्षकमा विगतमा आम्दानी भएको थिएन। साथै आ.व.२०७७/७८ का लागि पनि गाउँपालिकाबाट यस शीर्षकमा रकम प्राप्त हुने अनुमान गरेको देखिँदैन।

संभाव्यता

यस गाउँपालिकामा सामुदायिक वन रहेका हुनाले यहाँबाट प्राप्त आम्दानीको वन ऐन, २०७६ बमोजिम तोकिएको प्रतिशत रकम स्थानीय विकासका लागि महत्वपूर्ण स्रोत हुने देखिन्छ। यसरी सामुदायिक वनबाट आम्दानीको १० प्रतिशतले वार्षिक अनुमानित रकम रु. ५० हजार आय हुने देखिन्छ।

सुधारका पक्षहरू

- सामुदायिक वन समितिलाई गाउँपालिकाले प्राप्त गर्ने आयबाट गरिने विकासका क्रियाकलाप सम्बन्धमा विश्वस्त बनाई उक्त रकम स्थानीय कोषमा जम्मा गर्न पहल गर्नु पर्ने।

- गाउँपालिकाको क्षेत्रमा रहेका सबै १५ वटा सामुदायिक वनको अभिलेखीकरण गर्ने कार्य योजना तर्जुमा गर्न प्राविधिक सहयोग उपलब्ध गराउने ।
- वन संरक्षण र विकास तथा जडीबुटी खेती, कृषि, वन लगायतका जीविकोपार्जन सम्बन्धी क्रियाकलापहरूको व्यवस्थापन गर्न सहयोग तथा सहजीकरण गर्ने ।
- वन संरक्षण तथा उपयोग सम्बन्धी कार्यविधि स्वीकृत गरी लागु गर्नुपर्ने ।

परिच्छेद — चार: आय संकलनको संस्थागत क्षमता तथा संकलन अवस्था

क. राजस्व, यसको अबधारणा, उद्देश्य र नीतिहरू

करको मुख्य उद्देश्य भनेको राज्यको लागि आवश्यक आय आर्जन (Revenue Generation) गर्नु हो । करलाई आर्थिक स्थायित्व हाँसिल गर्ने औजारको रूपमा पनि लिने गरिन्छ (Fiscal Instrument for Economic stability) । करको राज्य सञ्चालनमा ठूलो भूमिका रहन्छ । खास गरेर युरोपियन, अमेरिकन मुलुकहरूमा राज्यले व्यक्तिबाट ठूलो परिमाणमा कर उठाउँछ र नागरिकलाई समाजिक सुरक्षा प्रदान गर्दै आएको पाईन्छ भने नेपालमा राज्य सञ्चालनमा नै प्राय सबै रकम खर्च हुन्छ तर केही अंश भने सामाजिक सुरक्षामा समेत खर्च हुदै आएको पाईन्छ । स्थानीय तहलाई प्राप्त राजस्व सम्बन्धी अधिकार र सो अधिकार कार्यान्वयनका लागि गाउँपालिकाका तर्फबाट गरिएका कानूनी व्यवस्था र गाउँपालिकाको राजस्व संकलनको अवस्था, सम्भावना, समस्या तथा चुनौतिहरू शीर्षकगत रूपमा यस परिच्छेदमा विश्लेषण गरिएको छ ।

नेपाली शब्दकोष अनुसार राजस्वमा दाखिला हुने गरी नागरिकले सरकारी सरोकारवाला कार्यालयलाई अनिवार्य दायित्वको रूपमा दिनुपर्ने विभिन्न प्रकारका तिरो वा रकम आदिलाई कर (Tax) भनिन्छ । नेपालको केन्द्रको हकमा संघीय संसद, प्रदेशको हकमा प्रदेश सभा बाट र गाउँपालिकामा गाउँसभाबाट आर्थिक ऐन बनाएर मात्र कर लगाउन पाउने व्यवस्था रहेको छ । बंगलाचुली गाउँपालिकाले राजस्व परिचालनमा गरेका प्रयासहरू तथा आय संकलनको अवस्थालाई यस परिच्छेदमा छोटकरीमा व्याख्या गरिएको छ । यसबाट गाउँपालिकाको आय संकलनको लागि संस्थागत क्षमतामा सुधारका लागि गर्नुपर्ने कार्यहरू पहिचान गर्न मद्दत पुग्ने छ ।

ख. करको दर तथा आधार निर्धारण सम्बन्धि सिद्धान्त

कुन शीर्षकमा कर लगाउने र कति कर लगाउने भन्नेबारे विभिन्न अर्थशास्त्रीहरूले विभिन्न सिद्धान्तहरू प्रतिपादन गरिरहेका छन् । जस मध्ये व्यवहारमा आएका मुख्य दुई सिद्धान्त रहेका छन् । ती हुन्

- तिर्न सक्ने सिद्धान्त (Ability to pay)
- करको फाईदाको सिद्धान्त (Benefit Principle)

खास गरेर करको दर र आधार निर्माण गर्दा करदातासंग उक्त कर तिर्न सक्ने क्षमता छ वा छैन सो को विश्लेषण गरिनु पर्छ । कर तिर्न सक्नेसंग उठाउने श्रोत हो । करको भार उसको आय र सम्पत्तिमा निर्भर रहनु पर्छ । जो संग बढी आय छ उसले बढी तिर्नु पर्छ । करको सम्बन्धमा पूर्वीय प्राचिन अर्थशास्त्री चाणक्यले मौरीले मह निकाले झैँ कर निर्धारण गर्नु पर्छ ता कि महुरीले मह पनि पाउने र फूल पनि फक्रिन सकोस भन्ने सिद्धान्त प्रतिपादन गरेका थिए । कर लाभको सिद्धान्त भनेको सार्वजनिक सेवा वा वस्तु र सेवा बाट लाभ पाउनेले कर तिर्नु पर्छ भन्ने सिद्धान्त हो । सार्वजनिक सेवा वा वस्तुबाट लाभ पाउनेले कर तिर्नु पर्छ । करबाट उठेको रकम जनहितमा खर्च गरिनु पर्छ भनि यस सिद्धान्तले वकालत गर्दछ ।

४.१ राजस्व परिचालन सम्बन्धी नीति

गाउँपालिकाले आन्तरिक राजस्व परिचालन सम्बन्धमा लिएका नीतिहरू यसप्रकार रहेका छन् ।

- आन्तरिक आयका क्षेत्रहरू पहिचान र परिचालन गरी आन्तरिक आयलाई क्रमशः बढवा दिदै लगिनेछ ।

- राजस्वका थप क्षेत्र पहिचान गरी राजस्व वृद्धि गर्ने नीति लिइनेछ । गाउँपालिकाको राजस्व सुधार कार्य योजना तयार गरी लागु गरिनेछ ।
- यस गाउँपालिका क्षेत्रभित्र बसोबास गर्ने पालिकावासीहरूको क्षमता, स्थानीय स्रोत र अन्य गाउँपालिकाको तुलनात्मक अध्ययन तथा प्रचलित ऐन नियमका आधारमा करका दरहरू निर्धारण गरिनेछ ।
- गाउँपालिकाको राजस्व प्रशासनलाई सुधार गर्दै लगिनेछ ।
- “राजस्व संकलन-भार होइन, समृद्धिको आधार हो” भन्ने जागरण गराउन राजस्व सचेतना अभियान सञ्चालन गरिनेछ ।
- बंगलाचुली गाउँपालिका क्षेत्रभित्रका उत्कृष्ट करदातालाई पुरस्कृत गर्दै आन्तरिक आय प्रवर्द्धनका कार्यक्रमहरू लागु गरिनेछ । महिला, विपन्न तथा सीमान्तकृत समुदायलाई करमा छुट तथा प्रोत्साहन गर्ने नीति लिइनेछ ।
- यस गाउँपालिकाले कर प्रणालीलाई सवल, सक्षम र प्रभावकारी तुल्याउन करको दायरा आवद्ध नभएका सबै व्यवसायीहरूलाई करको दायरामा ल्याउने, सम्पत्ति कर, भूमिकर (मालपोत), नक्सा पास असुलीका लागि कडा नीति अवलम्बन गरिने र घरवहाल करलाई स्वयम् घोषणा नीति अवलम्बन गर्दै गाउँपालिकाको आन्तरिक आम्दानी वृद्धि गरिनेछ ।
- गाउँपालिकाको राजस्व परामर्श समिति, राजस्व शाखालाई सुदृढ र सक्षम बनाइनेछ ।
- गाउँपालिकाको राजस्व अभिवृद्धिमा टेवा पुर्याउन स्थानीय उद्योगी, व्यापारी (उद्योग वाणिज्य संघ) संग समन्वय गरिनेछ ।

४.२ आय संकलनको संस्थागत क्षमता

राजस्व परामर्श समितिले राजस्वका दररेटहरू तथा राजस्व सम्बन्धी नीतिगत निर्णयहरू गाउँ सभा समक्ष पेस गरी गाउँसभाले पारित गरेर स्थानीय राजपत्रमा समेत प्रकाशन गरेको छ । गाउँपालिकाले चालु वर्षको लागि आर्थिक ऐन पारित गरेको छ । राजस्व परामर्श समितिको बैठक वसी आन्तरिक आयको दररेट प्रस्ताव गरी गाउँसभाले सो दररेट स्वीकृत गरी राजपत्रमा प्रकाशन गरेको छ । आयका शीर्षकगत दायरा तथा उक्त दायराका दररेटहरू राखी गाउँसभा मार्फत आर्थिक ऐन पारित गरिएको हो ।

४.२.१ गाउँपालिकाको राजस्व प्रशासन

गाउँपालिकाको राजस्व प्रशासनलाई अझ प्रभावकारी बनाउने नीति चालु बजेट मार्फत पनि गाउँपालिकाले लिएको छ । यसको प्रभावकारिताका लागि गर्नुपर्ने कार्यहरूमा जनशक्ति व्यवस्थापन, राजस्व शाखाको संस्थागत विकास, राजस्व सम्बन्धी कार्ययोजना तर्जुमा, मालपोत कार्यालयबाट स्थानीय जग्गाको लगत अद्यावधिक, करदाताहरूको पहिचान र लगत अभिलेखीकरण, कर तथा गैर करका स्रोतहरूको पहिचान गर्नुपर्ने रहेको छ । यसैगरी राजस्व प्राप्त हुने पुँजीगत निर्माण, पर्यटकीय क्षेत्रहरूको प्रवर्द्धन, ऐतिहासिक स्थलहरूको प्रचार प्रसारका साथै होमस्टे विकास र प्रवर्द्धन गर्नुपर्ने छ । वडास्तरमा काम गर्ने कर्मचारीलाई प्रभावकारी सेवा प्रवाह र राजस्व संकलन कार्यमा परिचालन गर्नुपर्ने हुन्छ । साथै गाउँपालिका तथा वडा कार्यालयका राजस्व प्रशासनसंग सम्बन्धित कर्मचारीहरूलाई राजस्व र आयका शीर्षकका विषयमा अभिमुखीकरण र अभिलेख व्यवस्थापन सम्बन्धी क्षमता विकास महत्वपूर्ण हुने देखिन्छ ।

४.२.२ विगतको आय परिचालनको अवस्था

तालिका १३: आन्तरिक आयको वर्तमान अवस्थाको विश्लेषण

राजस्व संकेत	शीर्षक	वास्तविक आय (रु)		वृद्धि दर%	प्रस्ताविक आय (रु)
		आ.ब.२०७७/०७८	आ.ब.२०७८/०७९		आ.ब.२०७९/०८०
	आन्तरिक आय				
११३१४	भूमिकर / मालपोत	१०४८४८६	८३३४२९	-२६	८०००००
११३२१	घर बहाल कर	९२३२१	११०१६२	१६	५००००
११६९१	अन्य कर				
१४२१३	अन्य बिक्रीबाट प्राप्त				
	नदी जन्य	८४२२९०	२३१९७४९	६४	१४०००००
	सिमेन्ट उद्योगलाई कच्चा पदार्थ	१२१२८२७६	५४४११२८	-१२३	८००००००
	टेन्डर बिक्री	१४१०००	१२०००	-१०७५	२५००००
	एम्बुलेन्स सेवा	७६१६००	५७०५००	-३३	१००००००
१४२४३	सिफारिस दस्तुर	६२६२७६	७९०४९६	२१	७०००००
१४२४४	व्यक्तिगत घटना दस्तुर	१५२६१०	४७००७०	६८	३०००००
१४२५०	अन्य प्रशासनिक दस्तुर	४२३०६८	७३६३०	४७५	१०००००
१४५२९	अन्य विविध राजस्व	२४२५८४९	२२८६२७९	-६	
१४६११	व्यवसाय दस्तुर	२०८१२०	२४०५६९१	९१	१४०००००
आन्तरिक आय जम्मा		१८८४९८९६	१५३१३१३४	-२३	१४००००००
१. अनुदान तथा वित्तीय हस्तान्तरण					
संघीय सरकार		३४८३९३	३५०९६०	०.७	३५६७५४
१३३११	समानिकरण अनुदान	९५,७००	१००,४००	५	१०६,२००
१३३१२	शर्त अनुदान चालु	२४७,०३०	१८३,३६०	-३५	१८५,३३७
१३३१३	शर्त अनुदान पुँजीगत		४४,४००	१००	४१२१७
१३३१५	विशेष अनुदान पुँजीगत		१६,६००	१००	१५,०००
१३३१७	समपुरक अनुदान पुँजीगत				
१३३१६	समपुरक अनुदान चालु	५,६६२	४००७३२	९९	
१३३१८	अन्य अनुदान चालु				

राजस्व संकेत	शीर्षक	वास्तविक आय (रु)		वृद्धि दर%	प्रस्ताविक आय (रु)
		आ.ब.२०७७/०७८	आ.ब.२०७८/०७९		आ.ब.२०७९/०८०
प्रदेश सरकार		४०,७३२	३९,२३५	-४	४५७३३
१३३११	समानिकरण अनुदान	५,०८२	४,६११	-१०	५७३३
१३३१२	शशर्त अनुदान चालु	१४८५०	५४४	२६३०	०
१३३१३	शशर्त अनुदान पुँजीगत		८०००	१००	८००००
१३३१४	विशेष अनुदान चालु	६०००	३९००	-५४	१७०००
१३३१५	विशेष अनुदान पुँजीगत		७१००	१००	०
१३३१६	समपुरक अनुदान चालु	१४८००			
१३३१७	समपुरक अनुदान पुँजीगत		१५०००	१००	१५०००
राजस्व बाँडफाँट		९९,२५४	११८,७९४	१६	१२७११०
११४११	बाँडफाँट भै प्राप्तहुने मूल्य अभिवृद्धि कर		४३,२३१	१००	१०४७४०
११४२१	बाँडफाँट भै प्राप्तहुने अन्तःशुल्क		४३,२३१	१००	०
११४५६	बाँडफाँट भै प्राप्तहुने सवारी साधन कर	५,५३८	७,३३१	२४	७७९०
१४१५४	बाँडफाँट भै प्राप्तहुने खानी तथा खनिज रोयल्टी	९३,७१५	२५०००	-२७५	१४६६०
अन्य आन्तरिक अनुदान					
१३४११	अन्य संस्थागत आन्तरिक अनुदान				
१३४१२	अन्य व्यक्तिगत आन्तरिक अनुदान				

बंगलाचुली गाउँपालिकाको आन्तरिक आयका प्रमुख स्रोतमा मालपोत, सिफारिस तथा अन्य दस्तुर, सेवा शुल्क दस्तुर, सम्पत्ति कर, व्यवसाय दर्ता तथा नवीकरण दस्तुर आदि रहेका छन्। आर्थिक वर्ष २०७६/०७७ मा आन्तरिक राजस्वको यथार्थ आय रु ९७ लाख ९९ हजार ६२५ रहेको छ । आर्थिक वर्ष २०७७/०७८ मा रु १ करोड ९५ लाख ४९ हजार ८९६ रहेको छ । सोहि शीर्षकमा आ.ब. २०७८/०७९ मा रु १ करोड ६८ लाख २११ उठेको छ । चालु आ.ब. २०७९/०८० मा आन्तरिक श्रोतबाट रु १ करोड ५० लाख उठने अनुमान गरेको छ ।

गाउँपालिकाको आन्तरिक राजस्वको सम्भावनालाई अधिकतम उपयोगमार्फत राजस्व अझ बृद्धि गरी स्थानीय आवश्यकता परिपूर्तिका लागि स्रोत व्यवस्थापन गर्नुपर्ने देखिन्छ । यसको समाधानका लागि गाउँपालिकाको

क्षेत्राधिकार भित्रका कर लगाउन सकिने सम्भाव्य क्षेत्रहरूको यथार्थ अवस्था विश्लेषण सहितको राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमा, जमिनको लगत अध्यावधिक, करदाताहरूको पहिचान र विवरण संकलन, पर्यटकीय क्षेत्रहरूको विकास, प्रवर्द्धन र प्रचार प्रसारका साथै स्थानीय आर्थिक विकास र रोजगारी सिर्जना हुने कार्यक्रम संचालन बाट गाउँपालिकालाई आर्थिक रूपमा सुदृढीकरण गर्न सहयोग पुग्दछ ।

४.२ राजस्व परिचालनमा रहेका सवालहरू

गाउँपालिकाको स्थानीय आन्तरिक आय परिचालनमा नयाँ व्यवस्था अनुसारको क्षमता विकास गर्न आवश्यक देखिन्छ । आन्तरिक आय परिचालनमा देखिएका सवालहरूलाई सम्बोधन गर्न निम्न कार्य गर्न आवश्यक देखिन्छ:

क. राजस्व प्रशासनका लागि उपयुक्त संगठन निर्माण

राजस्व परिचालन क्षमता सुधार तथा राजस्वको स्रोत र आधारहरू वृद्धि गर्न गाउँपालिकाको राजस्व प्रशासनको वर्तमान संगठनको विस्तार गर्नु पहिलो कार्यको रूपमा देखिन्छ । गाउँपालिकाको नयाँ क्षेत्र तथा परिवर्तित राजस्व अधिकारको आधारमा गाउँपालिकाले भौतिक सुविधा, उपयुक्त मानव संसाधन व्यवस्था, क्षमता विकास तालिम, कार्यविधि, सूचना तथा अभिलेख प्रणालीको आवश्यकता देखिन्छ । त्यसका अतिरिक्त वडाहरूबाट समेत तोकिएका शीर्षकहरूमा आय सङ्कलन गर्न क्षमता विकास गरी आवश्यक स्रोत तथा साधन उपलब्ध गराउन आवश्यक रहेको देखिन्छ ।

ख. उपयुक्त आर्थिक ऐन निर्माण

संवैधानिक व्यवस्था अनुसार कानून नबनाई कुनै पनि राजस्व सङ्कलन गर्न सकिँदैन । गाउँपालिकाले आफ्नो बैगलै आर्थिक ऐन बनाई लागू गर्दछ । यस गाउँपालिकाले पनि सोही अनुरूप आर्थिक ऐन तर्जुमा गरेको भए तापनि पूर्ण देखिँदैन । तसर्थ गाउँपालिकाले सङ्कलन गर्ने सम्भाव्य राजस्व शीर्षकहरूको दर, सङ्कलनको व्यवस्था, दण्ड सजाय तथा पुरस्कारको व्यवस्था समेत उल्लेख गरी उपयुक्त आर्थिक ऐन निर्माण गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

ग. आन्तरिक आय परिचालन नीति तथा कार्यविधि

गाउँपालिकाले आय परिचालन सम्बन्धी नीति तथा मुख्य आय शीर्षकहरूबाट आय सङ्कलन गर्ने कार्यविधि तयार गरी वडा समितिहरूलाई समेत उपलब्ध गराउनु पर्दछ । यसमा आय सङ्कलन गर्ने तरिका, प्रतिवेदन बुझाउने ढाँचा, नगद दाखिला सम्बन्धि व्यवस्था, अनुगमन जस्ता विषयवस्तु पर्दछन् ।

घ. राजस्वका दर निर्धारण तथा प्रचार प्रसार

गाउँपालिकाले हालको कानुनी व्यवस्था अनुसार राजस्व सङ्कलनको लागि दर निर्धारण गरी त्यसको प्रचार प्रसार गर्न आवश्यक देखिन्छ । त्यसैगरी करदातालाई तिर्नु पर्ने कर रकम सम्बन्धी जानकारी उपलब्ध गराउन कर शिक्षा कार्यक्रम संचालन गर्नुपर्ने हुन्छ । यसका अतिरिक्त समयमा राजस्व नतिरेमा दण्ड जरिवाना लाग्ने विषयमा पनि प्रचार प्रसार गर्नु पर्दछ ।

ङ. तथ्याङ्कमा आधारित अभिलेख

आन्तरिक आयको अधिकतम परिचालनका लागि यसका आधारहरूको अभिलेख अद्यावधिक हुनु जरुरी छ । गाउँपालिकालाई प्राप्त राजस्वका अधिकारसंग सम्बन्धित व्यक्तिगत सम्पत्तिहरू, व्यापार व्यवसायहरू, सेवा तथा सुविधाहरू आदिको अभिलेख तयारी तथा अद्यावधिक गर्न आवश्यक रहेको छ । अद्यावधिक अभिलेख विना राजस्व सम्बन्धी नीति निर्धारण, प्रक्षेपण, असुली व्यवस्थाको अनुगमन प्रभावकारी हुन सक्दैन ।

च. समन्वय संयन्त्र

राजस्व परिचालन नीति निर्माण, शुल्क तथा दस्तुरको दर निर्धारण, राजस्व सङ्कलन विधि निर्धारण जस्ता कार्यमा आन्तरिक तथा बाह्य निकायहरूसँग समन्वय अपरिहार्य हुन्छ । यसका लागि राजस्वका आधार निर्धारण तथा दरहरूमा परिमार्जनका लागि राजस्व परामर्श समितिको भूमिकालाई स्थापना गर्नु पर्दछ । आय सङ्कलनमा वडा समितिको भूमिकालाई स्पष्ट व्याख्या गरी वडा र राजस्व शाखा बीच निरन्तर समन्वय हुन जरूरी देखिन्छ । त्यसैगरी राजस्व बाँडफाँट सम्बन्धमा केन्द्र, प्रदेश तथा अन्य स्थानीय सरकारहरूसँग समन्वय गर्न आवश्यक पहल गर्नु पर्ने देखिन्छ ।

छ. चुहावट नियन्त्रण, पारदर्शिता र जवाफदेहिता

आयको सङ्कलन अवस्थाको अनुगमन गरी राजस्व चुहावट भएको पाइएमा त्यसलाई नियन्त्रण गर्न तत्काल आवश्यक कार्य गर्नु पर्दछ । गाउँपालिकाले आय व्ययको विवरण आवधिक रूपमा प्रकाशमा ल्याउनु, करदातासँग निरन्तर संवाद गर्नु, सूचना प्रविधि तथा सामाजिक मिडिया मार्फत राजस्व र खर्चको विवरणबारे जनता तथा सरोकारवालालाई जानकारी गराउनु यस दिशातर्फका केही सकारात्मक प्रयासहरू हुन सक्दछन् ।

परिच्छेद — पाँच: राजस्व सुधार कार्ययोजना

यस परिच्छेदमा सूचना विश्लेषण तथा सहभागितामूलक छलफलबाट तयार पारिएको गाउँपालिकाको राजस्व सुधार कार्ययोजना प्रस्तुत गरिएको छ । यस कार्ययोजनालाई गाउँपालिकाले कार्यपालिकाबाट स्वीकृत गरी कार्यान्वयनमा ल्याउने विश्वास लिइएको छ ।

यसमा गाउँपालिकाको राजस्वसम्बन्धी अधिकार, करको दायरा, दररेट सम्बन्धी सरोकारवालाहरूसंगको छलफल, कार्यशालामा भएको प्रस्तुतीकरण र सुझाव संकलनका आधारमा राजस्व सुधारका क्षेत्रहरूको पहिचान गरी निश्चित समयावधिमा गरिने जिम्मेवारी सहितको सुधारका क्रियाकलापहरू तय गरिएको छ । यस कार्ययोजनाका क्रियाकलापहरूलाई देहाय अनुसार निम्न तीन क्षेत्रमा विभाजन गरिएको छ:

५.१ कर तथा गैरकर राजस्व सुधार योजना

तालिका १४: कर राजस्व सुधार योजना

सुधारका क्षेत्रहरू	कर तथा गैरकर राजस्व सुधारका क्रियाकलापहरू	समयावधि	जिम्मेवारी
सम्पत्ति कर	- सम्पत्ति कर प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि सरोकारवालासंग थप अभिमुखीकरण तथा अन्तरक्रिया । - सम्पत्ति कर दररेट तथा स्थानीय सरोकारवालासंग छलफल एवं सम्पत्ति कर कार्यविधि निर्माण ।	२०८०/८१ सम्म	गाउँ सभा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत राजस्व परामर्श समिति
	एकीकृत रूपमा राजस्व असुलीका लागि सफ्टवेयर अपग्रेडिंग र इ-पेमेन्ट सहितको अनलाइन विलिंग प्रणालीको स्थापना ।	२०८०/८१ सम्म	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत राजस्व उपशाखा
	सम्पत्तिकरको असुली प्रकृया, दण्ड जरिवाना र प्राप्त करको सदुपयोग सम्बन्धमा जनचेतना तथा जानकारी ।	लागु गरेपछि चौमासिक रूपमा निरन्तर	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत वडा कार्यालय राजस्व उपशाखा
	सम्पत्ति कर असुलीको अवस्थाको बारेमा टोली बनाई वडा वडामा अनुगमन गर्ने ।	निरन्तर	गाउँ कार्यपालिका राजस्व परामर्श समिति
	सम्पत्ति कर प्रभावकारी कार्यान्वयन भएका गाउँपालिका तथा नगरपालिकाहरूको अध्ययन अवलोकन भ्रमण तथा अनुभव साटासाट गर्ने ।	२०८० असोज मसान्त सम्ममा	गाउँ कार्यपालिका प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत राजस्व उपशाखा
	वडागत रूपमा सम्पूर्ण जग्गाको वर्गीकरण अनुसार अभिलेख राख्ने र नियमित अद्यावधिक गर्ने ।	२०८० असोज मसान्त सम्ममा	गाउँपालिका, राजस्व उपशाखा, वडा कार्यालय

सुधारका क्षेत्रहरू	कर तथा गैरकर राजस्व सुधारका क्रियाकलापहरू	समयावधि	जिम्मेवारी
	जग्गाको वर्गीकरण अनुसार मालपोतको दर पुनरावलोकन गरी आर्थिक ऐनमा उल्लेख गर्ने ।	२०८०/८१ सम्म	राजस्व परामर्श समिति, गाउँ सभा
	मालपोत सङ्कलन गर्ने ।	निरन्तर	राजस्व उपशाखा तथा वडा कार्यालय
व्यवसाय कर	गाउँपालिका भित्र रहेका व्यवसायीहरूको तथ्यांक अध्यावधिक गर्ने ।	२०८० आषाढ मसान्त सम्म	राजस्व उपशाखा वडा कार्यालयहरू
	- व्यवसायीहरूलाई कर सम्बन्धी सबै वडाहरूमा १ दिने सचेतना अभिमुखीकरण आयोजना गर्ने । - कृषि क्षेत्रमा काम गर्ने व्यवसायका लागि करका दरमा पुनरावलोकन गर्ने ।	२०८० आषाढ मसान्तसम्म	राजस्व परामर्श समिति, वडा कार्यालयहरू
	दर्ता नभएका व्यवसायीलाई गाउँपालिकामा दर्ताको लागि सार्वजनिक सञ्चार माध्यम मार्फत सूचना जारी गर्ने ।		
	निर्धारित समय भन्दा ढिलो कर तिर्नेलाई जरिवाना तथा छिटो तिर्नेलाई प्रोत्साहनको व्यवस्था गर्ने ।	निरन्तर गाउँसभा	गाउँसभा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत
सवारी कर	- गाउँपालिका क्षेत्रमा रहेका साना सवारी (इ-रिक्सा, ठेला लगायत) को लगत संकलन गर्ने । - दर्ता नवीकरणको प्रकृया अगाडी बढाई कर संकलन गर्ने । - अन्य सवारी करको विषयमा प्रदेश कानून र प्रदेश सरकारसंग समन्वय अनुसार गर्ने ।	२०८० आषाढ मसान्तसम्म	राजस्व उपशाखा वडा कार्यालयहरू
घर बहाल कर	- गाउँपालिका भित्र रहेका वहालमा दिने घरधनीहरूको विवरण वडा कार्यालय मार्फत अध्यावधिक गर्ने । - घर वहालकर तिर्नका लागि घरधनीलाई प्रोत्साहित गर्ने । - बसोबास प्रयोजनको लागि दिइने घर वहाल कर असुलीको विशेष अभियान संचालन गर्ने र अनुगमन गर्ने ।	आ.व.०८०/०८१ भित्र निरन्तर	राजस्व उपशाखा, वडा कार्यालयहरू

सुधारका क्षेत्रहरू	कर तथा गैरकर राजस्व सुधारका क्रियाकलापहरू	समयावधि	जिम्मेवारी
	घरवहालको लागि स्वयंकर घोषणा पद्धति लागु गर्ने र घरजग्गा धनीबाटै कर असुली गर्ने व्यवस्थाका लागि कडाई गर्ने ।		
जडीबुटी, कवाडी, जिवजन्तु कर	- जडीबुटी, कवाडी, जिवजन्तुको व्यावसायिक कारोबार गर्ने व्यवसायीको समेत सहयोगमा कारोबारको प्रकृति र परिमाणको सम्बन्धमा सूचना संकलन गर्ने । - जडीबुटीको प्रकृति अनुसार करको दर निर्धारण गरी आर्थिक ऐनमा समावेश गर्ने । - कवाडी करको दर पुनरावलोकन गरी परिमार्जन गर्ने र आर्थिक ऐनमा समावेश गर्ने ।	२०८० असार मसान्तसम्म	गाउँ कार्यपालिका राजस्व परामर्श समिति
नदिजन्य पदार्थको विक्री (स्लेट, ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा एवम् माटोजन्य पदार्थ)	- प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण प्रतिवेदनमा उल्लेख भए बमोजिमको परिमाणमा ठेक्का आव्हान गर्ने । - ठेक्का नलागेका स्थानमा अमानतबाट सङ्कलन गर्न सकिने व्यवस्था लाई समावेश गरी सो अनुरूप कार्यान्वयन गर्ने । - ठेक्कामा उल्लेख भएको शर्त नमानेमा हुन सक्ने कारबाही र दण्ड सजायको व्यवस्था आर्थिक ऐनमा उल्लेख गर्ने । - अनुगमनलाई नियमित र प्रभावकारी बनाई प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण प्रतिवेदनले सिफारिस गरेको परिमाण तथा प्रावधानहरूको पालना सुनिश्चित गर्ने । - चोरी निकासी र चुहावट नियन्त्रण गर्ने । - राजस्व असुली तथा वरपरको वातावरणमा प्रतिकुल असरबाट जोगाउन स्थानीय समुदायहरू संग अन्तरक्रिया तथा सहयोगको आदान प्रदान गर्ने ।	निरन्तर	गाउँ कार्यपालिका, राजस्व परामर्श समिति राजस्व उपशाखा, वातावरण उपशाखा
वहाल विटौरी शूलक	- वहाल विटौरी लगाउन सकिने क्षेत्रहरूको निर्धारण गर्ने । - सार्वजनिक जग्गा, ऐलानी जग्गामा रहेका घरहरूको सम्बन्धमा सरोकारवालाहरू संग छलफल गरी दरलाई पुनरावलोकन गर्ने ।	२०८० असार मसान्तसम्म	गाउँ कार्यपालिका राजस्व परामर्श समिति

सुधारका क्षेत्रहरू	कर तथा गैरकर राजस्व सुधारका क्रियाकलापहरू	समयावधि	जिम्मेवारी
	- सार्वजनिक जग्गाहरू वार्षिक ठेक्का लगाई शुल्क असुली गर्ने । - साविक गाविसबाट बनेका स्थायी संरचनाहरूको संरक्षण र उपभोगलाई प्रभावकारी बनाउने ।		
व्यवसाय रजिष्ट्रेसन दस्तुर	- रजिष्ट्रेसन गर्नुपर्ने व्यवसायहरूको विवरण संकलन तथा अध्यावधिक गर्ने । - व्यवसाय रजिष्ट्रेसनका लागि प्रचार प्रसार र समन्वय गर्ने ।	२०८० असार मसान्तसम्म	गाउँ कार्यपालिका राजस्व उपशाखा
अचल सम्पत्ति मूल्यांकन शुल्क	- सम्पत्ति कर र अचल सम्पत्ति मूल्यांकन अभिलेखलाई एकत्रित गर्ने । - मूल्यांकन शुल्क दर निर्धारण गर्ने । - वैदेशीक र वैकिङ प्रयोजनको रूपमा वर्गिकरण गर्ने ।	२०८० असार मसान्तसम्म	राजस्व परामर्श समिति राजस्व शाखा
पर्यटन सेवा शुल्क	गाउँपालिकामा अवस्थित ऐतिहासिक, पर्यटकीय क्षेत्रहरू तथा अन्य धार्मिक स्थलहरू र ती क्षेत्रहरूको प्रचार प्रसार तथा विकास केहि स्थानहरूमा पर्यटन शुल्क लगाउने ।	निरन्तर	गाउँ कार्यपालिका राजस्व उपशाखा प्रशासन शाखा
नक्सा पास दस्तुर	घर, टहरा, कम्पाउण्ड, नक्सापास नियमनलाई थप प्रभावकारी बनाउने ।	निरन्तर	गाउँ कार्यपालिका वडा कार्यालयहरू प्राविधिक शाखा
	नियमित अनुगमन गर्ने र आवश्यकता अनुसार दण्ड जरिवाना गर्ने ।	निरन्तर	प्राविधिक शाखा राजस्व उपशाखा
	अभिलेखिकरण प्रकृत्यालाई सचेतना सहित प्रोत्सहान गर्ने ।	२०७९/०८० सम्म	प्राविधिक शाखा

५.२ नयाँ क्षेत्र पहिचान तथा परिचालन सुधार योजना

तालिका १५: नयाँ क्षेत्र पहिचान तथा परिचालन सुधार योजना

सुधारका क्षेत्रहरू	नयाँ क्षेत्र पहिचान तथा परिचालन सुधारका क्रियाकलापहरू	समयावधि	जिम्मेवारी
सार्वजनिक सम्पत्तिको अभिलेखिकरण तथा परिचालन	गाउँपालिका क्षेत्र भित्रका सार्वजनिक जग्गाहरू, सार्वजनिक स्थलहरू, रुखबिरुवा अभिलेखिकरण गर्ने, संरक्षण गर्ने र सो को परिचालन संभाव्यता अध्ययन गर्ने ।	२०८० असार मसान्तसम्म	गाउँ कार्यपालिका गाउँ सभा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत सम्बन्धित वडा कार्यालयहरू
सम्भाव्य सुविधाको निर्माण, संचालन तथा व्यवस्थापन	- गाउँपालिका को दीर्घकालीन आय स्रोत हुने गरि सम्भाव्यता अध्ययन गर्ने । - कृषि तथा तरकारी बजार केन्द्र (हाट बजार) व्यवस्थापन गर्ने । - सार्वजनिक शौचालयहरू निर्माण तथा व्यवस्थित गर्ने । - संघसंस्था तथा निजी क्षेत्रका स्कूलहरू आदिसंग छलफल गरि तिनिहरूलाई करको दायरामा ल्याउने । - मेलापर्वहरूमा मनोरञ्जन गराउने व्यवसायीहरूलाई करको दायरामा ल्याउने । - धर्मशाला, सामुदायिक भवन, सभाहल निर्माण गरि आय आर्जन गर्ने । - गाउँपालिका को मुख्य बजार क्षेत्रमा वाइफाइ जोनको विकास गरि आय आर्जन वृद्धि गर्ने । - पार्किङ्ग स्थलहरूको निर्माण तथा व्यवस्थापन ।	आ.व. ०७९/०८० देखि ०८१/०८२ मसान्तसम्म	गाउँ कार्यपालिका सम्बन्धित वडाकार्यालयहरू निजी क्षेत्र
महत्वपूर्ण धार्मिक तथा पर्यटकिय स्थलहरूको विकास, संरक्षण तथा प्रवर्द्धन	गाउँपालिका भित्र रहेका धार्मिक तथा पर्यटकिय स्थलहरूको विकास, संरक्षण तथा प्रवर्द्धनका लागि गुरुयोजना बनाउने / अध्ययन गर्ने	अगामी ३ वर्ष भित्रमा	गाउँ कार्यपालिका सम्बन्धित वडाकार्यालयहरू निजी क्षेत्र

५.३ राजस्व प्रशासन सुधार योजना

तालिका १६: राजस्व प्रशासन सुधार योजना

सुधारका क्षेत्रहरू	राजस्व प्रशासन सुधारका क्रियाकलापहरू	समयावधि	जिम्मेवारी
नीतिगत व्यवस्था	- राजस्व सुधार कार्ययोजना लगायत राजस्व ऐन तथा अन्य आवश्यक कार्यविधि तर्जुमा गर्ने । - भैरहेका कर नीतिहरूको समयानुकूल परिमार्जन गर्ने ।	२०८० आषाढ मसान्त भित्रमा	गाउँ सभा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत
सांगठनिक व्यवस्था	- गाउँपालिकाको संगठनात्मक व्यवस्था अन्तर्गत राजस्व उपशाखामा कर्मचारी व्यवस्थापन गर्ने - राजस्व प्रशासनका लागि आवश्यक भौतिक सुविधाहरू (कार्य स्थल, फर्निचर, ल्यापटप, प्रिन्टर, कम्प्युटर सफ्टवेयर, आदि) - आवश्यक क्षमता विकास तथा तालिमहरू उपलब्ध गराउने ।	२०८०/८१ भित्रमा	राजस्व परामर्श समिति राजस्व उपशाखा
राजस्व संकलन तथा अभिलेख	- राजस्व अभिलेख सम्बन्धी सफ्टवेयर अध्यावधिक गर्ने, करदाताको विवरण सोही सफ्टवेयरमा इन्ट्री गर्ने - राजस्व उपशाखामा सफ्टवेयर तथा कम्प्युटरकृत, अनलाइन, मोबाइल एप्स मार्फत सेवा दिने व्यवस्था मिलाउने	२०८०/८१ सम्ममा	गाउँ कार्यपालिका राजस्व उपशाखा
सूचना तथा पारदर्शिता	सञ्चार माध्यमहरू (स्थानीय एफ एम रेडियो, टेलिभिजन) बाट कर तिर्न प्रोत्साहित गर्ने सम्बन्धी सूचना सम्प्रेषण गर्ने । गाउँपालिका र वडामा करको दररेट सहित नागरिक वडापत्र राख्ने ।	२०८० आषाढ मसान्त भित्र निरन्तर	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, वडा सचिवहरू
समन्वय र अनुगमन	- अनुगमन गरि छुटेका करदातालाई करको दायरामा ल्याउने - करका दरको पुनरावलोकन र राजस्व बाँडफाँटलाई प्रभावकारी बनाउन प्रदेश तथा संघीय कार्यालय संग समन्वय र सहकार्य - राजस्वसंग सम्बन्धित सरोकारवालाहरूसंग नियमित समन्वय तथा छलफल गर्ने । - आवश्यकता अनुसार राजस्वका सङ्कलन क्षेत्रमा अनुगमन गर्ने ।	प्रत्येक तीन महिनामा	गाउँ कार्यपालिका प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

सुधारका क्षेत्रहरू	राजस्व प्रशासन सुधारका क्रियाकलापहरू	समयावधि	जिम्मेवारी
पारदर्शिता	- मासिक रूपमा आय ब्यायको सार्वजनिकीकरण गर्ने । - करदाताहरू सम्मिलित सार्वजनिक अन्तरक्रिया कार्यक्रम आयोजना गर्ने ।	नियमित	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत
करदाता तथा कर्मचारी प्रोत्साहन कार्यक्रम	- करदातालाई सम्मान (बढि कर तिर्ने र नियमित तिर्नेलाई) । - राजस्व उपशाखाका कर्मचारीलाई राजस्व असुलीको आधारमा कार्यसम्पादन मूल्यांकन तथा प्रोत्साहन गर्ने । - राजस्व असुलीमा उत्कृष्ट कार्य गर्ने कर्मचारीलाई पुरस्कृत गर्ने ।	वार्षिक रूपमा गाउँ सभा गर्ने दिनमा)	गाउँ कार्यपालिका प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत
समिक्षा र मूल्यांकन	- वार्षिक रूपमा समिक्षा तथा मूल्यांकन गर्ने । - स्थानीय राजस्व परामर्श समितिको बैठक नियमित बसी राजस्व सङ्कलन प्रगतिको समीक्षा गरी सुधारका कदम चाल्ने । - प्रतिवेदन तयार गर्ने र सार्वजनिकीकरण गर्ने ।	चौमासिक रूपमा (आर्थिक वर्ष समाप्त भएको पहिलो चौमासिक)	गाउँ कार्यपालिका प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत राजस्व उपशाखा

परिच्छेद — छः आगामी तीन वर्षको आय प्रक्षेपण

यस परिच्छेदमा आगामी तीन आर्थिक वर्षहरूका लागि गाउँपालिकाको राजस्व प्रक्षेपण गरिएको छ । महालेखा परीक्षकले स्वीकृत गरेको एकीकृत आर्थिक संकेत तथा वर्गीकरणको आधारमा प्रतिवेदनमा राजस्व संकेतहरू राखिएको छ । गाउँपालिकाको राजस्व अधिकार, हालको आय सङ्कलन अवस्था तथा राजस्व सुधार कार्ययोजना कार्यान्वयन पश्चात् आय सङ्कलनमा पार्ने प्रभाव समेतलाई मध्यनजर गर्दै आगामी तीन वर्षको आय प्रक्षेपण गरिएको छ । यस प्रक्षेपणले गाउँपालिकाको आय बजेट तर्जुमा गर्न सहयोग पुग्ने छ ।

सामान्यतया राजस्व प्रक्षेपण गर्दा अर्थतन्त्रका बृहत् चरहरूमध्ये कुल गार्हस्थ उत्पादनलाई र विगत वर्षको राजस्व असुलीलाई नै आधार मानेर गरिन्छ साथै राजस्व प्रक्षेपणका तीन विधिहरू: दीर्घकालीन प्रवृत्ति तथा वृद्धि दर विधि (Long term trend and growth rate method), कर उल्लावकता विधि (Tax Buoyancy Method) र औसत हिँड्ने विधि (Moving Average Rate Method) पनि अपनाइन्छ यद्यपि बंगलाचुली गाउँपालिकाको भौगोलिक विकटताका कारण हालसम्म पनि पालिकाले तथ्याङ्क समायोजन गरि नसकेको अवस्थामा उपलब्ध तथ्याङ्कहरू, विज्ञ, पालिकाका जनप्रतिनिधिहरू, कर्मचारीहरूसँग परामर्श तथा छलफलका आधारमा यो पालिकाको राजस्व प्रक्षेपण गरिएको छ ।

६.१ राजस्व सुधार कार्ययोजनाका आधारमा राजस्व प्रक्षेपण

राजस्व सुधार कार्ययोजनाको कार्यान्वयन पश्चात् आगामी तीन वर्ष (आ.व.२०८०/०८१ देखि २०८२/०८३) को लागि आय प्रक्षेपण गरिएको छ । यो आय अनुमान राजस्व सुधार योजनामा प्रस्ताव गरिएको क्रियाकलापहरूको आधारमा गरिएको छ । धेरैजसो शीर्षकहरूको आय प्रक्षेपण प्राप्त तथ्याङ्कमा आधारित छ भने भविष्यमा आयका आधारको दायरा बढ्ने गर्नु सोबाट हुने योगदानलाई समेत मध्यनजर गरिएको छ । त्यसैगरी केही शीर्षकहरूको आय प्रक्षेपण गर्दा विगतको आय सङ्कलनको वृद्धि, बंगलाचुली गाउँपालिकाले तयार गरेर आवधिक योजनामा समावेश गरिएको योजना अवधि (आ.व.२०७८/७९-आ.व.२०८२/८३) साथसाथै नेपाल राष्ट्रबैंकले निकालेको विगतको मुद्रास्फीति (Inflation) जस्ता सूचकहरू प्रक्षेपणका आधारहरू रहेका छन् । यसका साथै विज्ञहरूको पालिकामा भएको अन्तरक्रिया, स्थलगत अवलोकन, सरोकारवलाहरू र विभागीय कर्मचारी प्रशासन तथा पालिकाका जनप्रतिनिधिहरूसँगको सुझावको आधारमा राजस्व प्रक्षेपण गरिएको छ ।

तालिका १७: आगामी आ.व.का लागि राजस्व प्रक्षेपका आधारहरू

राजस्व संकेत.	राजस्व शीर्षक	कूल सम्भाव्य आय (रु हजारमा)	प्रक्षेपणको आधार
११३१३	सम्पत्ति कर	११३४	कूल सम्भावनाको ५० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने अनुमान । (किनकी कर पहिलो पटक लगाउने भएकोले)
११३१४	भूमि कर (मालपोत)	१२४५	सम्भावनाको ९० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा ५ प्रतिशतले बढ्दै जाने अनुमान

राजस्व संकेत.	राजस्व शीर्षक	कूल सम्भाव्य आय (रु हजारमा)	प्रक्षेपणको आधार
११३२१	घर बहाल कर	२७६	कूल सम्भावनाको ९० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने अनुमान
११६३२	जडीबुटी तथा कवाडी	५०	कूल सम्भावनाको ९० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १५ प्रतिशतले बढ्दै जाने
११४७०	विज्ञापन कर	५०	कूल सम्भावनाको ८० प्रतिशत (४० प्रतिशत प्रदेशसंग बाँडफाँट हुने) र त्यसपछिका आ.व.मा १५ प्रतिशतले बढ्दै जाने
१४२१३	अन्य बिक्रीबाट प्राप्त नदीजन्य ढुंगा, गिट्टी, बालुवा अन्य बिक्री	२२००	कूल सम्भावनाको शत प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा ५ प्रतिशतले बढ्दै जाने अनुमान
	चुनढुङ्गा खानीको बिक्रीबाट	१००००	कूल सम्भावनाको ९० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा ५ प्रतिशतले बढ्दै जाने अनुमान
१४२४२	नक्सा पास दस्तुर	४००	कूल सम्भावनाको ९० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने अनुमान
	एम्बुलेन्स सेवाबाट प्राप्त शुल्क	१२००	कूल सम्भावनाको ९० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा ५ प्रतिशतले बढ्दै जाने अनुमान मर्मत खर्च बढ्दै जाने
१४२४३	सिफारिस दस्तुर	१२००	कूल सम्भावनाको ९० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने अनुमान
१४२४४	व्यक्तिगत घटना दर्ता दस्तुर	५३०	कूल सम्भावनाको ९० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने अनुमान
१४२४५	नाता प्रमाणित दस्तुर	४००	कूल सम्भावनाको ९० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने अनुमान
१४२४९	अन्य दस्तुर	२०००	कूल सम्भावनाको ९० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा ५ प्रतिशतले बढ्दै जाने अनुमान

राजस्व संकेत.	राजस्व शीर्षक	कूल सम्भाव्य आय (रु हजारमा)	प्रक्षेपणको आधार
१४२५३	व्यवसाय दस्तुर	२७८३	कूल सम्भावनाको ९० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने अनुमान
१४५२९	अन्य राजस्व	५०	कूल सम्भावनाको ९० प्रतिशत र त्यसपछिका आ.व.मा १० प्रतिशतले बढ्दै जाने
	संघीय अनुदान	३५६७५४	
१३३११	समानिकरण अनुदान	१०६,२००	चालु आ.व.को अनुमानमा ५ प्रतिशतका दरले वृद्धि हुँदै जाने अनुमान
१३३१२	शर्त अनुदान चालु	१८५,३३७	
१३३१३	शर्त अनुदान पुँजीगत	४१२१७	
१३३१५	विशेष अनुदान पुँजीगत	१५,०००	चालु आ.व.को अनुमानमा ५ प्रतिशतका दरले वृद्धि हुँदै जाने अनुमान
१३३१७	समपुरक अनुदान पुँजीगत	९०००	चालु आ.व.को अनुमानमा ५ प्रतिशतका दरले वृद्धि हुँदै जाने अनुमान
१३३१६	समपुरक अनुदान चालु	०	
	प्रदेश सरकार अनुदान	४५७३३	
१३३११	समानिकरण अनुदान	५७३३	चालु आ.व.को अनुमानमा ५ प्रतिशतका दरले वृद्धि हुँदै जाने अनुमान
१३३१२	शर्त अनुदान चालु	०	
१३३१३	शर्त अनुदान पुँजीगत	८०००	
१३३१४	विशेष अनुदान चालु	१७०००	चालु आ.व.को अनुमानमा ५ प्रतिशतका दरले वृद्धि हुँदै जाने अनुमान
१३३१५	विशेष अनुदान पुँजीगत	०	
१३३१६	समपुरक अनुदान चालु	१५०००	चालु आ.व.को अनुमानमा ५ प्रतिशतका दरले वृद्धि हुँदै जाने अनुमान
१३३१७	समपुरक अनुदान पुँजीगत		चालु आ.व.को अनुमानमा ५ प्रतिशतका दरले वृद्धि हुँदै जाने अनुमान

राजस्व संकेत.	राजस्व शीर्षक	कूल सम्भाव्य आय (रु हजारमा)	प्रक्षेपणको आधार
	राजस्व बाँडफाँट		
११४११	संघीय सरकार(मूल्य अभिवृद्धि कर)	१०४७४०	चालु आ.व.को अनुमानमा ५ प्रतिशतका दरले वृद्धि हुँदै जाने अनुमान
११४२१	संघीय सरकार(अन्तःशुल्क)	०	
१४४५६	बाँडफाँट बाट प्राप्त सवारी कर	७७९०	चालु आ.व.को अनुमानमा १० प्रतिशतका दरले वृद्धि हुँदै जाने
	रोयल्टीहरु		
१४१५४	बाँडफाँट बाट प्राप्त खानी तथा खनिज सम्बन्धि रोयल्टी	१४६६०	चालु आ.व.को अनुमानमा ५ प्रतिशतका दरले वृद्धि हुँदै जाने अनुमान
	अन्य आन्तरिक अनुदान		
१३४११	अन्य सस्थागत आन्तरिक अनुदान	अनुमान नगरिएको	
	अन्य व्यक्तिगत आन्तरिक अनुदान	अनुमान नगरिएको	

आगामी तीन आर्थिक वर्षको आयको प्रक्षेपण:

आय शीर्षकको संभाव्य आधार तथा राजस्व सुधार कार्ययोजनाको कार्यान्वयनलाई आधार मानी गाउँपालिकाको आगामी ३ वर्षको प्रक्षेपित आयको विवरण तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ । प्रक्षेपणको लागि राजस्व संकेत वर्तमानमा सिफारिस गरिएको लेखा कोडको आधारमा गरिएको छ । माथिका अध्यायहरूमा प्रस्ताव गरिए अनुसार ऐनले दिएबमोजिम करका दायरा विस्तार गर्न सकेको खण्डमा निम्न तालिकामा दिए अनुसार गाउँपालिकाको आय वृद्धि हुने देखिन्छ ।

तालिका १८: आगामी तीन आर्थिक वर्षको आयको प्रक्षेपण: रु हजारमा

राजस्व संकेत	शीर्षक	वास्तविक आय (रु)		प्रस्ताविक आय (रु)	प्रक्षेपण		
		आ.ब.२०७७/०७८	आ.ब.२०७८/०७९	आ.ब.२०७९/०८०	आ.ब.२०८०/०८१	आ.ब.२०८१/०८२	आ.ब.२०८२/०८३
	आन्तरिक आय						
११३१३	सम्पत्ति कर	०	०	०	५६७	६२४	६८६
११३१४	भूमिकर / मालपोत	१,०४८	८३३	८००	१,१२१	१,१७७	१,२३५
११३२१	घर बहाल कर	९२	११०	५०	२४८	२७३	३०१
११६३२	जडीबुटी कर	०	०	०	५०	५३	५८
११४७०	विज्ञापन कर				५०	५३	५८
१४२१३	अन्य बिक्रीबाट प्राप्त						
	नदी जन्य	८४२	२,३२०	१,४००	२,२००	२,३१०	२,४२६
	सिमेन्ट उद्योगलाई कच्चा पदार्थ	१२,१२८	५,४४१	८,०००	९,०००	९,४५०	९,९२३
१४२४२	नक्सापास दस्तुर				३६०	३९६	४३६
	एम्बुलेन्स सेवा	७६२	५७१	१,०००	१,२००	१,२६०	१,३२३
१४२४३	सिफारिस दस्तुर	६२६	७९०	७००	१,०८०	१,१८८	१,३०७
१४२४४	व्यक्तिगत घटना दस्तुर	१५३	४७०	३००	४७७	५२५	५७७
१४२४५	नाता प्रमाणित				३६०	३९६	४३६
१४२४९	अन्य विविध दस्तुर	४२३	७४	१००	१,८००	१,८९०	१,९८५
१४५२९	अन्य विविध राजस्व	२,४२६	२,२८६	२,२००	२,२५०	२,३००	२,३५०
१४६११	व्यवसाय दस्तुर	२०८	२,४०६	१,४००	२,५०५	२,७५५	२,७५५
	क. आन्तरिक जम्मा	१८,७०९	१५,३०१	१५,९५०	२३,२६८	२४,६४८	२५,८५३
१. अनुदान तथा वित्तीय हस्तान्तरण							
संघीय सरकार जम्मा		३४८३९३	३५०९६०	३५६७५४	३७४५९२	३९३३२१	४१२९८७
१३३११	समानिकरण अनुदान	९५,७००	१००,४००	१०६,२००			
१३३१२	शर्शत अनुदान चालु	२४७,०३०	१८३,३६०	१८५,३३७			

राजस्व संकेत	शीर्षक	वास्तविक आय (रु)		प्रस्ताविक आय (रु)	प्रक्षेपण		
		आ.ब.२०७७/०७८	आ.ब.२०७८/०७९	आ.ब.२०७९/०८०	आ.ब.२०८०/०८१	आ.ब.२०८१/०८२	आ.ब.२०८२/०८३
१३३१३	शर्शत अनुदान पुँजीगत		४४,४००	४१२१७			
१३३१५	विशेष अनुदान पुँजीगत		१६,६००	१५,०००			
१३३१७	समपुरक अनुदान पुँजीगत						
१३३१६	समपुरक अनुदान चालु	५,६६२	४००७३२				
१३३१७				९०००			
प्रदेश सरकार जम्मा		४०,७३२	३९,२३५	४५७३३	४८०२०	५०४२१	५२९४२
१३३११	समानिकरण अनुदान	५,०८२	४,६११	५७३३			
१३३१२	शर्शत अनुदान चालु	१४८५०	५४४	०			
१३३१३	शर्शत अनुदान पुँजीगत		८०००	८०००			
१३३१४	विशेष अनुदान चालु	६०००	३९००	१७०००			
१३३१५	विशेष अनुदान पुँजीगत		७१००	०			
१३३१६	समपुरक अनुदान चालु	१४८००					
१३३१७	समपुरक अनुदान पुँजीगत		१५०००	१५०००			
	राजस्व बाँडफाँट जम्मा	९९२५४	११८७९४	१२७१९०	१३३५५०	१४०२२७	१४७२३८
११४११	बाँडफाँट वाट प्राप्त हुने मू.अ.कर		४३२३१	१०४७४०			
११४२१	बाँडफाँट वाट प्राप्त हुने अन्त शुल्क		४३२३१	०			
१३४५६	बाँडफाँट वाट प्राप्त हुने सवारी साधन	५५३८	७३३१	७०९०			
१४१५४	बाँडफाँट वाट प्राप्त हुने खानी तथा खनिज रोयल्टी	९३७१५	२५०००	१४६६०			
	कूल जम्मा	५०७०८८	५२४२९०	५४५६२७	५७९,४२८	६०८,६१७	६३९,०२०

राजस्व शीर्षक	आ.ब. २०७८/०७९	आ.ब. २०७९/०८० अनुमानित (रु हजारमा)	प्रक्षेपित आय (रु हजारमा)		
	वास्तविक आय (रु हजारमा)		आ.ब. २०८०/०८१	आ.ब. २०८१/०८२	आ.ब. २०८२/०८३
आन्तरिक आय	१५,३०१	१५,९५०	२३,२६८	२४,६४८	२५,८५३
संघीय अनुदान	३५०,९६०	३५६,७५४	३७४५९९.७	३९३,३२१	४१२९८७.३४९३
प्रदेश अनुदान	३९,२३५	४५,७३३	४८०१९.६५	५०,४२१	५२९४९.६६४१३
राजस्व बाँडफाँट तथा रोयल्टी	११८,७९४	१२७,१९०	१३३५४९.५	१४०,२२७	१४७२३८.३२३८
जम्मा	५२४,२९०	५४५,६२७	५७९,४२९	६०८,६१७	६३९,०२०

परिच्छेद — सात: आपेक्षित जतिजा

यस गाउँपालिकाको राजस्व सुधार कार्ययोजना तर्जुमाका क्रममा विभिन्न स्रोतहरूबाट तथ्यांक तथा सूचनाहरू सङ्कलन गरिएको छ। विभिन्न फारामहरूको प्रयोग गरी गाउँपालिकाको कार्यालय तथा वडा कार्यालयहरूबाट समेत तथ्यांक तथा सूचनाहरू सङ्कलन गरिएको छ। हालको राजस्व सङ्कलन तथा प्रशासनको अवस्थालाई सुधार गर्नका लागि सहभागितामूलक पद्धति (कार्यशाला) मार्फत राजस्व सुधार कार्य योजना तर्जुमा गरिएको छ। सङ्कलित तथ्याङ्क, सूचनाको विश्लेषण तथा राजस्व सुधार कार्य योजनामा निर्दिष्ट गरिएको क्रियाकलापहरूको कार्यान्वयन हुने मान्यता र त्यसको नतिजा समेतलाई मध्यनजर गरी गाउँपालिकाको आगामी तीन आर्थिक वर्षका लागि राजस्व प्रक्षेपण गरिएको छ।

राजस्व सुधार कार्ययोजनाले औल्याएका करका क्षेत्रहरूमा आवश्यक सुधार तथा कार्यान्वयन गर्न सकिएमा बंगलाचुली गाउँपालिकालाई आगामी ३ वर्षमा प्राप्त हुने हुने आय संरचनालाई तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

तालिका १९: प्रक्षेपित आय संरचना (राजस्व सुधार कार्ययोजनाको कार्यान्वयनको आधारमा)

राजस्व शीर्षक	आ.ब. २०७८/०७९	आ.ब. २०७९/०८० अनुमानित (रु हजारमा)	प्रक्षेपित आय (रु हजारमा)		
	वास्तविक आय (रु हजारमा)		आ.ब. २०८०/०८१	आ.ब. २०८१/०८२	आ.ब. २०८२/०८३
आन्तरिक आय	१५,३०१	१५,९५०	२३,२६८	२४,६४८	२५,८५३
संघीय अनुदान	३५०,९६०	३५६,७५४	३७४५९१.७	३९३,३२१	४१२९८७.३४९३
प्रदेश अनुदान	३९,२३५	४५,७३३	४८०१९.६५	५०,४२१	५२९४१.६६४१३
राजस्व बाँडफाँट तथा रोयल्टी	११८,७९४	१२७,१९०	१३३५४९.५	१४०,२२७	१४७२३८.३२३८
जम्मा	५२४,२९०	५४५,६२७	५७९,४२९	६०८,६१७	६३९,०२०

प्रस्तुत विवरणले गाउँपालिकाको आन्तरिक आय आगामी आर्थिक वर्ष २०७९/८० मा रु.२ करोड २२ लाख दुई सय अठसठ्ठी हुने अनुमान गरिएको छ, जुन कूल आयको ४.०१ प्रतिशत हुन आउँछ।

गाउँपालिकालाई राजस्व संकलन अधिकार उल्लेख्य रूपमा प्रदान गरिए जस्तै करको दायरा आगामी दिनमा बढाउनु पर्ने हुन्छ। गाउँपालिकाले आफ्नो अधिकार क्षेत्रका सम्भाव्य सबै कर, शूलक तथा दस्तुर संकलन गर्ने प्रयास गरेको देखिन्छ। सीमित साधन र श्रोतका कारण राजस्व प्रशासन प्रभावकारी हुन नसक्ने भएकोले तत्काल राजस्व वृद्धिमा योगदान पुर्याउन मद्दत गर्ने केही महत्वपूर्ण र प्रभावकारी श्रोतहरूको

संकलन तर्फ ध्यान दिनु उपयुक्त देखिन्छ । साथै राजस्व सुधार कार्य योजनामा उल्लेख भएका क्रियाकलापहरूलाई पनि प्राथमिकीकरण गरी कार्यान्वयन गर्नु उचित हुन्छ । गाउँपालिकाले राजस्वको प्रभावकारी संकलनका लागि प्राथमिकताका आधारमा तत्काल निम्न कदम चाल्नु पर्ने देखिन्छः

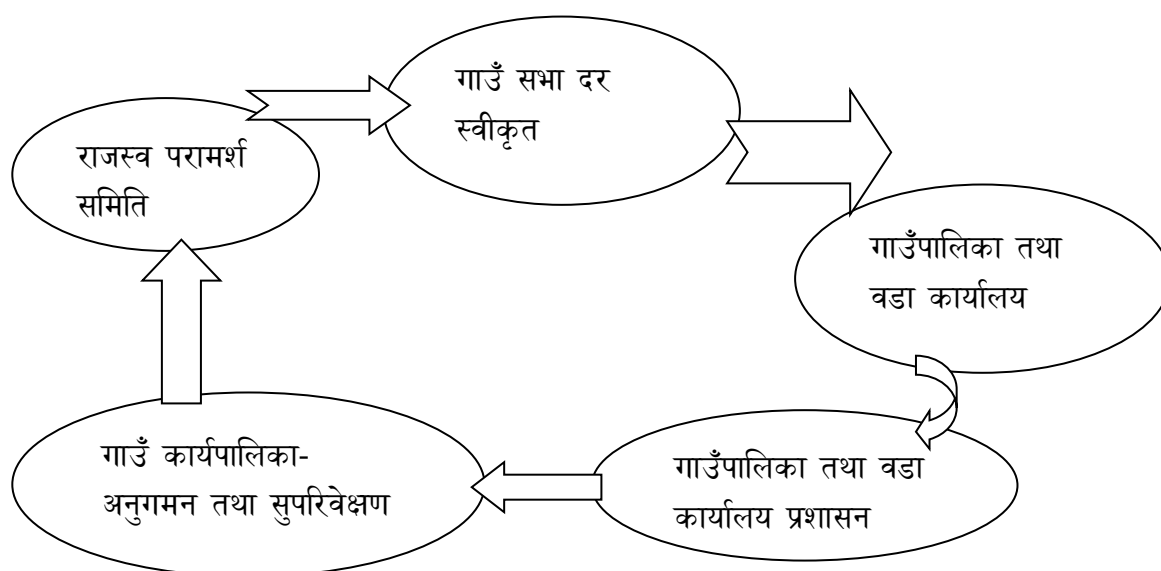
- राजस्व परामर्श समितिलाई थप क्रियाशिल बनाउने ।
- आर्थिक ऐन थप वस्तुपरक बनाउने ।
- सम्पत्ति कर लागू गर्ने र मालपोत वा भूमिकर असुली व्यवस्था कानुन सम्मत बनाउने ।
- प्राकृतिक तथा नदीजन्य वस्तुको बिक्रीको दर व्यावहारिक रूपमा निर्धारण गर्ने ।
- सम्भाव्य बिक्री परिमाण एकिन गरी न्यूनतम ठेक्का अंक निर्धारण गर्ने ।
- आय अनुमान र आय प्रतिवेदनका लागि तोकिएको ढाँचा व्यवहारमा ल्याउने ।
- घरजग्गा बहाल करको दरलाई प्रगतिशिल बनाउने र न्यूनतम बहाल मुल्य तोकिएको सोही अनुसार असुल गर्ने ।

राजस्व सुधार कार्य योजनामा उल्लेख भएका क्रियाकलापहरूलाई पनि प्राथमिकीकरण गरी कार्यान्वयन गर्नु उचित हुन्छ ।

परिच्छेद — आठ: अनुगमन तथा मूल्याङ्कन

कार्ययोजनाको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन

स्थानीय सरकार संचालन ऐनको व्यवस्था अनुसार राजस्व परामर्श समितिलाई राजस्वका स्रोत, दायरा तथा दरको विश्लेषण गरी आय अनुमान गर्ने र स्रोत अनुमान तथा बजेट सीमा निर्धारण समितिलाई फाल्गुन महिनाभित्र आगामी ३ आर्थिक वर्षको आय अनुमान गर्ने कार्यमा यो राजस्व सुधार कार्ययोजनाले सहयोग गर्दछ । त्यसैले हरेक आर्थिक वर्षको फागुन महिना सम्ममा राजस्व सुधार कार्ययोजना तयार गरी सम्बन्धित समितिलाई उपलब्ध गराएमा समितिबाट गरिने निर्णयहरूका लागि आवश्यक आधार हुनेछ । राजस्व सुधारका नीति, क्रियाकलापहरू तथा बजेट अनुमान पश्चात् राजस्व सुधार कार्ययोजना अनुसारका क्रियाकलापहरू संचालन भए नभएको तथा अनुमान अनुसार आय असुली भएको नभएको सम्बन्धमा नियमित रूपमा अनुगमन गर्ने, आगामी आर्थिक वर्षको आय प्रक्षेपणको लागि त्यस अवधिसम्मको क्रियाकलाप तथा आय असुली अवस्थाको मूल्याङ्कन गर्ने तथा आर्थिक वर्ष सम्पन्न भएपछि सो आर्थिक वर्षको लागि तय गरिएको क्रियाकलापहरू तथा आय असुली अवस्थाको मूल्याङ्कन गर्न आवश्यक हुन्छ । योजनाले सार्थकता पाउने मुख्य माध्यम नै योजनाको प्रभावकारी कार्यान्वयन हो । कार्यान्वयनमा प्रभावकारिताका लागि अन्य कुराको अतिरिक्त यसको अनुगमनको लागि भरपर्दो विधि र संयन्त्र किटान हुन आवश्यक भए जस्तै राजस्व सुधार कार्ययोजनामा समावेश भएका कृयाकलापहरूको कार्यान्वयन सुनिश्चितताका लागि पनि यसको नियमित र भरपर्दो अनुगमनको व्यवस्था गरिनु जरुरी हुन्छ । राजस्व सुधार कार्ययोजनाको अनुगमनमा मुख्य रूपमा राजस्व शाखा/उपशाखा, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, राजस्व परामर्श समिति तथा कार्यपालिकाको भूमिका महत्वपूर्ण हुन्छ ।

यो राजस्व सुधार कार्य योजनाको अनुगमन तथा मूल्याङ्कनको लागि निम्न चार तहको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन व्यवस्था सिफारिस गरिएको छ :

(क) **कार्यालय स्तरको अनुगमन:** यो स्तरको अनुगमन तथा मूल्याङ्कनको लागि प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, राजस्व उपशाखा तथा अन्य सम्बन्धित शाखाका प्रतिनिधिहरूलाई जिम्मेवार बनाउनु पर्दछ। स्थानीय सरकारले कम्तीमा महिनामा एक पटक बैठक बसी योजनाको कार्यान्वयनको अवस्था तथा असुली अवस्थाको अनुगमन गरी लक्ष हासिल गर्ने तर्फ आवश्यक निर्णयहरू गरी कार्यान्वयनमा ल्याउनु पर्दछ ।

(ख) **राजस्व परामर्श समितिबाट अनुगमन तथा मूल्याङ्कन:** राजस्व परामर्श समितिले चौमासिक रूपमा राजस्व सुधार योजनाको कार्यान्वयनको अवस्था, आय सङ्कलनको अवस्थाको नियमित अनुगमन गरी कार्यपालिकालाई आवश्यक परामर्श प्रदान गर्ने कार्य यस अन्तर्गत पर्दछ । त्यसैगरी आगामी आर्थिक वर्षको लागि आयको अनुमान गर्ने कार्य, पूर्व भएका कार्यको मूल्याङ्कन गरी स्रोत, दर तथा दायरामा सुधारको लागि क्रियाकलाप सिफारिस गर्ने र त्यसको आधारमा आयको अनुमान गर्नु पर्दछ । यसका अतिरिक्त आर्थिक वर्षको समाप्ती पश्चात् राजस्व सुधार योजनाको समीक्षा गरिन्छ ।

(ग) **कार्यपालिकाबाट अनुगमन तथा मूल्याङ्कन:** कार्यपालिकाको बैठकले राजस्व परामर्श समितिबाट प्रस्तुत गरेका सुझावहरूलाई छलफलमा ल्याई आवश्यक निर्णय गर्ने कार्य यस अन्तर्गत पर्दछ । छलफलको क्रममा राजस्व सुधार योजना तथा आय असुली अवस्थाको समीक्षा गरी आवश्यक नीतिगत तथा कार्यगत निर्णय गर्नु आवश्यक भएमा निर्णय गरिन्छ ।

(घ) **वाह्य अनुगमन तथा मूल्याङ्कन:** राजस्व सुधार कार्ययोजना कार्यान्वयनमा सहजिकरण गर्न चाहने संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोग, प्रदेश मन्त्रालय, दातृ निकायहरू आदिले अनुगमनको लागि सहयोग प्रदान गर्न सक्नेछन् । यस्तो अनुगमनले स्थानीय सरकारको क्षमतामा विकास हुनेछ । राजस्व प्रशासनसंग सम्बन्धित तथ्यांक बाहेक योजना कार्यान्वयन प्रक्रियाको अनुगमन तथा करदाताहरूको अनुभूति सङ्कलन पनि अनुगमनको विधि हुन सक्नेछ ।

अनुसूची — १: सन्दर्भ सामग्रीहरू

- अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४
- एकीकृत आर्थिक संकेत तथा वर्गीकरण र व्याख्या, २०७४
- बंगलाचुली गाउँपालिकाको आर्थिक ऐन २०७९
- बंगलाचुली गाउँपालिकाको आवधिक योजना २०७६
- बंगलाचुली गाउँपालिकाको वस्तुगत विवरण २०७४/७५
- बंगलाचुली गाउँपालिकाको आवधिक योजना तथा मध्येकालिन खर्च संरचना प्रतिवेदन
- नेपाल सरकारको आर्थिक ऐन, २०७९
- नेपाल सरकारको बजेट वक्तव्य, २०७९/८०
- नेपालको संविधान २०७२
- प्रदेश तथा स्थानीय कर सम्बन्धी अध्ययन तथा सुझाव प्रतिवेदन, २०७५-नेपाल सरकार (मन्त्रिपरिषद्) निर्णयबाट गठित कार्यदलले अर्थ मन्त्रालय समक्ष पेश गरेको
- राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोग ऐन, २०७४
- स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४

अनुसूची — २: तथ्यांक तथा सूचना संकलनका लागि प्रयोग गरिएको सुची तथा फाराम

क्र.सं.	आयका प्रकार	सम्भावनाको विवरण	सङ्कलन भएको/ नभएको	दर निर्धारणको अवस्था
क.	कर तर्फ			
	भूमि कर (मालपोत)			
	एकीकृत सम्पत्ति कर			
	सवारी कर (टाँगा, रिक्सा, अटोरिक्सा, इरिक्सा)			
	घर जग्गा बहाल कर			
	व्यवसाय कर			
	जडीबुटी, कवाडी र जीवजन्तु कर			
	विज्ञापन कर			
	मनोरञ्जन कर			
ख.	अन्य राजस्व			
	ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा, माटो, काठ, दाउरा, जराजुरी, स्लेट, खरीढुङ्गा आदि प्राकृतिक एवं खानीजन्य वस्तुको विक्री तथा निकासी शुल्क			
	नक्सापास दस्तुर			
	व्यक्तिगत घटना दर्ता शुल्क			
	वहाल विटोरी शुल्क			
	पार्किङ्ग शुल्क			
	अस्पताल संचालन			
	फोहरमैला व्यवस्थापन शुल्क			
	स्थानीय खानेपानी महसुल			
	स्थानीय विद्युत महसुल			
	केवलकार, टेकिङ्ग, कायाकिङ्ग, वन्जीजम्प, जिपफ्रलायर, प्याराग्लाइडिङ्ग आदि मनोरञ्जन तथा साहसी खेलकुद सम्बन्धी सेवा तथा व्यवसायमा सेवाशुल्क			
	निर्माण, संचालन र व्यवस्थापन गरेका स्थानीय पुर्वाधार तथा सेवामा सेवाशुल्क (खानेपानी, बिजुली, धारा, अतिथि गृह, धर्मशाला, पुस्तकालय, सभागृह, ढल निकास, सडक बत्ती, शौचालय, पार्क, पौडी पोखरी, व्ययमशाला, पर्यटकिय स्थल, हाटबजार, पशु			

क्र.सं.	आयका प्रकार	सम्भावनाको विवरण	सङ्कलन भएको/ नभएको	दर निर्धारणको अवस्था
	वधशाला, शवदाह गृह, घोविघाट, सडक, वसपार्क, पुलआदि			
	मूल्याङ्कन सेवाशुल्क			
	दर्ता, अनुमति तथा नवीकरण दस्तुर (एफएम रेडियो संचालन, घ वर्गको निर्माण इजाजतपत्र, विद्यालय स्थापना, स्थानीय स्तरका व्यापारिक फर्म			
	ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा, नुन, माटो, खरीढुङ्गा, स्लेटजस्ता वस्तुको सर्वेक्षण, उत्खनन तथा उपयोग शुल्क			
	बडा मार्फत गरिने सिफारिस तथा प्रमाणित दस्तुर			
	दण्ड जरिवाना			

गाउँपालिकाको स्वामित्व वा भोगचलनमा रहेका जग्गा

क्र.सं.	जग्गा रहेका स्थान	कि.न.	क्षेत्रफल	हालको उपयोग	भाडा वा बहाल रकम (यदी भएमा)
क	स्वामित्वमा रहेको जग्गा				
ख	भोगचलनमा रहेको जग्गा				

गाउँपालिकाको स्वामित्वमा रहेका भवन

क्र.सं.	स्थान	भवनको विवरण (कोठा समेत)	हालको उपभोग	भाडा वा बहाल रकम (यदी भएमा)
१				
२				
३				
४				
५				
६				
७				

नोट: विवरण लेख्ने ठाउँ अपुग भएमा छुट्टै पानामा लेख्ने ।

१. करमा आधारित सूचनाहरु

क. सम्पत्ति कर सम्बन्धी विवरण

गाउँपालिकामा दर्ता भएका जम्मा करदाता संख्या:

आ.व. २०७८/७९ मा कर तिर्ने करदाता संख्या:

सङ्कलित रकम:

ख. भवन सम्बन्धी विवरण

भवन सम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	घरको वर्गीकरण	अनुमानित संख्या	बहालमा भएको संख्या	औसत बहाल दर
१	व्यापारीक प्रयोजनकालागि निर्मित भवन/घरहरु (नोट: व्यापारीक कम्पलेक्स, पार्टी प्यालेस, अस्पताल, कोल्ड स्टोर, नीजि विद्यालय तथा क्यापस आदी)			
२	औद्योगिक प्रयोजनका भवन/घरहरु			
३	आवासिय भवन/घरहरु			
३.१	कच्ची घरहरु (कच्ची जोडाई तथा छाना)			
३.२	अर्ध कच्ची घरहरु (माटोको जोडाई र कंक्रीट वा स्टिलको छाना भएका)			
३.३	पिलर सिस्टम नभएको पक्कि घर			
३.४	पिलर सिस्टम भएको पक्कि घर			
	जम्मा			

ग. जग्गा सम्बन्धी विवरण

जग्गा सम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	जग्गाको किसिम	स्थान	अनुमानीत जग्गाधनी	अनुमानित क्षेत्रफल	औसत मूल्याङ्कन दर (मालपोत कार्यालयको आधारमा)
१	शहरी क्षेत्र				
२	आवासिय क्षेत्र				
३	कृषी क्षेत्र				
४	वन तथा अन्य क्षेत्र				
	जम्मा				

घ. सवारी साधन सम्बन्धी विवरण

गाउँपालिकामा दर्ता भएका जम्मा करदाता संख्या:

आ.व. २०७८/०७९ मा कर तिर्ने करदाता संख्या: सङ्कलित रकम:

सवारी साधन सम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	सवारी साधन	अनुमानित संख्या	कैफियत
१	अटो रिक्सा तथा ई—रिक्सा		
२	ठेलागाडा, टाँगा, रिक्सा		
	जम्मा		

ङ. व्यापार व्यवसाय सम्बन्धी विवरण

गाउँपालिकामा दर्ता भएका जम्मा करदाता संख्या:

आ.व. २०७७/०७८ मा कर तिर्ने करदाता संख्या: सङ्कलित रकम:

व्यापार व्यवसाय सम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	व्यापार व्यवसायको विवरण	साना लगानी	मझौला लगानी	ठूला लगानी	कैफियत
१	उद्योग				
२	वित्तीय संस्था (बैंक, विकास बैंक, सहकारी, विमा आदि)				
३	व्यापारिक भवन, मल, निजी अस्पताल, संस्थागत कलेज विद्यालय				
४	डिलर तथा थोक बिक्रेता				
५	अन्य व्यवसायहरू				

च. खानीजन्य वस्तु विक्री तथा निकासी

खानीजन्य वस्तु विक्री तथा निकासी

क्र.सं.	उत्पादन/उत्खनन स्थल	वस्तुहरू	कुल उत्खनन योग्य परिणाम	विक्री मूल्य	संभाव्य निकासी परिमाण
१		ढुङ्गा			
		गिट्टी			
		बालुवा			
		मिस्कट			
		दहत्तर बहत्तर			
		अन्य			

२		ढुङ्गा			
		गिट्टी			
		बालुवा			
		मिस्कट			
		दहत्तर बहत्तर			
		अन्य			
३		ढुङ्गा			
		गिट्टी			
		बालुवा			
		मिस्कट			
		दहत्तर बहत्तर			
		अन्य			

नोट: विवरण लेख्ने ठाउँ अपुग भएमा छुट्टै पानामा लेख्ने ।

छ. जडीबुटी, कवाडी र जिवजन्तु (ब्यवसायिक उपयोग)

जडीबुटी, कवाडी र जिवजन्तु (ब्यवसायिक उपयोग)

क्र.सं.	बस्तुहरु	इकाई	कुल सङ्कलन परिणाम	अनुमानित मुल्य
क.	जडीबुटी जन्य बस्तुहरु			
ख.	कवाडी जन्य बस्तुहरु			
ग.	जिवजन्तु			

ज. बहाल विटौरी

बहाल विटौरी

क्र.सं.	सम्पत्तिहरु	स्थान	इकाई	परिमाण	दर
क.	भवन तथा कोठाहरु				
ख.	मेसिनहरु				

क्र.सं.	सम्पत्तिहरू	स्थान	इकाई	परिमाण	दर
ग.	सार्वजनिक सम्पत्ति				
घ.	हाट बजार				

झ. गाउँपालिकाले निर्माण, संचालन तथा व्यवस्थापन गरेका तथा सेवाग्राहीलाई उपलब्ध गराउने सेवा

गाउँपालिकाले निर्माण, संचालन तथा व्यवस्थापन गरेका तथा सेवाग्राहीलाई उपलब्ध गराउने सेवा

क्र.सं.	सेवाहरू	उपलब्ध गराईएको स्थान वा क्षेत्र	इकाई र परिमाण	सेवा शुल्कको संभावना के छ ?	हालको अवस्था (आय)
१	फोहरमैलाव्यवस्थापन				
२	स्थानीयखानेपानी				
३	बिजुली				
४	धारा				
५	अतिथि गृह				
६	धर्मशाला				
७	पुस्तकालय				
८	सभागृह				
९	ढल निकास				
१०	सडक बत्ति				
११	सार्वजनिक शौचालय				
१२	पार्क				
१३	पौडी पोखरी				
१४	व्यायमशाला				
१५	पर्यटकिय स्थल				
१६	पशु बधशाला				
१७	शवदाह गृह				

क्र.सं.	सेवाहरु	उपलब्ध गराईएको स्थान वा क्षेत्र	इकाई र परिमाण	सेवा शुल्कको संभावना के छ ?	हालको अवस्था (आय)
१८	बसपार्क				
१९	अन्य पार्किङ्ग क्षेत्र				
२०	सिफारिस तथा प्रमाणित				
२१	दर्ता, अनुमति, नवीकरण दस्तुर				
२२	मूल्याङ्कन सेवा शुल्क				
२३	नक्सापास				
	अन्य				
जम्मा					

राजस्व सुधार कार्ययोजनाको मस्यौदा प्रतिवेदन माथि छलफल:

बंगलाचुली गाउँपालिका

गाउँ कार्यपालिका कार्यालय

कभिरेचौर, पाग, मुभिनी प्रदेश

सहभागीहरुको विवरण

राजस्व सुधार योजना निर्माण सम्बन्धी अभिमुखीकरण कार्यक्रम,

मिति २०७९/१२/१४ गते

क्र.स.	पदाधिकारीको नाम वर	पद	ठेगाना	लिंग	जाती	सम्पर्क नम्बर	हाजिरी १४ गते	के
१	तुन्तिराम पुन मगर	अध्यक्ष	बंगलाचुली	पु	मगर	९८४७८२०३४७		
२	भक्त बहादुर बि.सी.	उपाध्यक्ष	बंगलाचुली	पु	सेवी	९८४७८३४४७३		
३	विष्णु कबर	बडा अध्यक्ष		पु	सेवी	९८४२७१८९९८		
४	मेते पुन मगर	बडा अध्यक्ष		पु	मगर	९८४७८२४६८७		
५	शोभाबान बिष्टकर्मा	बडा अध्यक्ष		पु	सिंह	९८०९७७२४६२		
६	डास बहादुर डाँगी	बडा अध्यक्ष		पु	सेवी	९८६२१०४९८८		
७	लिला बहादुर घर्ती	बडा अध्यक्ष		पु	मगर	९८४४९२४८४०		
८	डोम बहादुर के.सी.	बडा अध्यक्ष		पु	सेवी	९८४७८७०४४०		
९	गिर बहादुर थापा	बडा अध्यक्ष		पु	मगर	९८६०८०३८४०		
१०	इश्वर बहादुर							
१०	गाहा/मगर	बडा अध्यक्ष		पु	मगर	९८१०८९०९२८		
११	चित्रा कुमारी दमाई	कार्यपालिका सदस्य		म	सिंह	९८४९३०११४२		
१२	सुमा कुमारी घर्तीमगर	कार्यपालिका सदस्य		म	मगर	९८०६२४८३४४		
१३	नारायणी गिरी	कार्यपालिका सदस्य		म	सेवी	९८०९४०९०२४		
१४	रमा कुमारी पुन	कार्यपालिका सदस्य		म	मगर	९८६३११७००७		
१५	सवी राम कामी	कार्यपालिका सदस्य		पु	सिंह	९८६९७४१९४२		
१६	गणेश बिष्टकर्मा	कार्यपालिका सदस्य	बंगलाचुली	पु	सिंह	९८६४९९३०९८		
१७	चन्द्रकान्त पौडेल	प.प्र.म.	बंगलाचुली गा.पा.	पु	सेवी	९८४७८३४२१६		
१८	नारायण प्रसाद आचार्य	मेधा अधिकृत	बंगलाचुली गा.पा.	पु	ब्राह्मण	९८४७८३४१२४		
१९	गोपाल के.सी.	प्रशासन अधिकृत	बंगलाचुली गा.पा.	पु	सेवी	९८४७८४४९०९		
२०	नृमकान्त कताथोकी	मे. अधिकृत	बंगलाचुली गा.पा.	पु	ब्राह्मण	९८४७८३४२१६		
२१	इन्द्रा घर्ती	वि.प्र.म. मी. अधिकृत	बंगलाचुली गा.पा.	म	सेवी			
२२	विश्व न्योपाने	इन्जीनियर	बंगलाचुली गा.पा.	पु	ब्राह्मण	९८४७८३४१२४		
२३	आम प्रकाश के.सी.	विश्व अधिकृत	बंगलाचुली गा.पा.	पु	सेवी	९८४८०४७९२९		
२४	दान सिंह रोकाय	रक्षक अधिकृत	बंगलाचुली गा.पा.	पु	सेवी	९८४७८३४२१६		
२५	गोविन्द नेपाली	समु. सेवा अधिकृत	बंगलाचुली गा.पा.	पु	सिंह	९८४७८३४२१६		
२६	मीन क.शर्मा	रामलाल बिस्	बंगलाचुली	पु	सेवी	९८४७८३४२१६		
२७	अनुप बिष्ट	मिस खड्का	बंगलाचुली	पु	सेवी	९८४७८३४२१६		

सुझाव संकलनको क्रममा रहेको उपस्थिति

बंगलाचुली गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
कमिरेचौर दाङ

सहभागीहरुको हाजीरी
मिति २०८०/०२/०५ गते
बंगलाचुली गाउँपालिकाको राजस्व योजना

२०७९/०८० को अन्तिम प्रतिवेदन छलफल कार्यक्रम

बंगलाचुली गाउँपालिका गाउँकार्यपालिका सदस्यहरु तथा अन्तरगत शाखा प्रमुख र कर्मचारीहरुका समुपस्थितिमा यस गाउँपालिकाको राजस्व सुधार योजना २०७९/८० को प्रतिवेदन छलफल गरी अनुमोदन गरीयो

सि न	सहभागीहरुको नामथर	पद	कार्यालय	मोबाइल नं	०५ गते दस्तखत	के
१	तुल्सीराम पुन मगर	अध्यक्ष	बंगलाचुली गापा	९८५७८२०३५७		
२	भक्त बहादुर जि सी	उपाध्यक्ष	बंगलाचुली गापा	९८५७८३४४७३		
३	चन्द्रकान्त पौडेल	प्रमुख प्रशासकीय अधिकारी	बंगलाचुली गापा	९८५७८३५२९६		
४	विष्णु कवर	वडा अध्यक्ष		१ ९८४२७९८९९८		
५	मैते पुन मगर	वडा अध्यक्ष		२ ९८४७८२४६८७		
६	शोभाराज विष्टकर्मा	वडा अध्यक्ष		३ ९८०९७७२५६२		
७	डास बहादुर डाँगी	वडा अध्यक्ष		४ ९८६२९०५९८८		
८	लिला बहादुर घर्ती	वडा अध्यक्ष		५ ९८४४९२४८५०		
९	डोम बहादुर के.सी.	वडा अध्यक्ष		६ ९८५७८७०५५०		
१०	गिर बहादुर थापा	वडा अध्यक्ष		७ ९८६०८०३८४०		
११	झविन्द्र बहादुर गाहा	वडा अध्यक्ष		८ ९८९०८९०९२८		
१२	चित्रा कुमारी दमाई	कार्यपालिका सदस्य		१ ९८४९३०९९४२		
१३	सुमा कुमारी घर्तीमगर	कार्यपालिका सदस्य		२ ९८०६२५८५३४		
१४	नारायणी गिरी	कार्यपालिका सदस्य		४ ९८०९५०९०२५		
१५	रमा कुमारी पुन	कार्यपालिका सदस्य		५ ९८६३९९७००७		
१६	सवी राम कामी	कार्यपालिका सदस्य		७ ९८६९७४९९४२		
१७	गणेश विष्टकर्मा	कार्यपालिका सदस्य		१ ९८६४९९३०९८		
१८	मोहन क.सी.	विज्ञ	आर्गन इन्जिनियरीड कन्सल्टेन्सी	९८५७८३५२९६		
१९	अ.उ.प. चिम्रे		आर्गन इन्जिनियरीड कन्सल्टेन्सी			
२०			आर्गन इन्जिनियरीड कन्सल्टेन्सी			

२१	नारायण प्रसाद आचार्य	लेखा अधिकृत	आ प्र शाखा प्रमुख	९८५७८३४१२५	
२२	गोपाल के सी	प्रशासन अधिकृत	प्रशासन शाखा प्रमुख	९८५७८४५६०१	
२३	महेन्द्र शर्मा	आलेप	आलेप शाखा	९८४७८४६०६७	
२४	सतन पाण्डे	सूचना प्रविधि अधिकृत	सूचना प्रविधि शाखा	९८६८६१८१४०	
२५	टोपेन्द्र वली	वडा सचिव	वडान १	९८४७८४६०६७	
२६	वेदुराम पाण्डेय	वडा सचिव	वडान ३	९८६८६१८१४०	
२७	प्रकाश जैशी	वडा सचिव	वडान ८	९८६८६१८१४०	
२८	नविन वली	नगर प्रहरी जवान	नगर प्रहरी	९८६८६१८१४०	
२९	राम लौटन चौधरी	हसचा	प्रशासन शाखा	९८६८६१८१४०	
३०	टेक बहादुर पुन	हसचा	प्रशासन शाखा	९८६८६१८१४०	
३१	कृष्ण कुमार चौधरी	कास	प्रशासन शाखा	९८६२४१५०८५	